

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2016. NOVEMBER | 72. ÉVF. 9. SZÁM | 600 FT

MÉSZÁROS
ZSUZSKA

RAJZTANÁRRAL BESZÉLGETTÜNK

A HÓNAP TÉMÁJA:
DIÁKÉLET

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

A LEHETŐSÉG BENNE VAN!

KÖSZ! PROGRAM A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT TÁMOGATÁSÁRA

A KÖSZ! Program olyan projekteket támogat, amelyekben a diákok teljesíteni tudják az Iskolai Közösségi Szolgálatot. A pályázatot a közösségi szolgálat helyét biztosító fogadó szervezet tudja benyújtani a diákok oktatási intézményével együttműködésben.

A pályázatok benyújtási határideje: **2016. november 15.**

www.ujeuropaalapitvany.hu | www.mol.hu

MEMBER OF MOL GROUP

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

Az egyiket engedni, a másikat biztatni

Balatoni Kinga Cecília főszerkesztő

A Tamás, a Frici, az Andris és az én anyukám nyolc éven keresztül volt SZMK-tag. Nem, ez nem a Szigorú Mamák Klubja volt, hanem azoknak a szülőknak a munkaközössége, akik vállalták, hogy a szülői értekezleteken túl is intézik az osztály életével kapcsolatos teendőket. Segítettek a kirándulások szervezésében, intézték az ajándékozásokat, és ha valami rendkívüli történt, és gyorsan kellett cselekedni (például amikor díretek tűntek föl az iskola környékén), értesítették a többi szülőt is a titkos „riadóláncon”. Apukám is lelkes volt, amikor padot kellett javítani az elsős osztályteremben, vagy szendvicset készíteni egy-egy alsós osztályrendezvényre, de természetesen díszített a többi apukával együtt. Mindezzel nem kevés terhet vettek le az osztályfőnök és jó néhány szülő válláról. Cserébe tudták, mi zajlik az iskolában, dönthettek a gyermekeiket érintő kérdésekben, és nem utolsósorban közösséget is építettek, amelynek tagjai az iskolai ügyeken kívül is számíthattak egymásra.

Habár ezt a fajta hozzáállást nem lehet és nem is szabad minden szülőtől elvárni, az azért sejthető, hogy ha valaki ilyen aktív családban nő fel, az maga is érzékeny lesz a környezete problémái iránt, nyitott lesz a szereplésre, az érdekérvényesítésre.

Az iskolás évek rendre hozzák azokat a helyzeteket és szerepköröket, amelyekben a gyerekek egyre több mindent tehetnek magukért és a társaikért. Van, amit *kell* csinálni, és van, amit *lehet*. Vannak feladatok (egyre nagyobb döntési szabadsággal és felelősséggel), és vannak lehetőségek (önmaguk kiteljesítésére, szórakoztatására). És van, amikor a kettő egy és ugyanaz a tevékenység, csak a gyermek szemszögéből vagy a tanár kommunikációja által másként látszik.

Egy szerepelni vágyó gyereket engedni kell, hogy osztálypénzt kezeljen, míg egy bátor-talan gyereket biztatni. Az egyik magától jelentkezik az iskolaújság szerkesztőségében, hogy interjúkat készítene, a másikat úgy kell noszogatni, hogy próbálja ki magát riporterként.

Lapunk mostani számában a diákélet feladataiból és lehetőségeiből mutatunk be néhányat. Felelevenítjük az iskolai diákszínjátás néhány emlékezetes, de talán kevésbé ismert pillanatát (Esterházy Páltól a Petőfi-rockig); mesélünk az iskolaújság és iskolarádió sok szakmabelit kinevelő, izgalmas világáról; megvizsgáljuk a kortárs gyermekirodalom iskolaképét; pszichológussal és osztályfőnökkel beszélgetünk arról, miként lehet a diákokat az önálló munka vállalása felé terelni; és bemutatjuk a Fazekas Gimnázium TérKommandóját, amely az iskola üres tereiből a diákok igényeinek megfelelő közösségi teret varázsol.

Működik Önöknél iskolarádió, vagy szerkeszthetik a diákok az iskola honlapját? Van állandó vagy alkalmanként fellépő diákszínpad, kórus vagy kisegyüttes? Van olyan üres terem vagy folyosószakasz, amit szívesen rábíznának a diákokra, hogy alakítsák át kedvükre? Szerintem már tudják is, kik lehetnek azok, akik azonnal örömmel elkezdenének szervezni és ötletelni. Engedjék, biztassák őket!

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Balatoni Kinga Cecília: Az egyiket engedni, a másikat biztatni

AKTUÁLIS

- 3 November – A tudomány hónapja

OKTATÁS-NEVELÉS

- 4 Óvodapedagógia: A gyermek és a gyász
6 Egészségünkre!: Fogas kérdés

**A HÓNAP TÉMÁJA:
DIÁKÉLET**

- 9 Bevezető
10 Tértervezés nápolyival
16 Felelősségre nevelés az iskolában
19 Diákrádiók, diákújságok műhelyében
24 A kortárs gyerekkönyvek iskolaképe
28 Tíz epizód a magyar iskolai színházasztás történetéből
32 Aczél Petra: A ragyogó Z
33 Balázs Géza: A diákmedia haszna
34 Mit jelent egy hetedikese a Nemzeti Összetartozás Napja?

A MI VILÁGUNK

- 36 *Digitális*: Osztálykirándulás szervezése digitális eszközökkel
40 *Kitekintő*: Egy finnországi szakmai látogatás apropóján
45 Évfordulók
46 Iránytű
48 Programajánló

6

19

36

Felölős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel • **Layout-tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattantyus Gergely • **Olvasószerkesztő:** Földes Zsuzsanna
Felölős kiadó: Kaposi József

Megrendelés/hirdetés: Hirmondó Ágnes, Telefon: [06-1] 235-7212, E-mail: kiado@ofi.hu • **Korábbi lapszámaink** megvásárolhatóak mintaboltunkban (1085 Budapest, József krt. 63.) • **Előfizetés** a folyoiratok.ofi.hu/folyoirat-elofizetes/uj-koznevel-es-elfozizetes címen. Az Új Köznevelés lapszámai minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. További példányszámok, illetve egyéb megrendelés esetén egy lapszám ára 600 Ft.

Szerkesztőség: 1143 Budapest, Szobránc utca 6-8., Telefon: [06-1] 235-7276, E-mail: koznevel-es-elfozizetes@ofi.hu, Honlap: folyoiratok.ofi.hu
Kiadja: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. (2900 Komárom, Igmándi u. 1.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt. • **Címdalton:** Mészáros Zsuzska (Fotó: Ludas Viktor, Pálfi Erika) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség
Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3 ív • **Készült:** 4700 példányban • **ISSN 2064-0625**

November – A tudomány hónapja

1825. november 3-án ajánlotta fel Széchenyi István birtokai egyévi jövedelmét egy magyar tudós társaság megalapítására. A jeles alkalomra emlékezve az Országgyűlés 2003-ban a napot a Magyar Tudomány Ünnepévé nyilvánította. A tudományünnep az évek során egy hónapos rendezvénysorozattá nőtte ki magát, amelynek keretében a Magyar Tudományos Akadémia országsszerte, sőt határainkon túl is gazdag programkínálattal várja az érdeklődőket.

A rendezvénysorozat – előadások, konferenciák, ke-rekasztal-beszélgetések, laborlátogatások, interaktív bemutatók, kiállítások, filmvetítések – kiemelt részét alkotják az MTA Széchenyi téri Székházában tartott tudomány-népszerűsítő előadások, amelyek két héten át minden este aktuális, közérdeklődésre számot tartó kérdések legfrissebb kutatási eredményeit foglalják össze élvezetes, közérthető formában a téma neves szakértői. Szintén az MTA Székháza ad otthont az egyes tudományos osztályok szakmaibb jellegű rendezvényeinek.

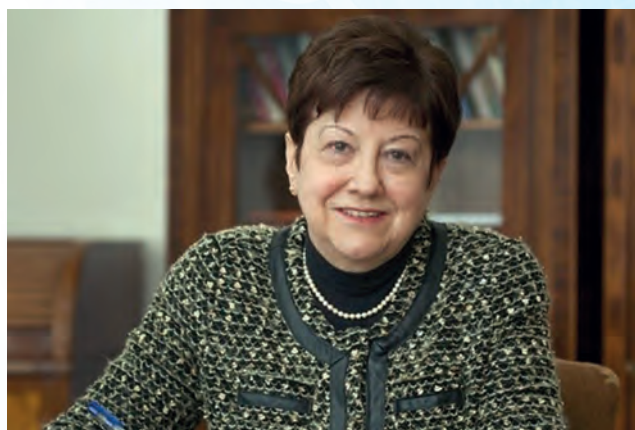
A programok másik részét az Akadémia kutatóközpontjai, kutatóintézetei, illetve területi bizottságai szervezik, ezek közül legjelentősebb a „Kutatóhelyek tárt kapukkal” sorozat, amelynek keretében az érdeklődők – elsősorban középiskolás diákok – a kutatócsoportok munkatársainak kalauzolásával bepillanthatnak a külvilágtól egyébként elzárt laboratóriumok világába.

Lovász László, az MTA elnöke:

„Nem elégedhetünk meg azzal, hogy csupán egy szűkebb szakmai közönség számára publikálunk. Előadásokban, cikkekben, könyvekben, nyilatkozatokban kell elmagyaráznunk, mégpedig minél közérthetőbben, hogy hol tart, mire képes ma a tudomány, és mi az, amire még nem. (...) A Magyar Tudomány Ünnepeinek immár hagyományos, egy hónapon át tartó rendezvénysorozata kiemelkedő alkalom és nagyszerű lehetőség e nemes és felelősségteljes feladat teljesítésére.”

A rendezvénysorozat minden évben egy központi gondolat köré szerveződik, amely közös szempontként érvényesül a rendezvény témaválasztásaiban, az ez évi mottó: „Oknyomozó tudomány”.

Barnabás Beáta, az MTA főtitkárhelyettese, az MTÜ Programtanácsának elnöke:

„Évekig is eltarthat, mire a kutató erőfeszítései meghozzák gyümölcsüket. Eredményei szakfolyóiratokban való publikálásán túl azonban a kutatótól az is elvárható, hogy azokat szélesebb körben is érthetővé tegye, és világosan el tudja magyarázni az érdeklődő nagyközönségnek, mi a kutatásai célja, és eléréséhez milyen vizsgálati módszereket használ.”

Néhány érdekes előadás a kínálatból:

- **A sötét anyag nyomában**
2016. november 8., 18.00 óra
- **Tudomány az oktatás szolgálatában: amit most kell megtennünk a jövő iskolájáért**
2016. november 9., 18.00 óra
- **Agyunkra ment az internet?**
Internetfüggőség és agyszerkezeti változások
2016. november 11., 18 óra
- **Az árulkodó lábnyomoktól a DNS-vizsgálatig – a nyomozás tudománya**
2016. november 14., 18.00 óra
- **Zika és társai: sokkal több az új vírus körülöt-tünk, mint eddig sejtettük**
2016. november 15., 18.00 óra
- **A székelyek ősi kincse: a rovásírás**
2016. november 17., 18.00 óra
- **Diákok az Akadémián – Gondolkodó gépek és furfangos kódfeltörők**
2016. november 18., 10.00 óra

Az előadások ingyenesek, de regisztráció-kötelesek! Regisztráció és további programok: tudományunnep.hu. Forrás: mta.hu

Szöveg:
Szódy Judit

A gyermek és a gyász

A halál kérdésével a felnőttek is nehezen néznek szembe, de vajon mit érezhet egy kisgyerek, ha elveszít valakit? Ahhoz, hogy segíteni tudjunk neki, először meg kell értenünk a gyermeki gyász lélektanát.

„Mert növeli, ki elfödi a bajt.”
(Illyés Gyula: *Bartók*)

Amióta a családok kiszakadtak a nagyobb közösségek mindenki szeme előtt zajló életéből, amióta a fiatalok külön lakásba költöztek, és magukra csukják az ajtót, azóta a gyerekek az élet bizonyos szeleteit nem látják, bizonyos eseményeken nem vesznek részt. Az elmúlt évszázadokban – vidéken egészen a 20. század második feléig – a gyerekek mindenütt együtt voltak a felnőttekkel: együtt aludtak velük, együtt ettek, ott voltak a születésnél, a betegágynál, a halott mellett, a síratók között és a temetésen is. Nem kellett nekik külön elmagyarázni semmit, egyszerűen belenőttek abba a tudásba, hogy a születés, a betegség, a halál, az öröm és a bánat az élet természetes része.

Ma azzal kell együtt élnünk, hogy az erőszakos halál a média közvetítésével szinte folyamatosan jelen van az életünkben, viszont a természetes halállal szinte egyáltalán nem találkoznak a gyerekek, sem a valóságban, sem a mesékben. A halállal való szembesülés váratlanul érkezik, és a gyerek többnyire kevés támaszt kap a környezetétől.

Őszintén

A gyerekeket szeretnénk megkímélni minden nehézségtől – és sajnos éppen ez a jó szándékú megközelítés az oka annak, hogy az eredeti problémát továbbiakkal tetézzük.

Sokáig a pszichológusok és orvosok is azt javasolták, hogy a felnőttek titkolják a gyerekek előtt a fájdalom, a gyógyíthatatlan betegség, a halál tényét. Ha a családban történik haláleset, lehetőleg ne szembesítsék vele.

Kiderült azonban, hogy a gyerekek sokkal többet tudnak, és sokkal többet éreznek mindabból, ami körülveszi őket, mint ahogy gondolnánk, a titkolózás pedig megfosztja őket attól, ami a legfontosabb számukra a nehéz helyzetben: a bizalomtól, a biztonságtól és a kapaszkodóktól. A titkolózás minden kapcsolatot gyengít: láthatatlan falat húz az

emberek közé, nem lehet többé önfeledten beszélgetni, kitárulkozni, megosztani élményeinket, félelmeinket. Aki elől titkolnak valamit, az megérzi a feszültséget a kapcsolatban, megrendül a bizalma. A gyerek sejti, hogy valami nincs rendben azzal, hogy a „nagy mama elutazott”. Ha elutazott, miért szomorú mindenki? Miért ment el? Miért nem búcsúzott el? Miért nem jön vissza? Hova ment? Nincsenek hiteles válaszok, mindenki mást mond, ráadásul senki sem figyel rá igazán. Mégis miért kerülnek a felnőttek az egyenes beszédet? Az egyik ok a kímélet szándéka. De talán még fontosabb, hogy ők maguk sem tudják, mit gondoljanak a haldoklásról, a halálról, ők maguk is halálfélelmet élnek át. Aki valóban vallásos, azt ezen a hite átsegíti. Aki nem, annak lehetnek természettudományos magyarázatai, de azokat nehezen tudja megfogalmazni a gyerekek számára érthető módon. Van, akinek nincs letisztult világnézete, és egyik magyarázatot sem fogadja el szívesen, ő maga is éppen azzal küzd, hogy válaszokat találjon. A gyerekek számára a betegség és a halál ténye feldolgozható. A bizalomvesztés sokkal nehezebben. Fontos, hogy a szülők, közeli családtagok törekedjenek rá, hogy rendezzék a halálhoz fűződő saját viszonyukat, beszéljenek róla, vagy írják le gondolataikat, hogy utána hitelesen és szeretettel tudjanak a gyerek mellé állni a nehéz időszakban.

Minden összeomlik

A szeretett személy halála esetén a gyermek nem csak egy embert veszít el. Valójában azt élheti át, mintha kihúznák a szőnyeget a lába alól. Az egész család megváltozik, a beteg, a haldokló és végül a gyász köti le a felnőttek energiáit. A kisgyerek énközpontúan látja a világot, azt éli meg, hogy vele mi van, hogy rá hogyan hat mindez, még nem tudja mások szemszögéből nézni az eseményeket. Úgy érzi, tőle fordulnak el, sőt: miatta történt a tragédia. A család felnőtt tagjaira szakadó érzelmi teher mellett sokszor súlyos anyagi gondok is jelentkeznek, megváltozik a család struktúrája, ha egy addig aktív családtag betegszik meg, vagy távozik az élők sorából.

A felnőttek keresik a helyüket az új körülmények között, próbálják átvenni, újra elosztani a feladatokat. Emellett nőhet a feszültség a családtagok között, régi sérelmek, vádaskodások, üthetik fel a fejüket. Könnyen lehet, hogy a gyereket másra bízák, „eltávolítják” otthonról, ami önmagában is nehezen elviselhető számára. Ha otthon tartják, akkor is nő a fizikai távolság, a beteglátogatás, az ügyintézés sokszor elszólítja a szülőt a gyerek mellől.

A kisgyermek tehát nemcsak az elvesztett személyt gyászolja, hanem az addig megélt szeretetet és biztonságot is.

Így gyászol az óvodás

Óvodáskorban a gyerekek világképe animisztikus. Azért nem értik meg a halál véglegességét, mert számukra nincsenek „halott” dolgok, mindennek érzéseket, gondolatokat, szándékot tulajdonítanak. Gondolkodik a cipő, a kavics, a virág, a kismadár. A Nap azért kel fel, hogy órá süssön, az eltévedt hangya szomorú, mert nem találja az anyukáját. Az óvodás gondolatmenete szerint a halott is bármikor dönthet arról, hogy életre kel, hogy visszatér. A halál nem visszafordíthatatlan számára. Ezért is teszi fel sokszor a kérdést: mikor jön haza a nagy?

A gyásza sem olyan, mint a felnőtteké. Nem folyamatosan szomorú. A bánat időről időre megjelenik, de aztán szinte átmenet nélkül visszatér a játékaihoz, és elmélyülten játszik. Előfordulhat, hogy a felnőttek számára „nem odaillően” viselkedik, nevetgél, vagy a kórházban nem a beteggel, hanem a furcsa műszerekkel vagy a berendezéssel foglalkozik. Nem tudja, és nem is tudhatja, hogyan kell viselkednie, nem tudja jól kifejezni magát, és azt sem igazán érti, mi történik körülötte.

Az óvodáskorú gyerek lehet passzív vagy közömbös. Ez fakadhat abból, hogy nem érti a helyzetet, de abból is, hogy nagyon is érti, csak éppen hallgat, mert érzi, hogy miről „nem illik” kérdezni a felnőtteket. Az is lehet, hogy eljátssza, hogy elhiszi, amit a felnőttek mondanak neki: ha a felnőtt szerepet játszik, a gyerek is beszáll a színdarabba. Sajnos ez azt jelzi a felnőttnek, hogy minden rendben van, a gyerek nem sérült, de a tapasztalatok azt mutatják, hogy ez koránt sincs így. A gyászoló óvodás lehet az oviban visszahúzódó, csendes, de lehetnek érzelem- vagy dühkitörései. Lehet „tapadós”, aki mindig a felnőtt sarkában jár. De az is előfordul, hogy elszigetelődik, magányos lesz. Előfordulhat regresszió, ujjszopás, bepisilés, bekakilás. Megjelenhetnek pszichoszomatikus tünetek: fejfájás, hasfájás. Alvászavar, táplálkozási zavar is jelentkezhet.

Mikor forduljunk szakemberhez?

A fentiekből egyértelmű, hogy a gyereket nem tudjuk a veszteségtől, a tragédiától megkímélni, de mellé tudunk állni, segíteni tudunk neki. Tartsuk tiszteltben azt, ahogy ő gyászol, ne erőltessünk rá semmit, és azért, mert úgy illik. Beszélgetünk vele az ő nyelvén, és figyelünk rá. A gyász legintenzívebb folyamata az első egy-két hónapban lezajlik. Javasoljunk pszichoterápiás segítséget, ha ez után az idő után sem tud elmélyülni a játékában, vagy az addig szeretett elfoglaltságaiban. Ha gyakran számol be félelemről vagy rémálomokról.

Ha továbbra is szorong, vagy éppen ingerlékeny. Ha tapad a szülőkhöz, felnőttekhez. Ha tartósan megreked a fejlődés egy szintjén, önállóság, szobatisztaság kérdésében, vagy továbbra is evészavarral, alvászavarral küzd.

Hogyan segítsünk a gyerekek az óvodában?

- Folyamatosan kommunikáljunk a szülővel a család aktuális helyzetéről!
- Ne hagyjuk a gyereket elszigetelődni, foglalkozunk vele személyre szabottan!
- Ha szívesen fogadja, beszélgetünk vele a helyzetről! Ne zúdítsunk rá fölösleges információkat, érzelmeket, figyeljük az ő igényeit!
- Tegyük fel neki nyitott kérdéseket: „Mi hiányzik neked?”; „Hogy vagytok otthon?”
- „Üzenjük meg” egy-egy mondattal, hogy készek vagyunk beszélgetni: „Szomorúnak látszol”; „Látom, nincs kedved játszani.”
- Ha kérdez, a saját kommunikációs szintjén válaszoljunk!
- Meséljünk neki olyan (életkorának megfelelő) meséket, amelyek alkalmat adnak egy-egy beszélgetésre!
- Ha igényli a fizikai kapcsolatot, adjuk meg neki, vegyük ölbe, simogassuk álomba!

Hogyan segítsünk a szülőknek?

- Osszuk meg velük a fentieket!
- Hallgassuk meg őket értő figyelemmel, empátiával!
- Biztosítsuk róla őket, hogy a gyerekek nagyobb szüksége van a szülővel való szeretetteljes beszélgetésre – még ha az bizonytalan is –, mint arra, hogy valaki más szakszerűen ismertesse a helyzetet!
- Biztassuk őket, hogy nyíltan beszéljenek a helyzetről a gyerekekkel, és ajánlják fel, hogy elviszik őket a temetésre is!
- Készítsenek emléktárgyat vagy emlékkönyvet az elhunytáról!
- Ha óvónőként úgy látjuk, hogy a gyász elhúzódó vagy nagyon mély, segítsünk a szülőknek segítő szakembert találni! Remek lehetőség az állatászisztált terápia.

Olvasnivalók:

- Simkó Csaba: Hogyan segítsünk gyermekünknek elfogadni az elfogadhatatlant? *Kharón Thanatológiai Szemle*, 2009/4.
- Pilling János: *Segítség a gyászban*. (Hospice beteggondozás füzetek 8.) Budapest: Magyar Hospice-Palliatív Egyesület, 2001.
- Polcz Alaine: *Meghalok én is? A halál és a gyermek*. Budapest: Pont, 2000.
- www.gyaszolok.hu (a gyászolókat segítő Napfogyatkozás Egyesület honlapja)

Fogas kérdés

Szöveg: **Dr. Dercsár Veronika** fogorvos

Megszoktuk, hogy a reklámokból, óriásplakátokról csupa ápolt, tökéletes fogsorú ember néz vissza ránk széles, ragyogó mosollyal. A mai világban az igényes megjelenéshez hozzátartozik a jól karbantartott fogazat. Egy szép mosoly kezdete lehet egy kapcsolatnak, segíthet egy-egy vizsgán, vagy akár pozitív irányba billentheti a mérleg nyelvét munkakereséskor. Ahogy mondani szokás: két ember közt legrövidebb út a mosoly. Nehéz pontosan megfogalmazni, mitől is szép egy mosoly. De azt, mitől csúnya, már sokkal könnyebb: egy-egy elszuvasodott vagy elszíneződött, lepedékes fog, a gyulladt fogíny, a szabálytalan fogazat egyből szemet szúr.

Kifogások

A felnőttkori fogazat minősége kisgyermekkorban alapozódik meg. Természetesen befolyásolja a genetika is, de sokkal kevesebb dolgot lehet a számlájára írni, mint amennyit az emberek szoktak. A gyakran emlegetett családi öröklődés („Anyámnak sem volt foga 40 évesen”) sokszor csak önmagunk felmentése. Hiszen, ha valaki tudja, hogy a szülei hamar elvesztették a fogait, akkor az előrelátó gondolkodás azt diktálná, hogy ők többször járjanak el fogászati kontrollra, és időben, még a súlyos állapot kialakulása előtt kezeltessék a fogait. Ehelyett sokszor elbagatellizálják a kialakult problémát – jóllehet az orvosuk felhívta a figyelmüket a lehetséges következményekre és a korai kezelés fontosságára. Sokan nyugtatják magukat azzal, hogy ez törvényszerű, hiszen genetikailag ezt hozták magukkal. Pedig ez koránt sincs így.

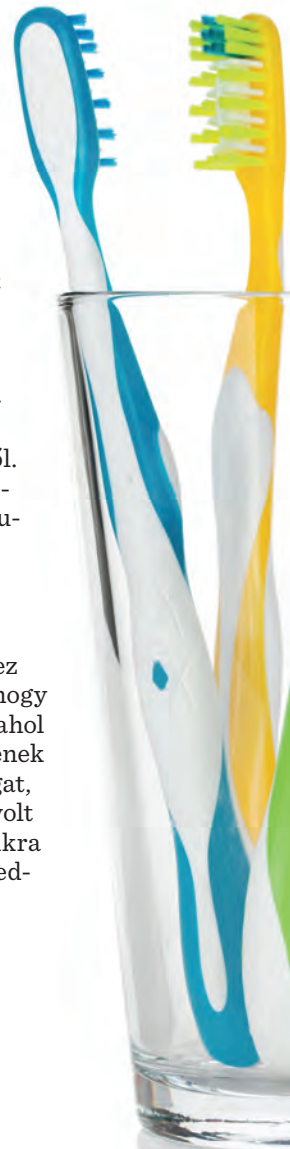
A szülői minta

A kisgyermek másol. Mindent. Így a fogápolási szokásokat is. A napi kétszeri vagy háromszori fogmosást akkor tudjuk nála tartósan kialakítani és egy idő után magától értetődővé tenni, ha tőlünk is ezt látja. Nem biztos, hogy 6-7 évesen elmegy fogat mosni, ha csak küldjük, de tőlünk a megelőző években nem ezt látta. Ennyi időskorára már felfogja, sőt vissza is szól: „Anyá, te csak mondd, de sosem csinálod!” A helyes minta sokkal mélyebbre ivódik benne, ha egész kicsi korától látja, hogy anya és apa is fogat mos. Hagyni kell, hogy egyedül is próbálkozhasson. Az sem baj, ha néhány fogkefét szétrág. Csak aztán anya vagy apa segítse még szebbre pucolni a fogát. Mindig. Következtesen. Akkor is, ha álmos, ha nyugós. Ez nem lehet alkudozás tárgya. És akkor is, ha anya fáradt. Sokszor a szülő is hajlamos rá, hogy elhagyja a reggeli/esti fogmosást. Mert épp későn értünk haza, már késésben vagyunk, a gyerek sír, jó film megy a TV-ben, stb. Bizony, sokszor magunkon kell először erőt venni.

A felnőttek vajon jól csinálják?

Amikor 6-7 évesen a gyermek iskolába kerül, még nem alakult ki nála az alapos fogmosáshoz szükséges finommotorikus mozgás, ezért nem szabad teljesen rábízni a fogmosást. Hagyni kell őt fogat mosni, de a szülőnek kontrollálni, és ha kell, korrigálni kell. Ennek viszont az az alapja, hogy a szülő maga is *tudjon* fogat mosni. Tudja, hogy mely területek hogyan tisztíthatók, hol és miért szokott elsődlegesen lepedék, majd abból fogkő kialakulni. A fogkő pedig megint egy sarkalatos pont: sokan hiszik, hogy örökölték rá a hajlamot. A fogkő mennyisége valóban függ a nyál összetételétől, de sokkal inkább a fogmosás minőségétől. Ha minimalizáljuk az ott hagyott lepedéket, nagyban csökkentjük a fogkő kialakulásának esélyét.

A tapasztalat az, hogy az emberek kb. 20%-a tud igazán precízen fogat mosni. Ez nem azt jelenti, hogy a többiek nem mosnak, csak *nem jól* mosnak fogat – és ez óriási különbség! Sokszor tapasztalom, hogy amikor megmutatom azokat a helyeket, ahol ott maradt a lepedék, akkor vagy elkezdnek védekezni, hogy márpedig ők mostak fogat, vagy meglepődnek, mert fogalmuk sem volt róla, hogy 40-50 éves korukig egy számukra evidens dolgot nem jól – jelen esetben eredménytelenül – csináltak.

A helyes fogmosási technika

A technika szó a fogmosásnál mozdulatokat, mozdulatsorokat jelent, amik a tisztítandó felülethez alkalmazkodnak. Ezek a tisztogató mozdulatok a gyakori fogmosóknál berögzülnek, automatikusak, éppen ezért nagyon fontos, hogy szakember ellenőrizze az eredményességet. Fogmosás során a különböző fogfelszíneket, illetve -oldalakat különböző fogkefetartás mellett tudjuk alaposan megtisztítani. Egy bevált és gyakran alkalmazott fogmosási technika, ami a fogak külső felszínének tisztán tartására szolgál, hogy a fogkefesőrtéket merőlegesen tartjuk a fogfelszínre, és az ínszéleket is érintve, körkörös mozdulatokkal megmossuk a fogakat. Ahogy a pácienseknek szoktam mondani: „faltól falig” kell mosni. Ezután vízszintes mozdulatokkal megtisztítjuk a fogak rágófelszínét alul és felül is. Majd a fogak nyelv felőli oldalát is meg kell mosni, szintén vízszintes mozdulatokkal. Fontos, hogy a sorrend mindig ugyanaz legyen, mert így lehet minimalizálni azt, hogy egy-egy terület kimaradjon.

Miben tud segíteni a pedagógus?

Először is kérjen meg egy fogorvost vagy dentálhigiénikust, hogy mutasson neki olyan fogmosási technikát, amely gyermekek számára megfelelő, és gyakoroljon a gyerekekkel.

A fogmosás legyen játékos.

A folyamatot fel lehet bontani kisebb részekre. Például először a bal oldal tisztítását tanulják meg a gyerekek. A tanító néni mutatja a szemléltetőeszközön, a gyerekek pedig utánozzák a padban ülve fogkrém nélkül, bevizezett fogkefével. Ellenőrizni nyilván csak részben lehet, de a mozdulatot, hogy a gyerek pl. körkörösén mossa a fogát, lehet az osztályban is.

A fogmosást így részekre bontva (jobb oldal, bal oldal, rágófelszín alul/felül, nyelv felszíne) az 1. és 2. osztályosok délutáni foglalkozásain néhány hét alatt végig lehet érni az egész folyamaton. Oktatóábrák készítése is hasznos lehet, például egy fogsor oldalirányból, és a gyerekek azon kiszínezhetik, lerajzolhatják, hogy hogyan kell helyesen fogat mosni. Különösen kell rá ügyelni, hogy az ínszél is benne legyen a beszínezett területben, ezzel is tudatosítva a fognyakak tisztán tartásának fontosságát. Hívhat a tanító néni segítségét is: az osztályt kezelő iskolafogorvost (fogorvos, fogászati asszisztens szülőt, ha van) vagy dentálhigiénikust. Nekik általában vannak demóeszközeik is, melyek segítségével meg tudják mutatni a helyes fogmosást. Lehet beszélgetni a gyerekekkel a táplálkozás fontosságáról. A fognyűvő manókat tápláló és eltakarító ételekről (pl. csoki és alma). Elmesélhetik, lerajzolhatják, miért félnek a fogorvostól

vagy a fogászati beavatkozásoktól. Nézhetnek közösen oktató jellegű filmeket, meséket is (pl. *Tomi mesék – Tomi fogat mos; Kerekmesé – Fogmosó dal; Bori a fogorvosnál* stb.).

A fogváltás

A 8-10 évesek keze már ügyesebb, de náluk is fontos a begyakorolt mozdulatok, illetve az eredmény ellenőrzése. Ebben a korban sokuknál már elkezdődik az oldalsó tejfogak leváltása. Sok gyerek a tejfog kiesésével kap egy második esélyt. Tudatosítani kell bennük, hogy az újonnan növő fogaik már maradnak, helyettük nem fog még egy következő nőni. Ha ez a foguk is elromlik, akkor azt időben be kell tölteni, mert ha egy maradó fogat ki kell húzni a sorból, akkor annak hosszú távon komoly következményei lehetnek: a megmaradó fogak elvándorolhatnak, bedőlhetnek, elongálódhatnak (kiemelkedhetnek a fogmederből), mindezek következményeként pedig a fogakat tartó fogágy is károsodhat. Fontos lenne velük megértetni azt is, hogy – bár ki fognak esni – a tejfogakat ugyanúgy ápolni kell.

Ha egy tejfog mozog, akkor a körülötte lévő íny gyulladt lehet, és érzékenyebbé válhat. Ezért a gyermek azon az oldalon nem rág, és a fogkefével is elkerüli a területet. Amennyiben ez több héten keresztül tart, célszerű felkeresni a fogorvost, hogy eltávolítsa a panaszt okozó tejfogot.

Ha az iskolában esik ki egy tejfog, és nagyon vérzik az íny, nem kell megijedni. Ha van kéznél gézlap, úgy hajtogatni kell belőle egy bucit, a gyerekeknek rá kell harapni, és öt percig szorítani, majd kidobni. Ha nincs kéznél semmi, úgy meg kell kérni a gyermeket, hogy ne piszkálja a kezével, csak nyelje le a nyálát. A vérzés pár percen belül el fog állni. Aztán nyugodtan ehet és ihat a gyermek.

Először a fogorvosnál

A legtöbb ember azért nem szeret fogorvoshoz járni, mert gyermekkorában nagyon rossz tapasztalatokat szerzett, ami miatt mindig félelemmel gondol a fogászati kezelésekre, és ezért akkor megy csak el, ha valami már tűrhetetlenül fáj. Ahhoz, hogy a gyermeknek az első és egyben meghatározó élménye a fogorvosról pozitív legyen, az kell, hogy egészen kicsi korban, akár 2-3 évesen már vigyék el egy a szülő számára szimpatikus fogorvoshoz, ahol megismerkedhet a rendelővel, a fogászati székkal, a doktor nénivel/báccsival. Ha van rá lehetőség, akár lehet liftezni a székkal, spriccelni, az ügyeseknek matrica jár, és egy mosolygós gyermek távozik a rendelőből, aki akkor is bizalommal ül be legközelebb a székre, ha tényleg kezelésre szorul. Azokat a gyerekeket, akik bedagadt arccal, fájós foggal érkeznek először, nehéz meggyőzni, hogy semmi nem fog fájni, hiszen már fáj nekik valami. Ez mindkét félnek nagyon nehéz, mert az orvos segítene, de ehhez egy kooperáló gyermekre van szükség, és nem minden gyermeket lehet ilyenkor meggyőzni, hiába a kedves asszisztens vagy a szülő kérése. Ahogy idősödik a gyerek, úgy lesz egyre könnyebb a helyzet, de addig el kellene jutni a lehető legkevesebb kilyukadt foggal. Az osztályfőnökök felhívhatják rá a szülők figyelmét, hogy nyugodtan vigyék el a gyerekeket az iskolai ellenőrzésen kívül is fogorvoshoz. A tejfogát még leváltják, és ezzel a szülő számol is. „De ugye az még csak tejfog?” Pedig ez is számít, jobban, mint gondolnánk, mert a későbbi torlódások jelentős részéért a túl korán elvesztett tejfogak felelősek.

Ha ortopédiai eltérés mutatkozik

A nagyobbak – 10-12 évesek – nagyrészt már leváltották a tejfogukat, és egyre inkább megmutatkoznak az állcsont esetleges ortopédiai eltérései. Sokan ekkor szembesülnek azzal, hogy fogszabályzó kezelésre lenne szükségük. *Súlyos tévhit*, hogy csak az összes maradó fog előtörése után lehet fogszabályozni! A fogazati vagy állcsonteltérések jelentős része mögött rossz szokás (pl. ujjszopás, szájlégzés, rossz nyeléstípus, renyhe ajakizomzat) áll. Ezek korrigálását célszerű minél korábban, akár 5-6 éves korban elkezdni. Ma Magyarországon a 18 év alattiaknak jár a tb által részben finanszírozott fogszabályzó kezelés. Azt viszont nem árt tudni, hogy egyes körzetekben, városokban várólista van, ami néhol években mérhető. Így az a gyermek, akinek a kora (lányoknál 11-12, fiúknál 12-13 év körül) vagy az eltérés miatt az azonnali kezdés lenne javasolt, nem biztos, hogy rögtön bekerül a rendelésre. Az osztályfőnök figyelmeztetheti erre a tényre a szülőket, esetleg utánajárhat, hogy náluk kb. mennyit kell várni, és megoszthatja az információt szülői értekezleten. A gyerekek kegyetlenül őszinték tudnak lenni, ezért félnek attól, hogy az osztályban kigúnyolják őket. Az osztályfőnök esetleg felfigyelhet arra, hogy a gyermek nem mosolyog szívesen, eltakarja a száját mosolygás vagy beszéd közben. Esetleg hallja, hogy valakit kigúnyolnak, mert rosszul állnak a fogai, vagy kellemetlen a lehelete. Ha egy tanár ezt észreveszi, nyugodtan szólhat a szülőnek, hogy vigye el fogorvoshoz vagy fogszabályzásra a gyermekét.

Több szem többet lát

Ebben a korban már rendszeresen viszik a gyerekeket iskolafogászatra is. De az osztályfőnök szülői értekezleten kihangsúlyozhatja, hogy ez egy mindenkinek járó, államilag finanszírozott kontroll, azonban ha valakinek kétélye vagy kérdése támad, és van rá lehetősége, nyugodtan vigye el a gyermekét máshova is ellenőrzésre. A gyermeknek az az érdeke, hogy minél előbb ellássák a szuvas fogát. Minél kisebb a lyuk, annál egyszerűbb és tartósabb a fog ellátása. Ezért célszerű a gyermeket évente fogászati szűrésre vinni.

Kamaszkori lázadás

A 15 év felettiek sokszor már felnőttnek képzelik magukat, és fogazat/fogszabályzás szempontjából sokszor akként is kezelendők. Növekedésük már lelassult, és erősen kamaszodnak. Egy részük fellázad a fogmosás ellen, és háborog, vagy megrándítja a vállát, ha a szülő szól, hogy alaposabban mosson fogat. Azok a gyerekek, akiknek kicsi koruktól kezdve életük részévé vált az alapos és rendszeres fogmosás, általában kamaszkorukban is kevésbé hanyagolják el a fogaikat. De amelyik gyereket addig sem érdekelt, és nem is volt rászorítva a rendes, helyes fogápolásra, azt nehéz motiválni. Sokszor még az sem érdekli, ha lyukasak a fogai, vagy ha ki kell húzni közülük egyet-kettőt. Pedig a kamaszkorban (14-17 éves korban) elvesztett fogak nehezen pótolhatók. Mind a híd, mind az implantátum túl korai még, és jóval költségesebb megoldás, mint rendszeresen fogat mosni. Így ebben az életkorban a legfontosabb a rendszeres kontroll és a javasolt kezelések elvégzése. A kamaszkorból kinőve aztán többnyire visszatérnek a régi kerékvágásba, de az addig elszívott „károkat” örökségként cipelik magukkal.

Ezt a korosztályt személyesen lehet hatékonyan megszólítani. És nagyon kényes egyensúlyt feszegethet az osztályfőnök. Elsősorban ezért a szülőnek kell tudomására hozni, hogy a gyerek társas érintkezési problémái valószínűleg a fogproblémáira vezethetők vissza. Csoportban, az egész osztály előtt lehet arról beszélni, hogy mennyire fontos a szép, ép fogazat. Hogy a későbbiekben akár egy-egy munkahelyre való felvétel múlhat azon, hogy most mennyi energiát fektetnek a foguk ápolásába. Vagy a párkeresést könnyítheti meg, ha szép és igényes a mosolyuk. Nehéz mindenkivel megtalálni a közös hangot, ahogy a matekra sem lehet mindenkit egyformán jól megtanítani. Sokszor érzi úgy az ember, hogy „a falnak beszél”, de a kamaszkor után aztán sok gyerek hirtelen „megvilágosodik”, és fontossá válik neki a tiszta, ápolt fogazat. Így „csak” addig kell a lehető legkevesebb maradandó károsodással eljutni.

Végezetül

Tudom, hogy a pedagógusoknak rengeteg feladatuk van, és nem várható el tőlük, hogy a gyerekek foga fölött is ők őrködjének. Nem is az ő feladatuk. De egy-egy osztályfőnöki órába vagy délutáni foglalkozásba beilleszthető lehet néhány a fenti gondolatok, ötletek közül, amivel közelebb viszi a gyermekeket ahhoz, hogy minél tökéletesebb fogazattal érhék el a felnőttkort.

Diákélet

„Rengeteget köszönhetek a rádiózásnak. Diakként elsajátíthattam egy csomó olyan gyakorlatot, amit sokan legkorábban egyetemi tanulmányaik során tapasztalhatnak. Segít abban, hogy a kommunikációs képességem és a beszédem hétről hétre fejlődjön. Ez egyfajta műhely, ahol gyakorlat közben együtt fejlődhetünk és tanulhatunk.”

(Balog Péter, a székesfehérvári Lánosz Kornél Gimnázium diákrádiósa)

Tértervezés nápolyival

Iskolai közösségi terek diákközösségi megvalósításban

Szöveg: **Hudáky Rita** | Portréfotó: Ludas Viktor, Pálfi Erika; Témaforók: Mészáros Zsuzska

Mészáros Zsuzska építész tervezőművészi diplomával kezdte pályáját, de néhány éve már a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium vizuális nevelés és környezetkultúra tanáraként dolgozik. Az általa elindított **TérKommandó** szakkör 7–12. osztályos tanulók részvételével az iskolai élet valós kihívásaira reagálva dolgozik egy izgalmas és hosszú távú projekten: olyan közösségi tereket szeretnének teremteni, amelyek közel vannak a termekhez, a 15 perces szünetekben is kihasználhatók konzultációra, beszélgetésre, pihenésre, evés-ivásra vagy éppen egy villámsakkjátszmára. Meggyőződésük, hogy kisebb-nagyobb közös kuckók létrehozásával erősödni fog a közösség, így végső soron jobb lesz tanulni és tanítani is az iskolában.

- A TérKommandó a közösségi terekkel foglalkozik. Mitől válik egy tér közösségivé?

- Az iskolákban sok a közös tér, amit mindenki használhat, például, mert áthalad rajta. Azok a terek, amelyek nem valamelyik osztály saját osztálytermei, és nincsenek kijelölve egy-egy tantárgy tanulására, tulajdonképpen mind közös terek. A közösségi tér fogalma azonban többet jelent a közös térnél: a közösségi terek arra valók, hogy össze is hozzanak embereket. Mi itt a Fazekasban azt tapasztaltuk, hogy közterek vagy közös terek ugyan vannak, tehát négyzetméterekben nem szenvedünk hiányt, ám nemigen vannak olyan bútorok vagy installációk, amik igazán hatékonyan invitálnák arra akár a diákokat, akár a tanárokat, hogy leüljenek, ott maradjanak a tér egy-egy közösen használt pontján. Nekünk az a célunk, hogy a közterekből közösségi tereket formáljunk.

- Az iskola közösségi tereit elsősorban a diákok használják. Milyen igényei vannak a 6-18 év közötti korosztálynak? Mi különbözteti meg a fiatalok térhasználatát a felnőttekétől?

- A fejlődéslelektan-tankönyvekből és tapasztalatból is tudjuk, hogy a kicsik még rengeteget mozognak, játszanak, ám aztán, ahogy növegetnek, egyre kevésbé a mozgás és a játék a fontos számukra. A tinédzserek már inkább egymás felé fordulnak, nekik mindent ki és meg kell beszélniük. A szakkörben a játékterek és a beszélgetések terei mellett ezenkívül még a magány tereiről is gondolkodunk néha. Az iskolában össze vannak zsúfolva a gyerekek, pedig - introvertált személyiségként tanúsíthatom - néha nagyon kell egy kis nyugodt egyedüllét, elvonulási lehetőség. Hogy ha az ember leül valahova olvasni, akkor ne zavarják meg percenként. Kellenek tehát a kuckók is, miközben persze egy iskolában ezzel problémák is adódhatnak. Mesélték a diákok, hogy felsőbb évfolyamosok néhány éve szereztek egy kanapét a folyosóra, amit sajnos egy idő után száműzni kellett. A túl ellazult heverés vagy az időnként felbukkanó szerelmespárok nem illettek az iskolai normák közé. Ez is egy szempont, amire

oda kell figyelni, és tanárként az a felelősségem, hogy olyan irányba terelem a diákötleteket, ami mindenki számára elfogadható. A negyedik emeleti közösségi sarokban ezért döntöttünk a puha szőnyeggel takart kockák mellett, amik moduláris elemként igény szerint összetolható és széthúzható. Mindannyian tudjuk, bár néha nem fogalmazódik meg elég nagy hangsúllyal, hogy az emberek viselkedését az épített környezetük erősen befolyásolja. Hiszen a tér maga is lehet diktatórikus, demokratikus, felemelő, lehangoló, és még sorolhatnánk tovább.

- Hogyan kezdődött a munka? Mibe mertetek először belevágni?

- A mi iskolánk hatalmas: az alagsoron kívül négy emelete van, hosszú-hosszú folyosók, nagy belmagasságok. Körülbelül 15 éve átépítették, felújították. Azelőtt voltak zsbongóink minden emeleten, de az optimális kihasználtság érdekében ezeket is tantermekké és csoportszobákká alakították. Van egy aulánk büfével, ami azonban elég távol van a termektől, ezért kihasználatlan. A termék közelében megmaradt szabad területek bútorozatlanok, néhány növény éledgel rajtuk kiállítási táblók társaságában. Az osztályok jellemzően a saját termükben „kutyogznak”, fájoan hiányoznak a találkozás helyszínei. Először gyakorlasképpen a rajzterem előtti üres területet alakítottuk át. Nincs frekvenciált helyen, de használják, működik. Többnyire tesi és rajz előtt ücsörögnek, beszélgetnek itt a gyerekek.

- Amikor idejöttem beszélgetni veled, egy nagyon barátságos, hívogató sarok mellett vezetted el az utam.

- Igen, az első projektünk „bemelegítés” volt: láttuk, hogy mire vagyunk képesek, és megéreztük, hogy felelősek vagyunk saját környezetünkért! Azt szűrtük le, hogy egy forgalmasabb helyen látványosabb térkialakításra lenne módunk. A visszajelzésekben megfogalmazódott, hogy jó lenne egymással szemben is ülni, kellenének társasjátékok, kártyasztal. Úgyhogy a következő célpontnak egy sokkal frekvenciáltabb

területet, a főlépcső tetejét választottuk ki. Forrás híján átmenetileg néhány promóciós esernyőt szereztünk egy kiállításról, és idehurcoltunk egy padot. Kiderült, hogy már ennyi beavatkozás is szépen szervezi a teret, így tavaly május körül megvalósult az első igazi költségvetéssel büszkélkedő projektünk. Nyolcvanezer forintból született meg az, amit itt, a negyedik emeleten láthattál. Tavaly még félve használták a gyerekek, de idén már felbátorodtak: elkezdtek természetes módon belakni, egyfolytában zajlik ott az élet. Korábban pusztán két szelektív hulladékgyűjtő és egy – állandóan üres – faliújság volt ezen a helyen. Az órák közötti szünetekben nagy a rohanás, kevés a gyerekek ideje, de akiknek lyukas órájuk van, gyakran más emeletekről is ellátogatnak ide. Hosszú távon az a cél, hogy minden emeleten legyenek használható helyek, mert az iskola hatalmas, és nagyon sokan vagyunk.

– Hogyan születnek meg a megvalósításra váró terveitek?

– A terveink többnyire workshopokhoz kapcsolódnak, illetve azokon születnek. A TérKommandó szerkezete úgy néz ki, hogy van egy „elit alakulat”, amelynek a tagjai rendszeresen járnak a szakkörre, illetve ha van időm, energiám, akkor tartok egy workshopot, amire bárki jöhet. Azért találtam ki ezt a szerkezetet, mert szeretném, ha egy idő után mindenki valamennyire bele tudna szólni a folyamatokba, és így mindenki magáénak is érezné azt, ami történik. Tavaly tehát tartottunk egy ilyen workshopot. Négy csapat vett rajta részt, és mind a négy csapat feladatként megkapott egy-egy üres teret, amit jól ismernek. Természetesen oda is mehettek dolgozni a saját területükre. Az egyik csapat terve olyan jól sikerült, hogy idén meg szeretnénk valósítani.

– Hány diák jár az „elit alakulatba”, és hogy hirdeted meg a workshopokat, mivel vonzod be a diákságot?

– Az elit alakulatban körülbelül tizenöten vannak, ők nagyjából rendszeresen jönnek a heti egyszeri alkalomokra. Projektekben, feladatokban gondolkodunk, nem időtartamban. Addig dolgozunk egy témán, amíg el nem készülünk vele. Ha van egy nagyobb alkalom, egy külön meghirdetett workshop, akkor többen eljönnek, de beugorhatnak egy-egy projektbe is. Rugalmasak vagyunk, az a cél, hogy minél több gyerek részt vegyen benne. Szerencsére sok diáknak tetszik ez a lehetőség, bár mi is szembesültünk azzal a problémával, és ezt orvosolni kell, hogy a diákokban is van érdektelenség és közönyösség. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a poroszos állami iskolarendszerben edződött gyerekek megszokják, hogy nagyobb horderejű dolgokba nem szólhatnak bele, és egyfajta tanult tehetetlenséggel védekeznek az ellen, hogy lelkes kezdeményezéseik a rendszer rugalmatlansága miatt kudarcba fulladjanak. Mostanra azonban egyre többen támogatják a programot, olyanok is, akik nem tudnak rendszeresen eljárni a szakkörre. A diákönkormányzatosok bemondják az iskolarádióban, a résztvevők viszik a hírért. Biztos vagyok benne, hogy a közösségi terek esetében a közönyösség legjobb ellenszere a részvételi tervezés.

– **Mesélj a tavalyi workshopról, amelyen az idej, megvalósításra váró terveitek születtek! Milyen módszerekkel terveztek, hogyan álltok neki a munkának?**

– Jól bevált, hogy a rövid workshopokon nápolyival tervezünk. Régebben kockacukorral próbálkoztunk, de annak nem jók az arányai, meg túl sok is kell belőle, de a nápolyi optimálisnak bizonyult. Sokféle alakú nápolyit lehet kapni, és különböző eredményeket lehet velük elérni. A munkát mindig dokumentáljuk, és mindenki megkapja az összefoglaló dokumentációt, amit publikálunk az évkönyvben és a blogon is, különösen, ha olyan eredményes, mint ez a tavalyi.

– **Milyen lett az a terv, amit szeretnétek megvalósítani?**

– Az idei év első, megvalósításra kiválasztott terve egy első emeleti, elég sötét, elég szerencsétlen kis terecskét érint, amiben az az érdekes, hogy több korosztály találkozik ott. Az ötödik-hatodikos osztályterem közelében van a fizika-szaktanterem és -szertár, ezért felsőbb évesek is járnak oda. Tagadhatatlan, hogy a gimisek számára borzasztóan idegesítőek tudnak lenni a zizegő, szaladgáló, hülyéskedő „kicsik”. A nagyok ott várnak a fizikaórájukra, álldogálnak, mint a buszmegállóban, esetleg átnéznék még az anyagot, de mindenképpen nyugalmat szeretnének. Ilyen értelemben ők már a felnőttekhez hasonlítanak inkább. A cél tehát az volt, hogy a térkialakítás csökkentse a konfliktusok esélyét. A gyerekek ötlete egy kolosszeumforma volt, ami befelé fogadná az egyik (az ifjabb) korosztályt, kifelé pedig a fizikára várakozókat. Nagyon szép struktúra: egy minilelátó. Kettéválasztja a teret, a kicsik bent maradnak az arénában, aminek a másik oldalán a nagyok akár üldögélve is várakozhatnak.

– **Mit tanulnak mindebből a gyerekek a közvetlen eredményen túl?**

– Szeretném, hogy a demokratikus gondolkodásban, a civil kultúrában is részesüljenek a folyamat során. Gyakran elég tehetetlenek vagyunk, nem állunk ki magunkért, nem csináljuk meg azt sem, amit megtehetnénk. Holott sokszor tudnánk segíteni magunkon.

– **Előfordulhat, hogy a gyerekek a saját otthonukra, városukra, városi tereikre is másképp, más igényekkel néznek ezután?**

– Biztosan, mert nagyon sok képet nézünk. Van egy közös Pinterest-táblánk, oda mindenki pinelhet, én is sokat teszek rá. Titokban azért szeretném uralni a táblánkat, mert nagyon hajlanak a kamaszok a giccsekre, és én ezt tűzzel-vassal irtom.

– **Hogyan reagálsz arra, amit ízléstelennek tartasz?**

– Nem rontok neki, mert nem akarom elijeszteni őket. Az a módszerem, hogy kicsit ostobának tettetem magam. Ha nagyon giccsesnek találok egy javaslatot, akkor inkább másról beszélek, és addig teszem ezt, amíg mintegy törlődik a téma, és szépen elfelejtődik. Inkább

mutatok nekik mást. Sajnos már-már katasztrofális, hogy hat éves korban úgy érkeznek a gyerekek, hogy elképesztő vizuális preferenciáik vannak. Annyira be vagyunk ágyazódva a fogyasztói kultúrába, olyan ingerek érik a gyerekeket, hogy a szülők gyakran hiába szeretnének igényes illusztrációkkal díszített mesekönyvet venni, mert a gyerekeknek nem az tetszik, hanem az alapszínekkkel, kontúros rajzokkal, harsánysággal dolgozó mesekönyvek. Elfogadom a hozott ízlést, de a feladatomban azt tartom, hogy rámutassak a minőségre. Egyébként nagy segítségemre van a csoportmunka, mert a csoportban mindenképpen kompromisszumot kell kötni a többiekkel, és szerencsére ebben a folyamatban nem az ízléstelenség szokott győzni.

– Hogyan viszonyulsz ennek alapján ahhoz, amikor felvetődik a teremdekorálás igénye?

– Mi nem dekorálunk. Radikálisan azt mondom a gyerekeknek, hogy nem foglalkozunk a 2D-vel, hanem 3D-ben dolgozunk. A 3D-nek lehetnek olyan felületei, amivel szeretnénk kezdeni valamit, de nem ragasztunk őszi faleveleket a falra. Mindig tisztázzuk a miérteket, sokat beszélünk a funkciókról, és újra meg újra visszatérek a kályhához: 3D-ben gondolkozunk!

– Miért olyan nagy a különbség a kettő között?

– Horror vacuának (az üres helytől való félelemnek) nevezi a művészetről gondolkozó szakirodalom azt a készletet, hogy kidiszítsuk a felületeket. Ebből ered, hogy akkor is ki akarjuk pingálni, vagy tele akarjuk nyomni csillámporral a falakat, ha annak semmi értelme. Holott az egyszerű, a funkcionális, a díszetlen is lehet szép, viszont a csillám nem teszi széppé a funkciótlan sárgát. Az én ajánlatom az, hogy nyissunk ki együtt egy új ajtót, ami a téri tervezéshez vezet. Erről a legtöbb gyereknek semmilyen tapasztalata nincs. Természetesen nem támadok rá a dekorálási igényre, hanem megpróbálom úgy terelgetni őket, hogy kedvet kapjanak, a térrel, a funkciókkal, az elérni kívánt hatással foglalkozó játékhoz. A 3D azért varázsszó, mert

ezen a terepen a gyerekek újoncok, és így észrevétlenül is tanulási élményben részesülnek, amit nem úgy élnek meg, hogy egy törekvésük le lett nyomva.

– Hogyan alkalmazkodtok ahhoz, hogy egy nagy múltú intézmény falai között, sokféle szemléletű kolléga mellett folyik a munka?

– Meg szoktuk beszélni ezeket a szempontokat, és szerencsére az iskolavezetőség is támogat minket a törekvéseinkben. A gyerekek bizonyos szempontból jobban ismerik az iskolát, mint én. A szerepjátékok segítenek abban, hogy megpróbáljuk mások szemével is megnézni a tervet, és megvizsgáljuk, hogy vajon mindenki számára értéket teremtünk-e. Különböző szemüvegek, nézőpontok felvétele mindig fontos egy tervezési folyamatban.

– Felmerül-e szempontként a környezettudatosság? A dekorációk cseréjekor nem nagyon van más megoldás, mint kidobni a meguntat...

– Igen, valószínűleg az újrahasznosítás felől lehet megfogni ezt a kérdést. A tárgyak életciklusáról való gondolkodás még nem nagyon terjedt el. Egy közösségi tér moduláris alkotóelemei talán erre is választ adhatnak, hiszen el lehet vinni az elemeket máshova. A negyedik emeleten kiakasztott esernyők akkor is esernyők, ha az ide megálmodott szerkezetnek netán lejárna az ideje.

– Említetted, hogy a projekteknek költségvetésük van. Hogyan szerzitek meg a szükséges pénzt?

– Készítettünk két videót. Az első egy krétaanimáció, amiben elmondtuk, hogy kik vagyunk, és mire gyűjtünk. A szülők és az öregdiákok adták össze a pénzt, amit címkézve utaltak át az iskolaalapítványnak. Most ebből dolgozunk, idén talán elég lesz. A krétaanimációhoz forgattunk angol szöveget is, ahhoz tervezünk egy kickstarter (közösségi finanszírozási) kampányt. Ha van egy jópofa projekt, és a kezdeményező jó kommunikációval, ügyesen tudják felkelteni a

figyelmet iránta, akkor összejöhet akár egy komolyabb összeg is. Ez persze még előttünk áll. Fontos, hogy eredményt is produkáljunk, és minden az elejétől a végéig egy átlátszó folyamatban történjen. Werkvideókat, fotókat, leírásokat készítünk. Most még viszonylag új a negyedik emeleti hely, ezért az iskola diákjai, tanárai a tér részeként kitett táblán az építkezésről és a költségvetésről szóló információkat olvashatják, de a tábla letörölhető, és később egyéb célokat fog szolgálni. Majd kitaláljuk a tematikát. A szemben lakó osztályok részéről már felmerültek ötletek, a kezelés az ő feladatuk lesz. Itt csatolnék vissza a környezettudatosság-hoz. Sokat beszélgetünk a működtetésről. Már szinte minden potenciális közösségi térre vannak vázlataink, makettjeink, és nagyon fontos számunkra a helyek későbbi, vagyis a megvalósulás utáni fenntartása és működtetése. A dolgokat karban kell tartani ahhoz, hogy ne pusztuljanak le. Az iskolákban természetes, hogy a gyerekek jönnek, majd elballagnak, egymásnak adják át a stafétát. Ebben a közegben nagy a strapa, a tárgyak élettartama rövidebb, mint máshol, és ezzel számolni kell. Abban maradtunk tehát, hogy mindig annak a közösségnek adjuk át a működtetés jogát, amelyik ott „lakik”, tehát amelyiknek ott az osztályterme. A negyedik emeleten két osztály van közel, és az történt, hogy érdekes módon, mintha mégsem azok használnák igazán a közösségi teret, akikre rábíztuk, hanem a másik osztály. Ezen majd el fogunk gondolkodni, meg fogjuk beszélni. A TérKommandó nem vállalhatja a fenntartást, a mi feladatunk, hogy mindig újat hozunk létre, a többit rá kell bízunk azokra, akik magukénak érzik a megszülető tereket.

Diákok a szakkör munkájáról:

Simon Lili, 10. osztály

„2015 telén kapcsolódtam be a TérKommandóba, amikor az első tér már kész volt. Úgy gondoltam, hogy szívesen hozzájárulnék a munkájukhoz, amit kifejezetten fontosnak, érdekesnek, hasznosnak és nem mellesleg izgalmasnak tartottam. Számomra az volt a legélvezetesebb feladat, amikor magunk találhattuk ki, hogy hogyan fogjuk berendezni a kiszemelt teret. Ennél már csak az volt jobb talán, amikor az átadott teret elkezdték kihasználni a diákok. Ezért sajnálom, hogy idén nem tudok igazán segíteni, mert külföldön vagyok. Elkészerítőnek tartom, hogy sok diák értelmetlennek találja ezt a munkát, és nem hisz a projekt sikerében. Szerintem a közösségi terek működésének egyik lételeme, hogy a használói vigyáznak rá, és tisztelik a benne rejlő lehetőséget és a létrehozásába fektetett munkát. Ha túl sok diák áll pesszimistán a projekthez, akkor azzal akadályozza az egész fenntarthatóságát, és az igen törekény közösségtudatot is rombolja. Szerencsére sokan vannak olyanok is, akik nagyon lelkesek, és igyekeznek segíteni a terek megvalósításában, még ha a szakkörre nem járnak is. Vannak persze olyan diákok is, akik egész egyszerűen nem tudnak a TérKommandóról. Az iskolák kialakításánál általában igyekeznek minél jobban kihasználni a tereket. Úgy is lehetne fogalmazni, hogy ahol csak van hely, oda tantermet építenek. Természetesen ez érthető, éppen ezért a mindenkori

diákok feladata szerintem olyan környezetet teremteni, ahol jól tud működni egy közösség, ugyanis az előre épített közösségi tereket talán nem is értékelnék annyira, mint amelyekről tudják, hogy nekik vagy éppen személyesen általuk épült. Véleményem szerint nagyon fontos, hogy az iskolai élet ne csak az órára járásról szóljon, mert ez beszűkülés, ami megfosztja a diákokat attól, hogy szeressenek iskolába járni. Figyelembe kell persze venni, hogy nem minden iskolának adatik meg a lehetőség, hogy ilyen szuper tereket építsenek, mint mi, de elég akár csak egy használaton kívüli termet kijelölni közösségi térnek, mert úgysem a tér a lényeg, hanem a közösség, ami igénybe veszi.”

Molnár Cili, 11. osztály

„Már két éve tagja vagyok ennek a csoportnak, ami a sulit próbálja jobbra tenni. A csoport neve akkor még más volt, de én már akkor is azért léptem be, hogy hasznos formában élhessem ki a kreativitásomat. Az eddigi legnagyobb élményem az ezüst háromszögös installáció volt (ez a rajzterem előtti, „bemelegítő” projekt). A jövőre vonatkozóan csak annyit tudok, hogy szeretnénk folytatni, amit elkezdtünk, és remélem, hogy idővel a többiek is több figyelmet fordítanak ránk, mivel most nem érzem úgy, hogy elég – akár pozitív, akár negatív – visszajelzést kapnánk. Szerintem az iskolaépületek általában barátságatlanok, ezért szerethetőbbé kéne tenni őket. Funkciókat kéne kitalálni és adni a tereknek, hiszen minek menjen oda egy diák, ha csupán szép, de nem lehet leülni, tanulni, beszélgetni?”

Sándor Anna, 8. osztály

„Tavaly félévkor kapcsolódtam be a szakkörbe, mert a rajztanáromtól, Zsuzska nénitől hallottam róla, és nagyon megtetszettek a céljai. Számomra egyértelműen a megvalósítás volt a legérdekesebb. Nagyon durva volt látni, ahogy egy hónapok óta tervezett tér *tényleg* felépül. Ennél már csak az jobb érzés, amikor látom, hogy használják az általunk felépített teret. A másik kedvenc részem a tervezés és annak kitalálása, hogy mit honnan szerzünk be. Idén szeretnénk folytatni a terek kialakítását. Már megvannak a terveink, és szerencsére még pénzünk is maradt. A legközelebbi célpontunk az első emeleten egy nagy üres tér lesz, hogy a kisebbeknek is legyen hol találkozniuk, kikapcsolódniuk. Sajnos még nem sikerült elérnünk, hogy mindenkit érdekeljen, amit csinálunk, de azoknak a workshopoknak köszönhetően, amin a nem térkommandósok is részt vehetnek, egyre nagyobb érdeklődésre, figyelemre tehetünk szert. Minél több teret építünk, annál nagyobb figyelmet fogunk kapni. Az általam látott iskolaépületek egyébként nem túl diákbarátok. Jó lenne, ha kicsit több közösségi tér épülne, mert úgy sokkal nagyobb öröm lenne iskolába járni. Mivel a napjaink jelentős részét iskolában töltjük, fontos, hogy jól érezzük magunkat a suliban. Ehhez pedig nagyban hozzájárul a környezet. Más iskolák tanulóinak azt javaslom, hogy ha megtetszett nekik a példánk, akkor első lépésben díszítsék ki az osztálytermeiket, írjanak ki pályázatokat, hogy a többiek is ezt tegyék, és ha találnak egy olyan tanárt, mint Zsuzska néni, akkor kezdetét veheti a munka!”

„Terelni, mint a patakot”

Felelősségre nevelés az iskolában

Szöveg: Rimányi Zita

A felelősségvállalás a köztudatban gyakran negatív előjelű tartalmakhoz kapcsolódik: vállalni a felelősséget a hibáinkért, a mulasztásainkért. Pedig a felelősségvállalás ott kezdődik, hogy tudunk és merünk dönteni, merünk választani, megfogalmazni az ötleteinket – majd kiállni a döntéseinkért, adott esetben beismerni, hogy tévedtünk, és segítséget kérni. Mindez szükséges ahhoz, hogy elégedettebb, kiteljesedettebb életet élhessünk. E megközelítés fontosságáról és a felelősségvállalásra nevelés gyakorlati tapasztalatairól beszélgettünk **Benczéné Tímár Irén** pszichológussal és a több évtizedes osztályfőnöki tapasztalattal rendelkező pedagógussal, **Kiss Lászlónéval**.

„A nevelő legfontosabb feladata feleslegessé válni”

Benczéné Tímár Irén tanácsadó szakpszichológus és szupervízor évtizedek óta foglalkozik pedagógiai tanácsadással, elsősorban általános és középiskolás gyermekekkel.

– **Pszichológusként milyen tapasztalatai vannak: mennyire tanítják meg az iskolákban a gyermekeket a felelősségvállalásra?**

– Nem kap elég figyelmet, pedig nagy hangsúlyt kellene rá helyezni az iskolás évek alatt. Hozzá tartozik az önállóságra neveléshez, hogy a gyerek fel tudja mérni a határait és azt, hogy miben kompetens.

A felelősségvállalás egyrészt az önmagunk iránti, másrészt a közösség iránti felelősséget is jelenti. A diák a másik gyerekért, az osztályért is felelősséggel tartozik. Ha ezt megtapasztalja, akkor lesz része a világnak. A gyerekeknek már egészen kicsi koruktól adhatunk feladatokat, rájuk bízhatunk olyan teendőket, amelyekkel hozzájárulhatnak a család életéhez. Így megtapasztalják, hogy mindenki tesz valamit a többiekért, hogy őket sem csak kiszolgálják. Az iskolában aztán ez még inkább így lesz, ott is munkamegosztás van. Ha ennek tudatosítása otthon elmaradt, akkor a tanulóévek alatt kell rávezetni a diákokat.

– **Az életkor előrehaladtával egyre bővül azoknak a helyzeteknek a köre, amelyekben szabadon dönthetünk. Hogyan hat a döntés szabadsága a felelősségvállalásra?**

– A felelősségvállalásra tanítást azzal lehet kezdeni, hogy megkérdezzük a gyermeket, mit szeretne csinálni, hogy a kék vagy a piros zoknit szeretné-e felvenni, vagy hogy melyik mesét akarja meghallgatni. A döntés már felelősség. És a nem döntés is döntés. Vannak helyzetek, amikor mondhatja a gyermek, hogy nem tud, nem akar dönteni, de meg kell tapasztalnia, hogy ezzel beleegyeznek abba, hogy más döntsön helyette. Ha az iskolában választhat a megoldandó matekfeladatok közt, akkor sokkal motiváltabb lesz a tanulásra. A tanár pedig jobban tudja, mivel kezdje az ösztönzését, ha kikéri a véleményét. Év elején érdemes például elmondani, mi lesz a tananyag, és megkérdezni, kit mi érdekel a leginkább. Miből vállalna kiselőadást, minek nézne jobban utána? Motiváltabb lesz, ha így hozzáteheti a saját részét a tanulási folyamathoz, és ebből a pedagógus is rengeteg dolgot megtud. A gyengébbeknél még inkább építhet erre. Az énektanításnál például, ha tudja, mi a tanulói kedvenc dala, akkor azt beépítheti az órába, s így a kötelezőt is könnyebben elfogadják majd. Persze van, amin nem lehet változtatni. Az iskolai életnek fontos szabályai vannak, például az órarend. De azt a diák dönti el, hogy az órákon mennyire lesz aktív, hogy duzzog, vagy nem. Segítheti motiválással a tanár, de ez a diák felelőssége is. Ahogy az is, hogy ha ollót kell vinni az iskolába, akkor betegyje a táskájába. Az viszont a szüleié, hogy ollót vegyenek neki.

- Hogyan tudjuk a gyerekeket a felelősségvállalásra ösztönözni?

- Az a jó, ha választhat a diák az iskolában, hogy virágot öntöz, vagy inkább átnézi a padokat. Ez ösztönzi. A lényeg, hogy egyik feladat se legyen jelentőség nélküli álfeladat, mert azt a diák rögtön felméri, és úgy érzi, „minek ezzel foglalkozni”. Látnia kell, mi az értelme a feladatának, és abból mit sikerült elérnie.

A felelősségvállalást tanító feladatok különösen fontosak a gyengébb képességűek számára. Esetükben fontos, hogy a legegyszerűbb feladat után is megköszönjük a munkájukat az osztály előtt, s így kiemeljük őket. Ezzel segíthetjük az elfogadásukat, javíthatjuk az önértékelésüket, a közösségben elfoglalt helyüket. Így erősödik a felelősségérzetük, az önállóságuk, büszké lehetnek magukra, hogy klasszul megcsináltak valamit. De előfordulhat az is, hogy egy feladatot, például egy pénzössze gyűjtést senki nem akar vállalni. Mi legyen akkor? Szedje mindig más? Dobják egy dobozba a pénzt borítékban a diákok? Akire egyszer rábizzák, az dönthessen úgy, hogy legközelebb nem vállalja? A lényeg, hogy az osztály alakítsa ki a saját megoldását. Érdeemes mozgósítani a gyerekeket, biztatni őket, hogy ötleteljenek. Ezt a szemléletet, a bátorító pszichológiát *Alfred Adler* fogalmazta meg. A gyermek tenniakarását nem elfojtani kell, hanem terelni, mint a patakat. Ha úgy látjuk, nem jó az ötlete, akkor is biztassuk arra, hogy nézzük meg, hogyan valósítható meg. A gyakorlatban szembesüljön vele, hogy ahogy gondolta, úgy nem egészen jó, nehézségekbe ütközik. De megoldás közben formálhassa, módosíthassa az elképzelését.

- Jó lenne rávezetni a diákokat, hogy a döntés előtt érdemes mérlegelniük, mert a döntéseiket fel kell vállalniuk, ami felelősséggel jár. Mire kell ennek során figyelni?

- Érdeemes megtanulniuk, hogy a véleményük megfogalmazása felelősséggel jár. Jó színtér ahhoz is az iskola, hogy megtapasztalják, különféle vélemények vannak, megéri meghallgatni másokét is. S ha felmerül egy ötlet, vélemény, akkor a pedagógus azt továbbviheti. Jó lehetőség mindennek gyakorlására például egy iskolai klubdelután megszervezése. A nagy részét a diákokra lehet bízni. Végiggondolhatják, hogy éreznék jól magukat, milyen programokat szervezzenek. Az osztálykirándulás is egy hasonló helyzet. Általában vita alakul ki arról, hogy hova menjen az osztály. De inkább azzal kellene kezdeni, hogy ki mit szeretne a kiránduláson csinálni. Van, aki úszni, van, aki játszani. Ha minden gyermek egyéni vágyát beépítjük a tervbe, akkor olyan közös kirándulást szervezhetünk, amelyen jól tudják érezni magukat. Érdeemes jó kérdést feltenni a gyerekeknek, akkor kiderül, mivel motiválhatók. Az osztályterem díszítésénél azzal ösztönözhető, hogy olyanra alakíthatják a termet, ami nekik tetszik, ami

rájuk jellemző. S ha nem tetszik nekik, ahogy elsőre sikerült, változtathatnak rajta. Az a jó, ha miután elvállaltak egy-egy feladatot, menet közben is mérlegelhetik, valóban nekik való-e. Legyen lehetőségük ezt megmondani, váltani. Mondhassák, hogy nekik túl nehéz, kérdezhessenek, kérhessenek segítséget. Vagy dönthessenek úgy, hogy mégis egyedül fejezik be. Szólhassanak, ha elakadnak, mert nem biztos, hogy rögtön eszükbe jut, hogyan oldják meg. S ha rosszul oldják meg, emeljük ki, hogy legalább megpróbálták. Az mindig érték.

- Van, hogy olyan feladatot adnak a gyerekeknek, ami ellentmondásos helyzetbe kényszeríti. Például a hetesre nemcsak azt bizzák rá, hogy készítse elő az eszközöket, törölje le a táblát, szellőztessen ki, hanem azt is, hogy jelentse, ha valaki nem készítette el a házi feladatot. Nem okozhat ez konfliktust a gyerekek között?

- Fontos, hogy a diák tudja, mi az, ami nem tartozik rá, ami csak a pedagógusok dolga, amibe ő nem szólhat bele. A házi feladatot például a pedagógus adja. Ő is ellenőrizze! Ez nem a gyerekek dolga. Ha valakire ilyesmit bízunk, azzal kiemelik őt a többiek közül, ez pedig ellentéteket szülhet. Sok vita lehet abból, ha felnőtt szintű feladatot adnak át egy diáknak. Inkább a táblatörlés, a szellőztetés legyen a hetes feladata, ne kelljen felírnia, ki kiabált a szünetben. Ez eleve szubjektív, és csak ronthatja az osztályban a kapcsolatokat. Az a lényeg, hogy a tanuló jogai és felelősségei mindig legyenek egyensúlyban. Ha kényeztetik, ha minden jár neki, az nem jó. A másik véglet, ha elnyomják. Ha olyan engedelmességre szoktatják, amiben nem tudja a saját lehetőségeit kihasználni, akkor rosszul érzi magát. „Mit játszunk? Hová szeretnél ülni?” – ha ezekre a kérdésekre a diák azt feleli, hogy nem tudom, az azt mutatja, hogy nem tudja mozgósítani a saját ötleteit, képességeit. Nem tudja, mi a jó neki. Ezért fontos a tapasztalatszerzés a felelősségvállalás terén.

- Meddig tart a felelősségvállalásra nevelés? Hol ér véget a pedagógus szerepe?

- Ahogy *Rudolf Dreikurs* mondta: A nevelő legfontosabb feladata feleslegessé válni. Úgy kell viszonyulni a gyerekekhez, hogy őket tegyük képessé mindenféle feladat megoldására, őket tegyük kompetenssé. Akkor valósul meg a felelősségre nevelés, ha olyan emberré válhat a gyerek, aki képes önállóan megoldani a dolgait. Ha mindent megtesznek helyette, azzal megfosztják attól, hogy elégedett lehessen önmagával, attól, hogy ezt megéleje. Egy kiselőadást is először milyen kis szerencsétlenül oldanak meg az iskolások. De ezáltal esélyt kapnak arra, hogy rutinosá váljanak. Legalább olyan fontos, hogy a felelősségvállalást megtanulják, mint a tananyagot. A tanár személyiségével mutat nekik

példát. A mintának van maradandó hatása és annak, ha mer feladatokat bízni a diákjaira, akik így érezhetik, hogy értékeli, megbecsüli őket.

– Mit javasolna a pedagógusoknak a felelősségvállalásra tanítás terén?

– Hallgassák meg gyakrabban a gyerekeket, rengeteg jó ötletük van! A felnőttek sokszor nehezen változtatnak az iskolában bevett szokásokon, pedig sokszor érdemes lenne megfontolni a diákok javaslatait.

„Ha elkezdek egy önkéntes feladatot, a diákjaim bekapcsolódnak a munkába”

Kiss Lászlóné, a Győri Radnóti Miklós Általános Iskola némettanára 32 éve van a pedagógusi pályán, több évtizedes osztályfőnöki tapasztalattal rendelkezik – a felelősségvállalásra oktatás terén is értékes tanácsokkal segíti az olvasókat.

– Melyek a legfontosabb tapasztalatai, amelyeket a felelősségvállalásra tanítás terén szerzett?

– Pedagógusként hamar rájöttem, hogy pár hét alatt fel kell tudnom mérni, a hozzám kerülő diákoknak milyen szinten sikerült addig a felelősségvállalást elsajátítaniuk. Mivel a személyiségüket is figyelembe kell venni, előnyt jelent, hogy általában már alsóban tanítom azokat, akiknek később az osztályfőnökük leszek. Az is segít, hogy amikor egyik osztályfőnöktől egy másikhoz kerülnek a tanulók, a két pedagógus mindegyikükről külön beszélget. S a saját bőrömön is megtapasztaltam, ami köztudott: hogy a pedagógus személyes példamutatása számít a legtöbbet. Őszintén el szoktam mondani a diákjaimnak, szerintem miért fontos a virágöntözés, az összefirkált padok letörlése, a tanterem kidíszítése, majd elkezdem ezeket a feladatokat elvégezni, ők pedig maguktól bekapcsolódnak a munkába. Nemrég az osztálynapló becsomagolásába vontam be őket. Választhattak a csomagolópapírok közül, de aztán én csomagoltam be a naplót. Elmondtam, hogy nekem számít, mások milyennek látják, ezt a felelősségemnek tartom. Biztattam őket, hogy ők is hasonlóképp csomagolják be az ellenőrzőjüket.

– Sok múlik magán a feladaton is. Mindig vannak olyan feladatok, amiket a legtöbben szívesen elvállalnak, és olyanok is, amiket szinte senki nem akar megcsinálni.

– Nálam például szinte versengenek egymással a diákok a táblatörlésért. A „nemszeretem” feladatokat pedig kiosztjuk, így mindenkire sor kerül. Ha pedig senki nem

akarja vállalni, hogy összeszedje az állatkerti belépők, a mozijegyek árát, akkor én javasolok valakit. Ilyenkor eleve többet segítek az illetőnek, és elmondom, milyen előnyökkel járhat számára a feladat, mennyit tanulhat belőle. Azt is előre leszögezzük: ha nagyon nem tetszik neki, akkor legközelebb másra bízunk.

– Hogyan szokta a feladatokat kiadni, majd az elvégzésüket értékelni?

– Amikor például a hetességet kiosztjuk, mindig együtt megbeszéljük, pontosan mi tartozik a feladathoz. Amikor véget ér, közösen értékeljük, mi az, amit az illető jól megcsinált, és miért, illetve mi az, amit esetleg kevésbé, és annak mi az oka. Rögtön arról is beszélünk, hogy én tanárként vagy az osztálytársai miben tudják legközelebb segíteni, és miben tud maga erősíteni a hozzáállásán. A folyamatos segítségkérési lehetőség is fontos.

– Mit tesz, ha a diákok nem szívesen hajtják végre a felelősségvállalással járó feladatokat?

– Sokszor már az is segít, hogy elmondom: „Biztos vagyok benne, hogy képes vagy rá, csak még nem próbáltad.” Gyakran a boldogságóra-program egy részét alkalmazom az osztályfőnöki órákon. Beszélünk arról, hogy mindenhez hozzá lehet állni pozitívan. Ha a diáknak nem sikerül megtanulnia mind a tíz új német szót, akkor gondolhat arra, hogy nyolcat viszont sikerült. Kavicsokat is festettünk, hogy így fejezzük ki a hálánkat egymásnak apró segítségéért az osztályban – az érzéseink kimutatása is egyfajta felelősség. Állandó tanulópárok is vannak az osztályon belül. Ha az egyikük hiányzik, akkor a társuk lefotózza az órai jegyzeteit, és elküldi neki. Akinek pedig valamelyik feladat nehezen megy, az olyantól kap segítséget, aki jobb benne. Ezek jó feladatok a felelősségvállalás tanítására, önbizalmat, tapasztalatot adnak. Jók lehetnek arra is, hogy a gyengébben teljesítő diákoknak elismerést szerezzenek.

– Mit tehet a pedagógus, ha azt tapasztalja, a szülő mindent elintéz gyereke helyett, és ezzel hátráltatja a felelősségvállalás megtanulásában?

– Akinél érzem, hogy nagyon lemaradt a felelősségvállalás terén, azzal külön is elbeszélgetek. S később valószínűleg a szüleivel is, hogy együtt segítsünk a diáknak, hogy otthon a felnőttek hozzáállása is hasonló legyen, mint az iskolában, hogy otthon is kapjon feladatokat. Előfordul, hogy a szülők azt gondolják, jót tesznek azzal, ha minden tennivalót elvégeznek a csemetéjük helyett, minden gondot levesznek a válláról, csak hogy minél jobban tanuljon. Igyekszem ilyenkor meggyőzni őket, hogy nemcsak nekik lesz könnyebb, ha néhány dolgot a gyermekükre bíznak, hanem később neki is. Nem érzi majd magát gyámoltalannak, ha felnőve neki kell elintéznie az ügyeit, megoldania a problémáit.

Diákrádiók, diákújságok műhelyében

A legnagyobb számú média – félárnyékban

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: DUE

A diákrádiók, diákújságok számáról csak becsléseink vannak. A Diák- és Ifjúsági Újságírók Országos Egyesületének (DUE) nyilvántartásában ezernél is több diákrádió és diákújság szerepel: az általános iskolákban legalább ötszáz, a középiskolákban csaknem ugyanennyi szerkesztőségről van tudomásuk. Van még legalább száz videós szerkesztőség, sok száz online újság és legalább száz egyetemi-főiskolai-kollégiumi lap. A pontos számot azért nem lehet megmondani, mert folyamatosan születnek új médiumok, míg mások szünetelnek vagy megszűnnek.

A diákmédia palettája rendkívül színes. Az általános iskolákban főleg a hagyományosabb, tanárok által patronált diák-lapszerkesztőségekkel találkozunk. A középiskolákban nagyobb teret kap a rádiózás (az órák előtt és az óráközi szünetekben való műsorszorgáltatás). De számos diáklap és diákrádió részben vagy egészben átköltözött az internetre, sőt van már csak interneten elérhető diákújság és diákrádió is. Ha iskolarádiót, iskolaujságot mondunk, inkább hivatalos, az iskolavezetés által ellenőrzött médiumra gondolunk, a diákrádió, diákújság kötetlenebb, diákosabb, kevésbé irányított médiumra utal.

A diákújságok a régebbiek. A 19. századi „kollégiumokban” már születtek pajzán diákföljegyzések. A két világháború közötti korszakból fennmaradtak diáklapok. Korábban a diáklapok előállításának és terjesztésének főleg technikai nehézségei voltak. Készültek lapok írógéppel és átütőpapírral, majd stencilgéppel, fénymásolóval. A kezdetlegesebb technikákkal fényképet nem lehetett sokszorosítani, bár a stenciles eljárásban „pontozással” remek ábrákat lehetett alkotni. Az 1950-es évektől az iskolákban megjelentek a zárláncú hangszórók, ezeket elsősorban az iskolai hirdetésekre kívánták használni. Az iskolai élet demokratizálásával ezek egy részében engedélyezték a diákok által készített műsorok leadását is. A modern technika jórészt elsöpörte a „kézműves” technológiákat. A mai diák nem tudja, hogy mi az a stencil, viszont az újságot és a rádiót már számítógépen, okostelefonra applikálva készítheti, és ott olvassa-hallgatja.

A diákrádiós és diákújságíró szerkesztőségeket rendszerint egy-egy tanár fogja össze, de néhol a diákok öntevékenyen is megszervezik a diákmédiát. A tanároknak ez vagy hobbi, vagy valamilyen tanórán túli tevékenység (szakkör, fakultáció), és jobb esetben van valamilyen képzettségük is e téren – egy ideje az egyetemeken már oktatják a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyat. A fakultatív tantárgy is összekapcsolható a diákmédiával.

A diákrádiók és diákújságok olykor történelmi szerepet is játszanak. 1973. november 17-én az athéni műszaki egyetem hallgatói szembefordultak az „ezredesek diktatúrájával”, az ellenállást az egyetem rádiójában szervezték – fennmaradt az a drámai hangfelvétel, amely rögzítette, hogy a stúdióba betörték a fegyveresek, és lelőtték a műsorkészítőket. A harcokban legalább félszáz diák vesztette életét. Egyfajta diákrádiós „hőstett” volt az ajkai vörösiszap-katasztrófa idején egy diákrádiós által indított segélyrádió.

Mire való a diákmédia?

Mi a szerepe ma egy diákújságnak az iskola életében? *Séra Andrea* (korábban diákújságot patronáló tanár, jelenleg újságíró, Göd): „Világunkban, ahol a gyerekek már szinte születésüktől fogva kiválóan kezelik az újabbnál újabb technikai vívmányokat, elképzelhetetlen, hogy egy oktatási intézmény ne törődjön külső és belső kommunikációjának tudatos építésével. Azonban bármennyire az internet világában élünk is, sajnos a legtöbb iskolának nem áll rendelkezésére az ehhez szükséges anyagi és szellemi tőke. A lehető legkisebb költséggel előállítható produktumokat várják el a diákújságíróktól is, a patronáló tanároktól, természetesen a lehetőségeikhez mért legmagasabb színvonalon. Közösségformáló ereje van, ez már önmagában elegendő ahhoz, hogy érdemes legyen egy diáklapot elindítani.

DUE

A Diák- és Ifjúsági Újságírók Egyesületét (DUE) 1989-ben alapították meg egykori diákrádiók, diákújságírók. Akkor már 1982 óta szerveztek nyári diákrádiós táborokat. Az egyesület vezetője, *Kecskés István* újságíró (korábban *Nemzeti Sport*, jelenleg sportfaktor.hu) is diákújságíróként kezdte: „Édesanyám beiratott egy DUE-s újságíró tanfolyamra, és itt ragadtam. A DUE tagsága több ezres, nyári szaktáborokban legalább háromezren fordultak meg, közülük sokan ma már a »nagy« média világában dolgoznak. Nem túlzás állítani, hogy ma már minden médiumban (helyi, regionális, országos) van DUE-s. Sokan visszajárnak, átadják tapasztalataikat a fiataloknak. A nyári szaktáborok mellett van egy évente tízszer megjelenő újságunk, a 18. évfolyamában lévő *DUE Tallózó*, amelyben az ország legszínvonalasabb diákújságjainak legjobb anyagaiból válogatunk. Vannak tehetségkutató pályázataink, szakmai kiadványaink, tanfolyamaink, s olyan klubunk, amely magánember számára nehezen vagy soha meg nem nyíló helyekre viszi el a diákújságírókat. A legnagyobb elismerés számunkra az, hogy nem egy profi újságíróvá lett tanítványunk mondta: nyári táborunkban két hét alatt többet tanult, mint az egyetem kommunikáció szakán.”

ABCDUE

A DUE első 25 évéről (1989–2014) megjelent *ABCDUE* című kiadványból megtudható, hogy a www.duema.hu honlapon digitalizált formában megtalálható a DUE-táborok szinte összes hang- és képanyaga. Az aktuális információk itt olvashatók: www.due.hu.

LADIK, Séta

A DUE 1990 óta több kategóriában hirdeti meg az országos diákmédia-pályázatot, és évente adományoz egy-egy ifjúsági sajtódíjat is. A Ringier Axel Springer kiadó a LADIK (Lapot A DIÁKoknak) néven médiavetélkedőt hirdet. A diákújságírást más okból tartja fontosnak a másik nagy lapkiadó (Pannon Lapok Társasága). Több mint egy évtizede indították az ún. Séta (Sajtó és tanulás) programot. Céljuk, hogy – részben a diákújságíráson keresztül – újságolvasóvá neveljék a középiskolásokat. Lapjaikban rendszeresen közlik a diáktudósítók írásait, és nyaranként megszervezik a Séta táborot, melynek egyik szervezője *Rozmán László* (heol.hu, *Heves Megyei Hírlap*): „A megyei lapokban évközben a diáktudósítók írásaiból jelentetünk meg összeállításokat. A legtehetségesebb újságíró-palánták kapnak meghívást a Séta táborba. A média több területéről hívunk előadókat, interaktív foglalkozásokat szervezünk. A diákok cikkeket írnak, és profi újságírókkal vitathatják meg írásait.”

Meg kell mutatnunk a diákoknak, hogyan tölthetik el hasznosan a szabadidejüket, a rájuk zúduló irdatlan mennyiségű információban hogyan igazodhatnak el, s hogyan szűrhetik ki belőle a számukra hasznosakat. Patronáló tanár segítségével működtethetnek egy olyan kis szerkesztőséget, amely lehetőséget teremt a különböző szerepek kipróbálására, műfaji ismeretek elsajátítására. Kiváló lehetőség a tehetségek felfedezésére is.”

„Fontosnak tartom, hogy egy iskola életében legyen egy krónika, amely bemutatja a közösség életét a diákok nézőpontjából. Ennek felelhet meg a diákújság” – mondja *Kósa Tamás*, aki 26 éve a vonyarcvashegyi Eötvös Károly Általános Iskola *Padtárs* című diáklapjának mentortanára: „A diákújságírást az iskolai oktatás-nevelésben sok helyen felbukkanhat. Egyszerre jelenhet meg a délelőtti oktatási órákon és a délutáni szabadfoglalkozásokon. Örülnek a gyerekek a lehetőségnek, hogy elmondhatják véleményüket, gondolataikat, ugyanakkor az adott esetben kötött műfaji forma ismerete nehezéget is okoz. A munkám során inkább engedmény tesztek ez utóbbi betartásában, számomra fontosabb, hogy örömet szerezzen a diákújság szerkesztése, cikkek írása.” Akik három-négy évig részt vesznek a diáklap szerkesztésében, érezhetően médiatudatosabbá válnak a társaiknál, jobban „olvasnak a sorok között”. Fenntartással fogadnak el információkat, több forrásból is igyekeznek tájékozódni. Az anyaggyűjtés során bővebb ismereteket szereznek. Megtanulják, hogy a leírt szóért (is) felelni kell. Ezzel önismeretük is fejleszhető. „A heti kétórás diákújságíró szakkörben gyakran játszunk szituációs játékokat, így gyakorolva, oldva a kapcsolatteremtés kezdeti nehézségeit. Ennek haszna az is, hogy jobban megismerik társaikat, könnyebben együttműködnek a szám megtervezésekor, véleményükért érvekkel állnak ki. Empatikusabbá válnak társaik iránt. Ezen nem csupán a szerkesztésben részt vevőket értem, hanem az iskolatársakat is, akiket egy-egy interjú során bemutatnak. Nő a felelősségérzetük a lapzárta időpontjának betartása kapcsán. Olyan alapvető kompetenciák alakulnak ki bennük, mint a kezdeményező-képesség, gondolkodásfejlesztés, identitástudat.”

Az új technológiák mellett is van értelme a korábbiaknak, véli *Rozmán László*: „Bár ma már mindenki a közösségi oldalon kommunikál, akkor is elengedhetetlen az iskolai médium. Érdemes ebbe is bekapcsolni a közösségi médiát: interaktívabbá teheti a sulirádiós adást. Mindig olyan témát dolgozzanak fel, akár újságban, rádióban, tévében, honlapon, ami érinti és érdekli is őket. Amit ők csinálnak és róluk, a tanáraikról, a közvetlen környezetükről szól – amiről más médium nem. Akik készítik ezeket az iskolai sajtótermékeket, megismerkednek a szakma alapjaival, s ez akkor is fontos, ha nem lesznek újságírók. A diáksajtó szellemi háttérben szükséges lennie egy pedagógusnak, szaktanárnak. Amennyiben nincsen a tantervben média tantárgy, vagy túl kevésnek bizonyul az óraszám, akkor önálló szakkört kell létrehozni, ahol elsajátíthatják a diákok a média alapjait (hírírás, tudósítás, később interjú, riport...) Mindezek mellett kiderülhetnek a média árnyoldalai, pl. a manipuláció, az álhír. Ezekkel muszáj foglalkozni már a közoktatásban is.”

Médiakonfliktusok

A nehézségekről kérdezem *Séra Andreát*: „Ha támogatót találnak is a diákok a tanáraik körében, általában azonnal felmerülnek az anyagi gondok, mint az eszközök hiánya, a megjelenés költségei, esetleg az oldal működtetési költségei, az utazás problémája, de akár az is, hogy kinek és mikor lesz ideje egy interjút, riportot elkészíteni, ki fogja átnézni, lektorálni őket. Tehát anyagi és szakmai segítségre egyaránt szükségük van a diákoknak. A patronáló tanár támogatást szerezhet külső kapcsolatok által (szülők, szakemberek).”

Tudható, hogy a diákmédia gyakran vált ki vitákat a tantestületből. Azt talán senki nem bánja, ha unalmas, de ha már kritikai hang is megjelenik benne, az könnyen kiveri a biztosítékot. „Tanáraim kifogásolták, amikor az – általam feleslegesnek tartott – órákon gyűjtöttem anyagot, vagy épp jegyzeteltem. Azt se nézték igazán jó szemmel, ha lógtam az iskolából néhány interjú miatt, előfordult ilyen, főleg az utolsó évben. Viszont az elkészült cikkeket általában megmutattam az osztályfőnökömnek, akivel jó viszonyban voltam” – mondja egy most érettségizett középiskolás diák újságíró.

Valószínűleg igaz lehet a kissé átalakított mondás: „Minden diákrádió vagy diákújság mögött egy jó tanár áll.” *Boros Boglárka* (Kazinczy Ferenc Gimnázium, Győr) ezt üzeni a tanároknak: „Támogassák, ha kell, forszírozzák az iskolaújságot! Hazai pályán a legkönnyebb elkezdni, egy iskolaújságban bármiről lehet írni, ami a fiatalokat érdekli. Alkalmazzanak pozitív motivációt, illetve gondoskodjanak róla, hogy a fiatalok kapjanak megfelelő visszacsatolást a cikkeikről (mi jó, mi a hiba, hányan olvasták, mennyire népszerű vagy elcsépelet egy téma). Erre jó alap lehet egy Facebook-

oldal, egyrészt mert a fiatalok nagy része ennek segítségével informálódik a világról, másrészt pedig, mert a Facebook oldalszerkesztői felülete remek statisztikákat mutat egy adott cikk életéről, előmeneteléről.” *Kósa Tamás* támogató tantestületi hozzáállásról számol be: „Nálunk rendszeresen olvassák a tanár kollégák is az újságunkat, jó lehetőség számukra, hogy a diákokat tantárgyi órájukon kívül is megismerjék, visszajelzés az iskolában végzett tevékenység hasznosságáról.” És a továbblépés lehetősége: „Hasznosnak tartanám akár a pedagógusok kötelező óraszámába is *alternatív* módon beilleszthetővé tenni a diákrádió vagy a diákújság szerkesztését, de hangsúlyozom, hogy ehhez bizonyos típusú pedagógusszemélyiségre van szükség, nem várható el minden magyár szakos tanártól.”

Sikeres módszerek

A diákrádiózáshoz és a diákújságíráshoz a szakmai tudás mellett sokféle tanári erényre és kreativitásra van szükség, derül ki *Kósa Tamás* meglátásaiból: „Legyünk hitelesek! Ha nem mutatunk példát a munkában való kitartásban, lelkesedésben, pontosságban, nem várhatjuk el ezt fiatal munkatársainktól sem. Szeressük, tiszteljük a velünk dolgozókat! A gyerekek azonnal megérzik, hogyan közelítünk hozzájuk, s akként reagálnak is. Volt már nyári táborunk a rajzsakkörösökkel közösen, kirándulások a lakóhelyünk környékén. A közös célért végzett közös munka közelebb hozott egymáshoz bennünket. A lapkészítésben ki lehet használni azt, hogy az idősebbek játékos formában segíteni tudnak a fiatalabbaknak. Csoportos foglalkozásokon szinte észrevétlenül tanítják társaikat. Ha valahol, itt működni kell a demokráciának. Be lehet vonni a gyerekek már meglévő digitális tudását. Bevált, hogy az iskola honlapján is megjelennek a legfontosabb információk a lapunkról,

letölthetők a számaink. Az eredményes, de még inkább az élvezetes diákújságírás alappillére szerintem a jó közösség megteremtése, a gondolkodás formálása, a tisztelet, megértés a másik iránt. Követeljük, legyünk következetesek, s hagyjuk érvényesülni a gyermeki kreativitást.”

Egy diákrádiós és egy diákújságíró a diákmédiáról

Balog Péter a székesfehérvári Lánzos Kornél Gimnázium diákrádiója rajongással mutatja be ezt a tevékenységet: „Rengeteget köszönhetek a rádiózásnak. Diákként elsajátíthattam egy csomó olyan gyakorlatot, amit sokan legkorábban egyetemi tanulmányaik során tapasztalhatnak. Segít abban, hogy a kommunikációs képességem és a beszédem hétről hétre fejlődjön. Ez egyfajta műhely, ahol gyakorlat közben együtt fejlődhetünk és tanulhatunk. Emellett segít kapcsolatokat szerezni. Számos városi rendezvényen volt lehetőségem műsort vezetni, valamint háromszor is eljutottam a DUE nyári szaktáborába. A rádiózásban megtaláltam a kikapcsolódás lehetőségét, a kreativitás kibontakoztatását, az érzelmek levezetését, az izgalmat, a kedvenc elfoglaltságomat. Megszállott vagyok. Amikor csak tudok, mindig a rádióstúdióban tevékenykedek. Olyan ez, mint egy szerelem. Vagyis... ez szerelem!” Erre rímelnék *Haimann Helga* (Lauder Javne Iskola, 9. osztály, a *DUE Tallózó* diáktudósítója) gondolatai: „Mióta írok, sokkal teljesebbnek érzem az életemet. Sok-sok bent ragadt dolgot mesélhettem el. Az újságírás nemcsak jó munkatapasztalat vagy egy olyan dolog, amit majd az életrajzomba belevehetek, hanem abban is segít, hogy

sok-sok új dolgot megtanuljak a világról. Minden diáknak teljes szívemből ajánlom.” *Boros Boglárka* ugyancsak az élményeket ecseteli: „Nekem a diákújságírás a korlátlan szabadságot, önmegvalósítási lehetőséget jelenti. A tanórákon felüli tudást az újságírástól kaptam meg, egy-egy témába sokkal jobban beleásom magam, ha tudom, hogy nem tesztet kell belőle kitöltenem jegyre, hanem a kortársaim olvassák, lekötöm őket, és esetleg tanulnak belőle.”

Diákrádió városi frekvencián: Táskarádió

„Mi vagyunk a Táskarádió, 2010 óta működünk Székesfehérváron a Lánzos Kornél Gimnázium tetőterében. Ez az egyetlen olyan rádió Magyarországon, amelynek műsorát diákok készítik, egészen 11-12 évesektől huszonevesekig, és frekvenciával rendelkezik. Stábunk nagyjából 60 főből áll, ebből mindössze 2 felnőtt teljes állású munkatárs: a programigazgató és a felelős szerkesztő. Mi, a többiek önkéntes diákok vagyunk. És ami még fontos: nemcsak a »Lánzosba« járó diákok rádiózhatnak, hanem a városból és a megyéből bárki. Sőt, a stábunk legnagyobb részét Székesfehérvár iskoláinak diákjai teszik ki. A rádió célja, hogy a velünk egykorúaknak sugározzon műsort, a tizenéveseket általánosan érdeklő témákkal és a kedvenc zenéikkel. Azaz az aktuális toplistás slágerekkel. Székesfehérváron az FM 97.5-ös frekvencián vagyunk foghatók” (*Balog Péter* középiskolás, a Táskarádió koordinátora) (www.taskaradio.com, www.facebook.com/TaskaRadio).

Egy 26 éves diákújság, a *Padtárs* – és hálózata

Egy kisebb település általános iskolai újságja is példászerű médiahálózatot szervezhet. 26 év történéseit sorolja *Kósa Tamás* (*Padtárs*, Vonyarcvashegy):

„1990 szeptemberében alapítottuk meg iskolánk diákújságát, a *Padtárs*-at. A nagy, A/4-es lap írógéppel szerkesztett cikkekkel volt tele. A 10 Ft-ért árusított újság a diákok keze alatt egyre jobban változott, még a Petőfi Rádió *Reggeli csúcs* című műsorában is bemutatta Török László. A diáklap lendülete a mai napig tart. A kezdeti nehézségek után diákjaink egyre jobban belejöttek a cikkírásba. Rendszeresen tudósítottak az iskolában történelekről, véleményt mondtak/írtak a diákélet hétköznapjairól. 1992-től a legjobb cikkek írói közül megválasztjuk az Aranytoll díjast. 1995-ben kaptuk meg az első elismerést, a DUE pályázatán az ország hatodik legjobbjai lettünk általános iskolás diáklapok kategóriában.

1995-ben új *Padtárs* került az olvasók kezébe A/5-ös méretben, 25 Ft-os áron. Ebben az évben rendeztük meg első ízben a vonyarcvashegyi országos riportertalálkozót. Hat csapat vett részt rajta: Kaposvár (*Zrínyi Deák*), Kőszeg (*Béni Balog Suliújság*), Pusztamagyaród (*Pumi*), Tapolca (*Alabárdos*), Tuzsér (*Suliújság*) és mi, a rendezők (*Padtárs*). A szakmai programokon túl újságot készítettek a résztvevők. Jónak bizonyult ez a kezdeményezés, hiszen kilenc alkalommal találkoztunk a megnyújtott hétvégén a lassan barátokká lett visszatérőkkel. Utoljára 2003-ban sikerült megteremteni a rendezvény feltételeit. Rendszeresen részt vettünk a székesfehérvári JAK-DUE hétvégéken. A jó barátokká vált pápai *Paca* diákújság szerkesztői *Tegyí Tibor* tanár úr vezetésével több alkalommal meghívtak bennünket diáknapjukra, ahol közösen készítettünk újságot.

2003-tól ismét A/4-es méretű az újságunk. 2005 novembere pedig újabb mérföldkő a történetünkben, ekkortól nyomdai sokszorosítással jelenik meg a *Padtárs*. A kezdetektől vezetjük a „Sárga füzet”-et, melyben diákújságírók rögzítik a velünk történő eseményeket. Az eddig megjelent számokat pedig könyvbe kötve szerkesztőségi szobánkban őrizzük azokkal a relikviákkal együtt, melyeket végzős tanulóink hagytak a szerkesztőség maradé tagjaira. Az első szerkesztőink most már 40. évüket töltik be, s több olyan is van köztük, aki az újságírást választotta hivatásául. Rendszeres rovataink: könyv- és zeneajánló, utazás, technikai fejlődés, gasztronómia, iskolai hírek (eotvosvonyarc.hu/padtars/).

Újságunk az elmúlt 26 évben mindig havi rendszerességgel jelent meg, a tanévhez igazodva, évi hét számmal. Szerkesztőink létszáma az iskolai tanulók csökkenő létszámától függetlenül mindig 12-14.”

A diákrádió nemzetközi szintésre lép: Kolontári rádió

Az ajkai Bródy Imre Gimnázium tanulója, *Juhász Bálint* kiskora óta rajongott a rádiózásért. 2009-ben indította az ajkai Best Rádiót, 2010-ben pedig a vörösiszap-katasztrófa kitörésekor az ő kezdeményezésére szervezték meg a Közös Hullámhossz Hírszolgálat elnevezésű ideiglenes rádióállomást, mely a katasztrófa által érintett települések lakóinak nyújtott hiteles és korrekt tájékoztatást. Elsők között tudósítottak Kolontár kitelepítéséről. Az Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság köszönetét nyilvánította a csapatnak „a vörösiszap-katasztrófa alatt nyújtott kiemelkedő kommunikációs segítségéért”. 2011-ben és 2012-ben a DUE „Az év diákrádiója” szakmai díját kapta. 2014-ben elnyerte az Ifjúsági Sajtódíjat.

Mi érdekli a mai fiatalokat?

Válogatás a diáklapok cikkei közül

- **Szelfizek, tehát vagyok** (*a szelfizés jelentése, pszichológiája*)
- **A lájk nem feltétlenül a szeretet jele**
- **A legcukibb olimpikon: Szilágyi Liliána**
- **Titkos kulcs a világhoz** (*netes jelszavak*)
- **Káros mámor** (*alkoholizmus, kábítószer-használat*)
- **Paralimpia – te tudtad?** (*érdekességek a paralimpiáról*)
- **Életünk része: a reklám** (*kritikusan a reklám műfajáról*)
- **Zene visszaszokáshoz** (*zenék tanuláshoz*)
- **Mit kezdjek a nyarammal? Vakációs ötletek a fesztiválokon túl**
- **Az antikvárium**
- **Haiku – a pillanat költészete**
- **Védekezés a káros sugarak ellen**
- **Diéta vagy egészség**
- **Gondolkodj, mielőtt vásárolsz!**
- **Köszönöm, de így mégsem kérném!** (*megtévesztő információk a kereskedelemben*)
- **Mit mutatnak meg a gravitációs hullámok?**
- **Barátom: a féltékenység**
- **Csúfolódás elleni praktikák**
- **Te eldobod?** (*a környezetszennyezés problémái*)
- **Balkan Fanatik**
- **Terror az iskolában: ne legyél áldozat!**
- **Húsvéti készülődés diákszemmel**
- **Álmok innen és onnan** (*miért és miről álmodunk*)
- **Okosjegyzet, iDiasor, e-tanulás**

(Forrás: DUE Tallózó)

Mire jó az iskola?

A kortárs gyerekkönyvek iskolaképe

Szöveg: **Pompor Zoltán**

Különös mintázatra figyelhetünk fel, ha az elmúlt fél évszázad kötelező iskolai olvasmányává vált szövegeinek listáját vizsgáljuk. Egy részük távoli történelmi korokba repíti az olvasót: hol a török, hol a Habsburg ellen küzd a magyar vitéz, bizonyítva népmesei hősíket megszégyenítő bátorságát, talpraesettségét. Hasonló kvalitásokra van szüksége a másik csoportba tartozó szövegek főszereplőinek is, csak hogy a harctér esetükben az iskola, heroikus küzdelmük során pedig hol magukat, hol a körülményeket, hol pedig egy másik iskola diákseregét kell legyőzniük. Ha nem is mindig szívesen olvastuk ezeket a kötelezőket (mert a nyelv, amelyen a szereplők megszólaltak, vagy a környezet, amely körülvette őket, egyaránt idegen volt, ráadásul vidámságra éhes lelkünket elborzasztotta a hősök nyomorúsága), az elvitathatatlan, hogy voltak pillanatok, amikor a magunkéra ismertünk a kisiskolások vagy kiskamaszok sorsában, játszódott a történet akár egy távoli falusi iskolában, akár a debreceni kollégiumban, akár a nagyvárosban.

Az iskola világa kedvelt témája a gyermek- és ifjúsági könyvek íróinak. Izgalmas találkozások történnek a szövegekben: a szerző irodalmilag formált élményei rátalálnak a gyermekolvasóra. Az igazán jó gyerekkönyv képes arra, hogy utat találjon az olvasó világához anélkül, hogy direkt nevelni, oktatni szeretne. Sokféle képzettel találkozunk ezekben a könyvekben azzal kapcsolatban, hogy mire is jó az iskola. Végigböngészve a könyveket megállapítható, hogy a legkisebbek olvasmányaiban az iskola (vagy óvoda) leginkább játszótérhez hasonlít, az alsósoknál a játék helyét a tanulás veszi át, de még mindig inkább a szórakoztató kalandok állnak a középpontban. Felsőtől már „a lét a tét”, a kamaszok a tanárokkal és egymással küzdenek a valós és az online térben, a kiskamaszok olvasmányai úgy segítenek, hogy szembesítik az olvasót a valósággal. A mai középiskolások világát bemutató könyvek pedig kifejezetten karcosak: letehetetlenül izgalmasak, de közben megsebzik a lelkünket.

Az alábbi írásban arra teszek kísérletet, hogy néhány kiemelt gyerekkönyvön keresztül bemutassam, hogyan jelenik meg az óvoda és az iskola világa az utóbbi tíz év gyermekirodalmában. Olyan könyveket válogattam, amelyeknek szerzői nem felejtették el, hogy maguk is voltak gyerekek, képesek olyan irodalmi formába önteni iskolai tapasztalataikat, amelyet gyermek és szülő egyaránt szívesen olvas. Izgalmas kérdés az iskola szerepe mellett a tanár-diák viszony bemutatása is. Milyen tanárkép jelenik meg ezekben a könyvekben? Milyen módszerekkel adja át a tudást? Hogyan tud segíteni a tanerő a diákok gondjain?

És természetesen mindezeket túl érdekes azt is megvizsgálni, hogyan alakulnak az iskolai kapcsolatok, milyen szerepe van ebben a felnőtteknek és a közegnek.

Játszótér

Mielőtt belépnénk az iskolába, nézzük meg bevezetésként, hogy a kortárs gyerek-könyvek közül néhányban milyen óvodaképpel szembesülünk. Példáink a magyar és a finn óvodák/óvodások világába vezetnek, egyáltalán nem meglepő, hogy mennyire markánsan megjelenik a könyvek szerzőinek saját intézményrendszerükkel kapcsolatos tapasztalata.

Vig Balázs könyvének (*Todó kitálat az oviról*) hőse Todó. Első óvodai élménye igencsak pozitív: „Az első nap az óvodában nem sírtam, mert örültem, hogy ezen a szuper játszótéren lehetek. Mennyi játékot kipróbáltam, és milyen sok új barátom lett!” Hasonló véleménye van az oviról Janikovszky Éva *Már óvodás vagyok* című könyvében Daninak is, aki már az első pillanatban feladatot kap: meg kell vigasztalnia egy kislányt.

Mind Janikovszky Éva, mind Vig Balázs könyvének jellemzője a duplafedelűség: a gyermek és a felnőtt egyaránt talál benne olyan réteget, ami élvezetessé teszi a mesehallgatást, -olvasást. Míg a gyerekek az ismerős kalandokban merülnek el, a felnőttek összekacsintanak a szerzővel. A tipikus óvodai kalandok gyermekperspektívából ábrázolva humorossá válnak, de van a történeteknek egy mélyebb rétegük is, hiszen azzal, hogy bepillantást engednek a legkisebbek életébe, elgondolkodtatják a felnőttet, milyen komoly küzdelem folyik már az óvodában is, ráeszmélhetnek, hogyan lehet vérre menő küzdelmet folytatni egy helikopterért, miért olyan félelmetes, ha a lányok becsalják a fiúkat a bokorba. A gondtalan játék Todónál alig három napig tart: „Ekkor jöttem rá, hogy az óvoda egy olyan játszótér (bármennyire menő is), ahová kötelezően kell járni, akkor is, ha akar az ember, és akkor is, ha nem.”

A finn Tatu és Patu fantasztikus kalandjaiban (*Tatu és Patu az óvodában*) megjelenő óvodakép sok szempontból hasonló a fenti könyvekben bemutatott magyarhoz, hiszen itt is az önfeledt játék áll a középpontban. Hőseink a Hidra élményfürdőbe indulnak, de tévedésből a Vidra óvodában kötnek ki. Az okos felnőtteket bizonyára idegesíteni fogja, hogy mennyire nem jönnek rá a történet során a fiúk, hogy nem is ott vannak, ahova indultak, ugyanakkor azt is gondolhatjuk, hogy az átlagos finn óvoda és egy élményfürdő között nincs is olyan nagy különbség. Mivel a *Tatu és Patu az óvodában* képeskönyv, nemcsak szavakban, de képekben is bepillantást kapunk a finn óvoda mindennapjaiba a napkezdéstől az étkezésem át a foglalkozásokig. Számos elemét ki lehetne emelni a könyvben megjelenő – roppant élvezetes és sokrétű – pedagógiai munkának, mivel azonban ezek annyira szembetűnőek (és a magyar tapasztalattól eltérőek) a könyvolvasó számára, hadd fókuszáljak most csak egyetlen képre: reggeli után a gyerekek egy hatalmas kanapén ülnek, és a pedagógussal közösen megbeszélik a színelőadás témáját, kinek milyen szerepe lesz. Felelősségvállalás, kritikus gondolkodás, szóbeli szövegalkotás, képzeletmunka – kell-e még sorolnom, milyen sokrétű készségfejlesztés valósul meg ebben az egy mozzanatban?

Kalandpark

Az óvoda és az iskola közötti átmenet csak látszólag zökkenőmentes, a gyerekek örömteli várakozását néhány csepp aggodalom mérgezi: milyenek lesznek az új társaim, lesz-e olyan jó a tanító néni, mint amilyen az óvó néni volt, és a sokszor emlegetett tanulás sem tűnik olyan vonzónak, mint a felhőtlen játék...

Ha a gyerek-könyvek óvodáit játszótérhez hasonlítottuk, az iskola első néhány éve a komolyabb kihívásokat tartogató, de még mindig ígéretes kalandparkra emlékeztet. Az alsós korosztály iskolai élményeit bemutató könyvek fókuszában a tanító és a diákok kapcsolata áll: hogyan tud kijönni egymással egy csapatnyi kalandvágó kisdíák és a tanítójuk, akinek célja, hogy bevezesse őket a tudás birodalmába. Még különlegesebb a helyzet, ha a hagyományos képlettel ellentétben a tanító nem néni, hanem bácsi. Timo Parvela Elláról és osztálytársairól szóló könyvsorozatának (*Ella és barátai*) különlegessége a félreértésekre alapuló helyzetkomikum. A leginkább zsák bohához hasonlító osztály és kissé bamba tanítójuk iskolai és iskolán kívüli kalandjain felnőtt, gyerek egyaránt kiválóan szórakozhat. „A nevem Ella.

Első osztályos vagyok. Nagyon klassz az osztályom, és a tanító bácsink is klassz. Vagyis csak volt, mert a tanító bácsi már nem a régi. Azelőtt a tanító bácsi mindig nagyon okosan beszélt. Sok leckét adott, és ha valaki rosszkedű volt az órán, rászólt. Aztán minden megváltozott. Egy nap a tanító bácsi a radír helyett azt mondta, hogy papír, elfelejtett leckét adni, és azt sem vette észre, hogy Tuukka meg Samppa egész órán jégkocsi képeket cserélt.”

Ellék tanító bácsijához hasonlóan Danny bá' élete sem könnyű (Mirjam Oldenhave: *Danny bá' és az eleven osztály*), ráadásul ő még gyakornok, így aztán tapasztalat híján ösztönös pedagógiai érzékére támaszkodhat. Az új tanító fél-szeg bemutatkozása után egy váratlan húzással gyorsan megnyeri a gyerekeket: „És most mit csináljunk? – kérdezte Danny bá'. Látszott rajta, hogy valami jópofa dologhoz lenne kedve. (...) Várjatok, van egy ötletem! – derült fel Danny bá' arca. – Mondok egy viccet, és írjátok le belőle az öt legnehezebb szót.” A cserfes osztály és a talpraesett pedagógusjelölt kalandjai már három kötetben olvashatóak, talán nem is olyan elvetemült ötlet, hogy a pedagógusképzésben kötelező tananyagként szerepeljen.

Ugyancsak ajánlott irodalom lehetne a tanítóképzésben Békés Márta *Iskolabolygó*, valamint Lackfi János *Robban az iskola* című kötete. Az iskola világának görbe tükröt mutató versekben diák, tanár, szülő egyaránt megkapja a magáét: a rigorózus, rossz szokásokat pellengérré állítják a versek, ám azzal a segítő céllal, hogy magunkba nézhessünk, és változzunk.

Békés Márta

A bús tanító panasza

*Évről évre
romlik a gyerekanyag,
romlik a gyerekanyag,
ebadta!
Szólok rá, de
nem hallja ki-be szalad,
tíz másik ki-be szalad,
ebadta!
Nem tudom ezt már leírni,
nem fogom ezt már kibírni!
Évről évre
romlik a gyerekanyag,
romlik a gyerekanyag,
ebadta!*

*Évről évre
kopnak az idegeim,
kopnak az idegeim,
aszondom!
Ősz hajam már
hullik és meredezik,
gyűlik és növekedik
a gondom!
Jobban is esne,
mondjuk ki,
hogyha lehetne
buktatni!
Évről évre
kopnak az idegeim,
kopnak az idegeim,
aszondom!*

Lackfi János

Tanári ária

(részlet)

*Van, aki nem ért valamit
vagy mehetünk tovább?
Mit lehet itt nem érteni,
nyissak egy óvodát?*

*Kérdés, óhaj, sóhaj, egyéb?
Nem csoportmunka volt!
Én nem állok jól magamért,
ha abba nem hagyod...*

*Lehet, hogy szigorú vagyok,
de miattad teszem,
hiszen az életnek tanulsz,
és biztos nem nekem.*

*Megvárom, míg befogja a
száját Kovács Peti,
de tővel is bevarrhatom,
majd megemeleti!*

*Nem árulhatom el, ki volt,
azt sem, hogy mit csinált,
de aki tette, tudja jól,
és szégyellje magát!*

Túlélőtábor

Egy ropi naplója, Ciki Miki, Profi Noki kalandjai, Tom Gates – a figyelmes könyvesboltjáró az utóbbi néhány évben ilyen és ezekhez hasonló címekkel találkozhatott a kiskamasz korosztály számára elkülönített részlegen. Mindegyikben közös, hogy a tengerentúlról indultak világhódító útjukra, és mindenben hűen követik Jeff Kinney úttörő könyvének (már a 10. folytatásnál tart a Ropi-regényfolyam) bevált receptjét: felső tagozatos fiú szereplő idegesítő családdal, az iskola szükséges rossz, minden más érdekesebb a tanulásnál. Olvasói szempontból nagyon előnyös, hogy a nagybetűs szövegek mellett számtalan kép és képregényrészlet folyamatosan éberben tartja az érdeklődést. Nyilvánvalóan nem az irodalmi értékük miatt kedvelik ezeket a könyveket a szülők, legnagyobb előnyük, hogy alternatív szórakozási lehetőséget adnak, és néhány órára levásztják a fiatalokat az internetről.

Létezik azért ebben a műfajban is értékesebbnek ígérkező könyv. Tom Angleberger Papír-Yoda-sorozata kifejezetten üde színfoltnak számít (*Papír-Yoda különös esete*). Már a témaválasztás is figyelemfelkeltő – a *Star Wars* világból érkező hajtogatott szereplők látják el jobbnál jobb tanácsokkal az iskolai problémákkal küzdő diákokat. A kiskamasz korosztály esetében ezek a nagy kérdések nem feltétlenül a tanulásához kötődnek, sokkal inkább szocializációs problémák: hogyan kérjek fel egy lányt táncolni az iskolai bálon, hogyan lehet elkerülni a ciki helyzeteket. Összeárva lenni napokon keresztül olyan emberekkel, akiket nem igazán kedvelünk, teszi valódi túlélőtáborrá az iskolát. A kisebb konfliktusok még elsimíthatóak, ilyenkor a humor sokat segít, de hogyan lehet túlélni, ha rászáll valakire az egész osztály? Az iskolai és az online zaklatás nagyon komoly téma, egyre több gyerekkönyv foglalkozik vele. Sajnos az is tapasztalat, hogy ezekről az inzultusokról egyre fiatalabb diákokkal kapcsolatban lehet olvasni.

Azok a könyvek, amelyek az iskolai zaklatást választják témául, cseppet sem könnyű olvasmányok. Nemrég jelent meg Weber Anikó *Az osztály vesztese* című könyve, amelyben éppen az az ijesztő, hogy egy átlagos ötödikes osztály minden napjainak része a zaklatás.

Rettegés és álmvilág

A felnőttkor küszöbén álló középiskolás generációt megszólító művek között már megjelennek az olvasóikat megosztó, elgondolkodtató, komorabb tónusú ifjúsági regények is. Jó azonban néha kilépni a minket körülölelő, szürke valóságból, átlépni a vágyak mesés világába, és átélni azt, hogy akár győzhetnénk is. Jó olvasni olyan könyveket, amelyeknek hőisével olyanok esnek meg, amik velünk is megtörténhetnek, de még jobb olyat olvasni, ahol a hősök egy olyan világban élnek, ahol nem társaik gonoszságával kell megküzdeniük, hanem valódi ellenségekkel.

A magyar ifjúsági regények hősei, ha iskolába járnak, akkor jobbára gimnazisták, sőt elit gimnazisták. Akár az utóbbi évek legnépszerűbb sorozatát, *A Szent Johanna gimnit* és ennek epigonjait nézzük, akár az *EPIC* vagy *A Tudás könyvei* sorozatot mindegyikben közös, hogy egy olyan világba vezetik az olvasót, amelyről azt gondoljuk, milyen kár, hogy a mi iskolánk nem ilyen.

Bízom benne, hogy e röpké iskolai körkép felhívja a figyelmet néhány olyan, eddig kevésbé ismert olvasmányra, amelyet a klasszikus iskolaregények mellé lehet tenni. Mert a diákok, ha iskolába nem is mindig szívesen mennek, mások iskolai kalandjairól kétségkívül szívesen olvasnak.

Rákóczi-nóta és fogócska-elv

Tíz epizód a magyar iskolai színjátszás történetéből

Szöveg: Maczák Ibolya

Mitől válik emlékezetessé egy iskolai színelőadás? Attól, hogy egy „igazi” színésznővé lett öregdiák játssza a főszerepet? Hogy jelen van a darab szerzője? Hogy a nézőtérben ül a kor híres színésznője? Vagy egészen más okai vannak a tanintézményekhez kapcsolódó, maradandó színpadi pillanatoknak? Például az, hogy remek tanárok írják a darabokat, és ambiciózus diákok rendezik az előadásokat? Hogy egy kisebb szerepben a legszegénylősebb diák is megmutathatja orozslánkörmeit? Hogy még az ország nádora is mosolyogva gondol az egykori színpadi diákcsínyre? És hogy akad pedagógus, akinek tanítványai olyan természetességgel mozognak a színpadon, mintha csak fogócskázának... Összeállításunkban tíz történetet adunk közre: szereplőik között egyaránt vannak városiak és vidékiek, tanárok és diákok, kisiskolások és egyetemisták. Közös bennük, hogy maradandó élményeket szereztek tanintézményük világot jelentő deszkáin.

Herceg Esterházy Pál 15 éves korában a nagyszombati jezsuita kollégium előadásán, Judit szerepében. Ismeretlen mester olajfestménye, Fraknó (?). Közli Merényi Lajos: *Hcg. Esterházy Pál nádor 1635–1713*. Budapest, 1895, a 86. o. után. OSzK 60.464/27.

Diákcsíny a feszület alatt

Esterházy Pál, a kiváló katona és államférfi, később Magyarország nádora a nagyszombati jezsuiták iskolájában kóstolt bele először a nyilvános szereplésbe: számos iskolai színjáték főszerepét alakította. Az egyes előadásokra felnőttkorában is szívesen emlékezett vissza – annak ellenére, hogy olykor 4-500 szakaszt is meg kellett tanulnia egy-egy előadáshoz. Olykor szokatlan szerepeket is kapott: például a bibliai Judit királynőét vagy éppenséggel a megfeszített Jézusét. Ez utóbbi igen emlékezetes maradt a jelenlévők számára. Esterházy visszaemlékezéseiben olvasható, hogy 1650-ben húsvét előtt egy Gualbertus nevű emberről szóló színjátékot mutattak be a jezsuita iskola tanulói. A történet szerint a címszereplő megkegyelmez ellenfelének, ezért amikor a feszület előtt imádkozik, Jézus lehajol hozzá, és megindító szavakkal köszöni meg könyörületességét. A nagyszombati közönség azonban – egy diákcsíny következtében – egészen másfajta jelenetet láthatott. Történt ugyanis, hogy a feszület mellett szövétneket tartó „angyalok” közül az egyik, Draskovich János nemesúrfi pörkölni kezdte a Jézust alakító Esterházy keresztfához kötözött kezét. A tréfa szenvedő alanya (más eszköze nem lévén) – korabeli szóhasználattal élve – „nagyon megszólította” a csínytevőt. A nézők természetesen jót nevettek az angyalát szidalmazó „Jézuson” – egyedül a darabot betanító-rendező pedagógus orrolt meg Draskovich úrfira.

Csokonai és a Rákóczi-nóta

Csokonai Vitéz Mihály 1799 májusában kezdett Csurgón tanítani – és röviddel ezután hozzáfogott *Cultura* című színművéhez is, hogy azt diákjai az év végi vizsgák alkalmával előadhassák. Munkálkodásában betegsége sem akadályozta meg, noha időnként annyira rosszul érezte magát, hogy diktálnia kellett a darab szövegét, mert annyira gyenge volt, hogy a tollat sem tudta kezébe fogni. Ennek ellenére határtalan lelkesedéssel dolgozott: a szavait lejegyzők nagy gyönyörűségére az egyes szerepeket szemléletesen el is játszotta tollbamondás közben. Az elkészült darabot három hét alatt tanította be növendékeinek, a bemutatón elhangzó dalbetéteket pedig maga kísérte

„klaviron”. Az előadás azonban más szempontból is emlékezetes maradt a jelenlévők számára. Elhangzott benne az a Rákóczi-nóta, amely ebben az időben tiltott műnek számított, noha (Kölcsey *Himnusz*ának korai előfutáraként) nemzeti jelképként énekelt dalunk volt a 18. században, mely számtalan változatban, népdalként élt a lakosság körében. Ugyanakkor a Rákóczi-szabadságharc bukását és a magyarság sorsát sirató, német elnyomás ellen tiltakozó panaszos tartalma miatt korántsem volt kívánatos a Habsburg Birodalom országaiban – így természetesen a csurgói iskolát fenntartó Festetics György birtokain sem. Csokonai tehát komoly kockázatot vállalt bemutatásával. Diákjai azonban hosszú évekig őrizték emlékezetükben a darabot és az „illegálisan bemutatott” Rákóczi-nótát is.

Az akadémikus és a színésznő az iskolai színpadon

Amikor Steinbach Rózsit, a későbbi Déryné Széppataki Rózát tizenhat éves korában édesanyja Pestre küldte, hogy német nyelvet tanulhasson, még nem sejtette, milyen úton indítja el: a kislány nyomban beleszeretett a színházba. Az elbűvölt leányka azonnal jelentkezett is egy társulatba, de kérése nem talált meghallgatásra. Ő azonban úgy döntött, nem adja fel színpadi álmait: rábeszélte szállásadója fiát, Rothkrepf Gábort, hogy rendezzenek színielőadást az iskolában. A korban

Déry Istvánné Széppataki Róza (született: Schenbach Rozália, Jászberény, 1793. december 23. – Miskolc, 1872. szeptember 29.) az első magyar opera-énekesnő, a vándorszínészet korának legnépszerűbb színésznője. Legnagyobb sikereit énekes szubrettként aratta. (Forrás: Wikipédia)

népszerű *A formenterai remete* című érzékenyjátékra esett a választásuk. Jelmezeiket maguk varrták, s társaiknak is ők tanították be a különböző szerepeket. Az iskola tanulói és pedagógusai körében aratott sikert követően megismételték az előadást, de ekkor már a gyerekek szüleit is meghívták rá. Nem bíztak semmit a véletlenre: a nyilvános előadásra valódi, színpadi díszleteket kértek kölcsön, és saját kezűleg gyártott belépőjegyeket osztogattak. A legnagyobb sikert a két főszervező kapta: ők alakították a főszerepeket, és énekeltek is a darabban. Idővel aztán Steinbach Rózsikából Déryné Széppataki Rózaként az egyik legismertebb magyar színésznő és énekesnő, Rothkrepf Gáborból pedig Mátray Gáborként zeneszerző, zenetörténész, a Fővárosi Zenede igazgatója és a Magyar Tudományos Akadémia tagja lett. Pályafutásuk, felnőttkori hívatásuk tehát ugyanarról az iskolai színpadról indult...

Öregdiák a Nemzeti Színházból

1923. március 23-án mutatták be Környei Paula *Klaudia* című drámai költeményét az egri angolkisasszonyok intézetének növendékei. A darabot Mater Neszvadba szerzetesnő tanította be, a korabeli híradások szerint „nagy fáradsággal és ízléssel, a szerző utasítása szerint”. Az előadás akkora sikert aratott, hogy két nappal később közkívánatra meg kellett ismételni. A címszerepet maga a szerző alakította – aki ekkorra már a budapesti Nemzeti Színház ismert színésznője, számos Shakespeare-hősnő megformálója volt. Az előadás létrejöttében nagy szerepe lehetett annak is, hogy az ekkorra már elismert művésznő korábban a rend budapesti iskolájában végezte tanulmányait. A Váci utcai Angolkisasszonyok Intézetének bentlakó tanulójaként az iskolai órákon kívül kétéves művészkurzust is végzett. („Azzal tisztelt meg egykori tanítóit, hogy nemcsak tollát, hanem művészetét is rendelkezésükre bocsátja” – írta róla az *Egri Hírlap* publicistája.) Környei Paula természetesen már növendékkorában is részese volt az intézeti színelőadásoknak – még francia nyelvű előadásokban is. Az 1923-as előadásról részletes kritikát közölt az *Egri Népújság* – kiemelve a színpadi alakításokat. Különös elismeréssel illették a nadrágszerepet alakító növendékeket: a cikk szerzője szerint Biró Kata Poncius Pilátusként „férfias megjelenésével hatott”, s a Szent Pétert alakító Kardhordó Böske jellemalakítását is elismerésre méltónak találta.

Környei Paula. *Peer Gynt* (Solvejg szerepében). Fényképész: Angelo fotográfia.

Babits legkedvesebb „gyermek” és a Veres Pálné Leánygimnázium alkalmi társulata

„Drága gyermekem, én ezt a művet csak egyszer hallottam, amikor még Mihályom olvasta fel, azóta sohasem vettem kézbe. Tudom, örülne Mihályom, ha itt lehetett volna” – ezekkel a szavakkal köszöntötte Babits Mihályné Török Sophie a *Laodameia* című drámai költemény ősbemutatóján a címszereplő Csernus Mariannt (a Nemzeti Színház későbbi művésznőjét) 1948. június 29-én. Az Aquincumban megtartott előadást a Veres Pálné Leánygimnázium tanulói szervezték, s a nézőtéren sem akárhik foglaltak helyet: Déry Tibor, Örkény István, Kassák Lajos, Illyés Gyula és Devecseri Gábor is tapsolt a szereplőknek. Török Sophie dicséretének különös jelentőségét az adja, hogy bár férje egyik legkedvesebb műve volt a *Laodameia* (így ajánlotta a *Nyugatot* szerkesztő Osvát Ernő figyelmébe: „Itt küldöm a legkedvesebb gyermekemet. Kérem jól bánni a buksival: azt hiszem, szép gyerekek – sohase volt még ilyen szép gyerekek.”), színpadi előadását mégsem engedélyezte, noha sokan kérték rá: úgy érezte – és ezt nyilatkozataiban is hangoztatta –, hogy a színpadi adaptációk meghamisítják a műveket. Nem véletlen tehát, hogy az ősbemutató ilyen kiemelt érdeklődésre tartott számot Babits tisztelői körében. Az előadás sikerét az is mutatja, hogy Devecseri Gábor ajánlására július 12-én már szerződést írt alá a Pesti Színházban Csernus Mariann édesanyja – leánya nevében, mivel ő még ekkor sem érte el a nagykorúságot.

Laodameia:

*Ó jaj, álmomban nagy csarnokban voltam én,
Sohasem láttam ébren ezt a csarnokot,
de álmaimból ismerem minden zúgát.
Nagy, csúf kövekből összehordott kapuján
két nőoroszlán dugja egybe bús fejét.
Belől homály van. Itt-amott nagy oszlopok
alján pislog csak a setétes árva mécs,
hogy jobban lássuk a homályt; s az oszlopok
lila árnya rőt falakra rézsut ingva dől.*

(Részlet)

Bajor Gizi és az Állami Szent Imre Gimnázium epizodistája

Vajda Miklós, a későbbi kritikus, Arthur Miller műveinek magyar fordítója 1949-ben, az érettségi évében meghívta a keresztanyját egy iskolai színelőadásra. Ez a gesztus különös jelentőséggel bírt, hiszen a kedves vendég nem volt más, mint Bajor Gizi, a korabeli magyar színpadok ünnepelelt csillaga, akinek segítségével a Nemzeti Színház jelmeztárából kaptak színpadi ruhákat a szereplők. A darab, melyet a budapesti Állami Szent Imre Gimnázium tanulói bemutattak, Sárközi György *Dózsa György* című – a szerző özvegyétől kapott, nyomtatásban meg nem jelent – színműve

A fiatal Latinovits Zoltán a *Filmvilág* címloldalán

volt. A három felvonást három külön rendező állította színpadra: az első felvonást a majdani író, kritikus, humorista, Abody Béla, a másodikat Tomasz Jenő (később szerves kémikus, egyetemi tanár), a harmadikat Vajda. Az előadás végén természetesen a legtöbben Bajor Gizi véleményét, „kritikáját” várták. Általános megdöbbenésre a művésznő egy epizódszerepet alakító diákot kérészt magához – aki olyan lámpalázos volt a színpadon, hogy a szövegét is a nézőknek félig háttal mondta el. Így aztán nem kis meglepetést keltett a színésznő sommás „ítélete”: „Maga menjen színésznek!” A zavartan, zárt szájjal beszélő fiú néhány perccel azelőtt a nevét is alig bírta érthetően elmondani a művésznőnek... Úgy hívták: Latinovits Zoltán.

A Madách Gimnázium Tragédiája

„A Madách Gimnáziumban érettségiztem, 1954-ben; mellékesen – mert színjátszó csoportunk lelkes tagjaként éppen a Bánk bán és Az ember tragédiája előadásával voltam elfoglalva” – nyilatkozta egyszer Kézdy György színművész. Lelkesedésével nem volt egyedül: „Mindenkivel az egész darabot tudta természetesen, és abból idézgetve beszélgettünk. Mert ez egy olyan darab, hogy ebből beszélgetni is lehet.” Milyen lehetett az az előadás, amely ekkora lelkesedést volt képes kiváltani a szereplőkből? Az iskolai előadás ötlete a diákoktól származott, de igazgatójuktól és tanáraiktól – akik közül ketten is játszottak benne – minden segítséget megkaptak hozzá. A diákrendező, Lengyel György (később a Madách Színház rendezője, majd a Debreceni Csokonai Színház igazgatója) gondosan felkészült a rá váró feladatra: tanácsot kért, akitől csak lehetett. Járt a antikváriumokat, és felkereste azokat a „fellelhető” rendezőket – Németh Antalt, Both Bélát –, akik korábban színpadra állították a nemzeti drámát. A *Tragédia* ekkor már – politikai okokból – hat éve nem jelenített meg színpadon. Nem véletlen, hogy a „madáchos” előadások társadalmi eseményné váltak: ritkán kapott amatőr előadás ekkora sajtófigyelmet. A bemutatót követően még hét estén játszották a darabot a Zeneaka-

démia kistermében – a legnagyobb elismerés Kodály Zoltán dicsérete volt a szereplők számára. Egy év múlva felújították a drámát a Nemzeti Színházban. Mindenki egyetértett abban, hogy ebben kulcsszerepe volt a Madách Gimnázium színjátszóinak.

Verselemzés – „első kézből”

Pilinszky János

Pilinszky János *KZ-oratóriuma* 1962-ben jelent meg az *Új Írás* hasábjain. A nehéz szövegű dráma ekkor még nem aratott osztatlan sikert, a kritika sem volt hozzá kegyes. Ebből is érzékelhető, hogy milyen nagy fába vágta a fejszéjét a Kecskeméti Katona József Gimnázium egyik osztálya, melynek tanulói magyartaná-

ruk, Szekér Endre kezdeményezésére az 1963. március 15-i kulturális seregszemenlén előadták a művet. Az eseményen maga a szerző is részt vett, a sikeres előadás után sokáig beszélgetett a növendékekkel, akiknek előadása nagy hatást tett rá. Még arra is hajlandó volt, hogy a diákok kérdéseit átgondolva magyarázatot írjon számukra egy-egy nehezebb szövegrészhez. A későbbiekben, a *KZ-oratórium* fordítása közben Párizsban is megemlítette az előadást egyik, ugyancsak Kecskemétre küldött levelében: „Sok szeretettel gondoltam Rátok, kérek, az osztálynak is add át üdvözetem. Szabó Sárát külön is üdvözlöm. Most, hogy a fordítást készítem elő, szép előadása többször eszembe jutott.” A *KZ-oratórium* az évek során számos bemutatót ért meg, sorai más előadásokat is meghihettek. Pilinszky azonban a későbbiekben sem feledkezett meg arról a meghitt iskolai ünnepélyről, ahol megrendülve hallgatta saját mondatait: „A kecskeméti út hosszú időre szóló emlék, vigasz marad számomra. Saját érdekem, hogy ne veszítsem el, őrizgessem magamban” – írta Szekér Endrének.

Petőfi-rock

1973-ban Petőfi Sándor születésének 150. évfordulóját ünnepelték országszerte, s ennek kapcsán színjátszó fesztivált is hirdettek. A versenyt a Szegedi Egyetemi Színház társulatának *Petőfi napja* című előadása nyerte meg, amely később Lengyelországban és Olaszországban is nagy sikert aratott. Mi lehetett népszerűségének titka? És miért nevezik Petőfi-rocknak? Az előadás sajátos szempontból mutatta be az 1848. március 15-i eseményeket: Petőfi Sándor naplójának vonatkozó részleteit, valamint a költő néhány versét állította párhuzamba azokkal a hivatalos iratokkal, amelyeket a nádor, a Helytartótanács és a rendőri szervek váltottak egymással. Ebből adódóan igen árnyaltan és izgalmas

Szegedi Egyetemi Színház, *Petőfi-rock*, 1972. Középen: Soltész Tibor, Dózsa Erzs, Árkosi Árpád, Vági László és Ács János. Forrás: FORTEPAN / Kádás Tibor.

népzőpontokból ábrázolta az eseményeket. Zenéjét az akkorra már városszerte ismert dzsesszenész, Vági László szerezte, aki sajátos, rockos hangzást biztosított az előadásnak. A produkció alternatív formáival igen erős érzelmi és szellemi aktivitást váltott ki a nézőkből, akik a produkció végén személyesen is részesévé válhattak a forradalmat idéző „szertartásnak”: beléphetek a játéktérben folyó táncba, együtt énekelhették a szereplőkkel a dalokat. Az előadás rendezője, Paál István a következőképpen fogalmazta meg a Petőfi-rock hitelességének kulcsát: „A próbák egy adott szakaszában kiderült, hogy nem (csak) Petőfiről és 48-ról van szó, hanem róluk, rólunk.”

A fogócska-elv a színpadon

1983-ban, a VIII. Országos Gyermekszínház Fesztiválon fényes győzelmet aratott a tizenhárom alsó tagozatos kisdíákiból álló bagi Fapihe csoport. A zsűri tagjai azonban nemcsak színpadi játéukra figyeltek fel. „Ők voltak azok, akik a jelenésükre várva nem idegeskedtek, nem izgultak. Hiányzott belőlük a zavaró feszültség, és még arra is volt idejük, erejük, hogy élvezzék a többiek játékát. Az ilyen magatartás mögött felfedezhető a közös munka közösség- és emberformáló erőfeszítése” – nyilatkozta róluk Vekerdy Tamás pszichológus. Mi lehetett a titka a csoportvezető-rendező Fodor Mihály tanító úrnak? Egyik írásában arról vallott, hogy híressé vált módszerét kisdíákjai ihlették. Egy óraközi szünetben ugyanis felfigyelt arra, hogy tanítványai fogócskázás közben szabályos drámai szituációkat (incselkedés egymással, játékos ijesztgetés, tréfás ingerkedés a fogóval...) játszanak el, sőt át is élük mindezt. „Úgy éreztem, ez egy olyan játék, amely nagyon izgalmas és szép. S valahogyan spontán színházszerű” – fogalmazta meg a pedagógus egy későbbi írásában. Fodor Mihály ezt a játékformát alkalmazta gyerekdarabok rendezése közben is. Meghagyta tanítványai természetes játékosságát – és azokat az elemi mozgásformákat használta az előadott színpadi játékokban, amelyeket kisdíákjai amúgy is tudtak és szerettek. Így érte el a legfontosabbat: a gyerekek nyitottságát, természetességét, örömjátékát.

Hallgatom a rádiót – tipikusan női médium, hiszen könnyedén lehet mellette még két-három dolgot végezni –, éppen arról beszélnek a műsorban, mennyire problémás a mai fiatalság. „Mást se csinálnak, mint hogy a gombokat nyomogatják a telefonjukon – már egymáshoz sem szólnak. Ez egy elveszett generáció” – magyarázza a megszólaló. Gyorsan előveszem az okostelefonom, hogy utánanézzek, ki beszél. És miközben nyomogatom a készüléket, megerősödik bennem az érzés, hogy nincs igaza.

Illene, hogy ennek kapcsán megfogalmazzam az ifjúság vagy diákélet apológiáját. De nincs szükség rá, elég Mikszáthot idézni a *Két koldusdiákból*: „Hiszen a diákélet nem változik, magok a diákok sem. Jól mondta a hajdúszoboszlói ember, aki az anyjukkal berándult Debrecenbe tizenöt esztendő után másodszer, hogy: »Ejnye, nézze csak kend, ezek a diákok egy cseppet sem nőttek azóta.« Nem ám, mindig egyformák, mindig ugyanolyanok, habár mások is.”

Igen, a diákélet olyan, mint az ifjúság. Mindenkinek más, minden korban mégis ugyanolyan. Örök. Már mint hogy örök küzdelem, reménység, igyekezet, lázadás. A 2010-es évek egyik ismert slágere a Fun együttessel a *We are young* (Fiatalkok vagyunk) ezzel a refrénnel mászott a fülekbe: „Ma éjszaka / Fiatalkok vagyunk / Égessük hát fel a világot / Ragyogóbban lángolunk majd, mint a nap.”

Ezek a napnál ragyogóbban lángoló buszoznak mellettünk kora reggelente, ők azok, akik hátizsájkjukkal és fülhallgatóikkal hosszú munkanapokra készülnek. Sokszor megírt lecke nélkül, máskor csodálatos projektfeladatokkal. És bizony ők azok, akik iskolarádiót,

A ragyogó Z

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

újságot, diákparlamentet szerveznek, önkénteskednek, karácsonyi műsorra készülnek vagy adománygyűjtésre. Ők azok, akik a University of Toronto kutatásai szerint egyre több minőségi időt kérnek a szüleiktől és tanáraiktól – nem egyre kevesebbet, ahogy elsőre gondolhatnánk. Ők azok is, akik ezért a figyelemért „cserébe” elkezdik kifelé sugározni bensőjük legjavát. Sokszor persze nem csak a legjavát.

Hajlamosak vagyunk a Z-nek mondott generációt elidegenedettnek tartani. Individualistáknak, akik a közösségi életet csak lájkokban mérik. Pedig a tanteremben ülő Z-k – akik közül a legidősebbek már le is érettségiztek – közösségkedvelők, nyitottak a kulturális sokszínűsége, a helyi és a globális témák iránt egyaránt érdeklődnek, és békeszeretők. A digitális technológia az életük természetes közege: számukra már nem eszköz vagy újítás. Az állandó kapcsoltság miatt pedig egyre inkább támaszkodnak saját korosztályuk véleményére, visszajelzéseire.

Végül is éppen olyanok, mint mi voltunk egykor. Habár, persze, mások is. De anélkül, hogy megbecsülnénk bennük, amire képesek, anélkül, hogy szeretnénk bennük, amit még magukról sem tudnak, anélkül, hogy hinnénk abban, hogy ragyogóbbak, mint a nap, nekünk is csak a kiábrándulás marad. A mindenkori diákéletből. A sajátunkból is.

Amikor tehát róluk van szó, legyünk inkább mi is újra „nemes, küzdő, szabadlelkű” diákok.

Hiszen egyszer már olyan jól ment.

Furcsa lenne, ha azzal kezdeném: A diákrádió miatt szerettem gimnáziumba járni. Sok igazság van benne, de persze szerettem az osztályomat, az I–IV/A-t, sok tanáromat és tantárgyat, általában a gimnázium légkörét, a tanulmányi kirándulásokat, az iskolához köthető kamaszkalandokat, társadalmi munkát. A kőbányai I. (ma: Szent) László Gimnázium iskolarádiója azonban mélyen meghatározta gimnáziumi éveimet. Már általános iskolában vágyakozva szemléltem az ajtó fölött az akkor és ott még néma hangszórókat. De a „Lászlóban” már szólt bennük zene. Bátran lementem a stúdióba, nagy mellénnyel, hogy én szívesen készítenék műsorokat. Furcsán fogadtak, rám bízta. Akkor kezdődött rádiós pályafutásom. Eleinte kudarccal. Egy akkoriban ünnepezt ünnepen rossz indulót adtam be, vigyázzba állt rá egy tanfelügyelő. Monostori Ildi néni, a diákrádió patronáló tanára kimentett. Akkoriban került vissza a korona Magyarországra, s én egy jegyzetet írtam ennek kapcsán, valami olyasmit, hogy esetleg a szomszéd országok is visszaadhatnák a magyar relikviákat. A stúdióban hagyott jegyzetem másnap az igazgató asztalára került – később kiderült, egy akkoriban még harcos kommunista iskolatársam „dobott fel”. De Farkas igazgató úr csak annyit mondott: Legközelebb ne csináljak ilyet.

A kezdeti hibáimat már többnyire sikerek követték. Részt vettem diákrádiós és diákújságíró szaktáborokban, rendszeres iskolai közéleti, kulturális és zenei műsorsorozatokot indítottunk. Olyan hírünk lett, hogy gimnázium után már másokkal is meg kellett osztanom tapasztalatainkat, s a kis diákrádióból kinőtt az ország első médiafakultációja (nélkülöm, mert akkor már egyetemre jártam). De a rádiózás időről időre visszatér az életembe. Egyetemistaként „külsőztem” az *Ötödik sebességben*, később már tudomá-

A diákmédia haszna

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

nyos-ismeretterjesztő műsorok következtek: a *Kis magyar néprajz* és a máig tartó *Tetten ért szavak* sorozat. A diákrádiózás számos tevékenységet rejt magában: műszaki (ma már informatikai), szerkesztési ismereteket, írói-előadói tevékenységet.

Sok ezer rádióműsor után úgy gondolom, hogy a lényeglátást, a gyors reagálást, a tömörségre törekvő fogalmazást, a hatásos előadásmódot, a pontosságot a diákrádiózásban tanultam meg. Egy rádióműsor nem kezdődhet 8 óra helyett 8 óra 2 perckor... Az iskolarádiósok később visszahívtak, hogy szervezzünk együtt nyári diákrádiós és diákújságíró táborokat. Idén volt a harminchatodik. Létrehoztuk a Diák- és Ifjúsági Újságírók Országos Egyesületét – amely huszonhét éve működik, s mára a második legnagyobb hazai újságíró-szervezet.

Sokan indultak el kis diákrádióinkból a szélrózsa minden irányába. Innen került ki az MTI egyik volt vezérigazgatója, a Magyar Rádió alelnöke, több hangmérnöke. A diákújságíró-egyesület az 1990-es években segítette egy hasonló romániai magyar diákszervezet létrejöttét. Ennek tagjai közül került ki a Babeş–Bolyai Tudományegyetem egyik jelenlegi rektorhelyettese, a romániai médiatanács egyik magyar tagja, írók, újságírók, jogászok, antropológusok.

A diákmédia nem önmagáért van, nem pusztán információs lehetőség, és nem föltétlenül csak a médiaképzés gyakorlóterepe. A diákrádiók, diákújságok segítik a többféle érdeklődési körű diákok találkozását, együttműködését, fejlődését. „Gyűjtőhelyei” és terepei a tehetség sokirányú kibontakoztatásának. Aminek a titka: a közösen végzett munka, az egymásra figyelés. Most jut eszembe, a négy gimnáziumi év alatt nemcsak diákrádióztunk, hanem osztályújságot is szerkesztettünk évente megújuló címmel: *I/A-s*, *II/A-s*, *III/A-s* és *IV/A-s Magazin*...

Mit jelent egy hetedikesnek a Nemzeti Összetartozás Napja?

Szöveg: **Markó Anna**, 7.osztályos tanuló

A nemzeti összetartozás és ennek megünneplése számunkra eddig formáság volt, egy újabb megemlékezés, amit meg kell hallgatnunk, végig kell ülnünk. Nem bántuk, mert legalább addig sem volt tanítás, de nem sokat jelentett nekünk. De úgy érzem, számunkra most valami megváltozott, átértékelődött. Miért?

Osztályunk, a Debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola 7.a osztálya május 23. és 26. között négy napot tölthetett Erdélyben a „Hátártalanul” program keretén belül. Többen közülünk most léphették át először az országhatárt. Nem akarok mindent felsorolni, hogy hol jártunk, és mit láttunk. Másról szeretnék beszélni. Az érzésekről.

Ahogy haladtunk autóbusszunkkal, jötték a kisebb-nagyobb falvak, városok. Határunkban román nyelvű városok, de mindegyik alatt ott volt a régi magyar neve: Luduş–Marosludas, Huedin–Bánffyhungyad, Odorhei–Udvarhely. Hiszen ezek régen magyar vagy zömében magyarok települései voltak. 600 km-t haladtunk, nyolc órát utaztunk, és ez még mindig Erdély volt, amit Trianon után elcsatoltak. Idegenvezetőnk, Koppány elmesélte, hogy ezekben a városokban ma már több a román lakos, mint a magyar. Minden városhoz, faluhoz köthető volt valaki, akiről tanultunk történelemből vagy magyarból. Kolozsvár – itt született Mátyás király, Farkaslaka – Tamási Áron sírja, Segesvárnál tűnt el Petőfi. Itt mindenhol a múltat idézte valami.

Aztán több száz km-re a magyar határtól elértük Hargita megyét. És hogy ez miért más, miért érdekes? Ez az a megye ahol még ma is csak magyarok élnek. Magyar iskolába járnak a gyerekek, románul alig értenek. Itt mindenki ránk mosolygott, itt mindenki nyugodt, kedves és barátságos volt. Örültek nekünk. Mindenhol őrzik a hagyományokat, melyek nálunk Magyarországon el-el-tűnőben vannak.

A házaknál kemencében sütik a ropogós kenyeret, házilag készült sajtokat kóstolhatsz, a hegyi falvakban az út mentén árulják a gombát, epret, áfonyát és mézet. Kristálytisza patakok zúgnak mindenhol, itt még vadon élnek a farkasok és medvék. Reggel és este vonul a gulya és a nyáj. Sok-sok olyan dolog, amit nálunk már csak ritkán látunk.

Megértettük, hogy egy olyan országban, ahol a mi népünk a kisebbség, sokkal jobban, erősebben és többet kell tenned ahhoz, hogy fennmaradhass, hogy magyar maradhass.

Nekünk magyarnak lenni természetes, legtöbbször erről még soha nem gondolkodott el. Erdélyben a magyarok büszkék magyarságukra, mi pedig legyünk büszkékről, akik lassan száz éve őrzik hagyományait és történelmünk egy részét.

A határ két oldalán két ország – de egy nép: magyarok vagyunk. Egy nemzet. És ezt meg kell őrizni. Nekünk is és nekik is. Ma már nekünk valami ilyesmit jelent a Nemzeti Összetartozás Napja.

Osztálykirándulás szervezése digitális eszközökkel

Szöveg: **Király Sándor**, az Eszterházy Károly Egyetem Informatika Technológiai Tanszék vezetője

Vélhetőleg minden osztályfőnök szembesült már azzal a problémával, hogy hová és mikorra szervezzen osztálykirándulást. Ha pedig a diákok véleményét is meg szeretnénk hallgatni, őket is szeretnénk bevonni a döntéshozatalba, akkor akár több osztályfőnöki órát is a szervezésre kell áldozni. Pedig a tervezési folyamat felgyorsítható, ha elektronikusan történik az időpont és a hely kiválasztása, az útvonal megtervezéséhez pedig elektronikus térképet használunk.

Mikor legyen az osztálykirándulás?

A lehetséges helyek és időpontok listáját küldjük el a diákoknak, akik **szavazhatnak** róla. A szavazás eredményét összesítve könnyebb lehet a választás. Ehhez használhatjuk a **Doodle** nevű alkalmazást, melynek az **Esemény ütemezése** funkciója ingyenesen használható. Ehhez látogassunk el a **doodle.com/hu/** oldalra. Kattintsunk az **Esemény ütemezése** gombra, majd töltsük ki a kapott űrlapot (1. ábra)! A név és az e-mail cím megadása azért fontos, mert a névből láthatják majd a diákok, hogy ki küldte nekik a felhívást a szavazásra, valamint a Doodle a megadott e-mail címre küldi ki azt a linket, ahol a szavazást el lehet majd érni. Ezt a linket tudjuk majd megosztani azokkal, akiket a szavazás érint.

A **Következő** gombra kattintva jutunk el a **Javasolt időpontok** lapra, ahol megadhatjuk a lehetséges időpontokat, azokat, amelyekre a diákok szavazhatnak. Itt lehetőségünk volna akár órára lebontott időpontok beállítására is, ehhez a **Naptári nézet** linkre kell kattintani. Mi azonban időintervallumokat akarunk megadni, így kattintsunk azokra a napokra, amikor az osztálykirándulást tervezzük. (A bal egérgomb lenyomásával és az egér mozgatásával egyszerre több napot is ki lehet jelölni.) A 2. ábrán szeptember 23–25. az egyik időpont. Ha egy másik időpontot is szavazásra akarunk bocsátani, akkor görgessük a naptárt a következő hónapra, és válasszuk ki az időpontokat. (A képen a piros kör mutatja az előregörgetést.) A kiválasztott dátumok azonnal megjelennek. Ha rossz napot vagy napokat jelöltünk ki, kattintsunk ismét rájuk, és máris eltűnnek a listából. A **Következő** gombra kattintva egy új lapot kapunk,

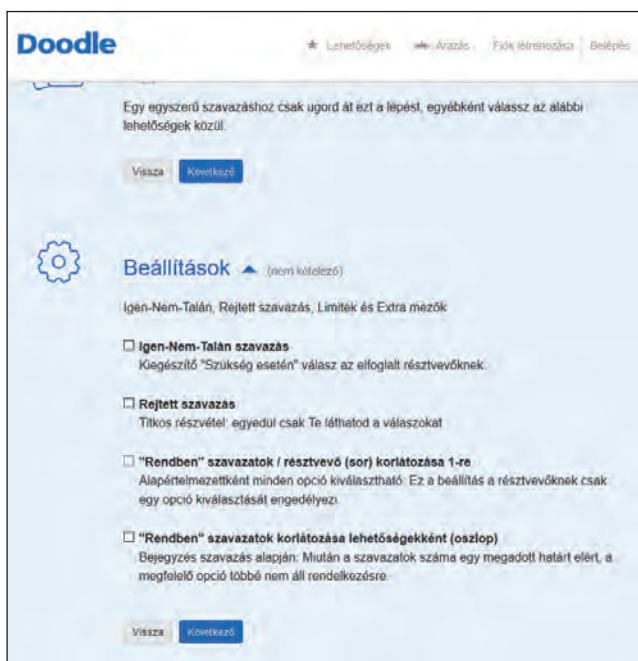
1. ábra

2. ábra

ahol a kiválasztott napokra időpontot adhatunk meg. Nekünk azonban most erre nincs szükségünk, így a **Következő** gombra kattintva léphetünk tovább.

Az utolsó előtti lépésben (**Beállítások**) van lehetőségünk arra, hogy elvégezzük az esetleges beállításokat a szavazáshoz. A **Beállítások** melletti kék háromszögre kattintva tudunk titkos szavazást beállítani, ha azt akarjuk, hogy a diákok ne lássák egymás szavazatait, itt adhatjuk meg azt is, hogy lehessen-e kiegészítést fűzni a szavazathoz, azaz a rendszer egy „talán”-t is elfogadjon, nem csak igent vagy nemet (3. ábra). Az **Egyszerű szavazás** alatti **Következő** gombra kattintva lehet véglegesíteni a szavazást, azaz a **Meghív** oldalra jutni.

3. ábra

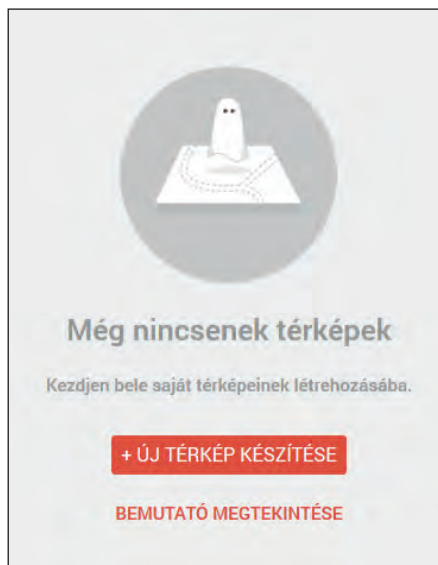
Itt akár be is gépellhetjük a diákok e-mail címeit, vagy fűzhetünk megjegyzést a szavazáshoz, de használhatunk például Google-névjegyeket is. A megadott e-mail címekre fogja a rendszer elküldi az értesítést a szavazásról, ha a **Csak a meghívottak vehetnek részt** opciót pipáljuk ki. (Maximum 20 e-mail címet lehet megadni.) Egyébként mindenki részt vehet a szavazáson, akinek a szavazás linkjét elküldjük, illetve aki a linket bármilyen módon megismeri. A **Befejezés** gombra kattintva kapunk két e-mailt. Az első tartalmazza azt a linket, ahonnan a szavazás elérhető, amit a diákoknak el kell küldeni. A második e-mailben pedig egy olyan linket kapunk, amelyre kattintva módosítani tudjuk a szavazást, illetve meg tudjuk tekinteni az eredményeket. (Az URL végén az admin szöveg olvasható, jelezve, hogy birtokában akár az időpontokon is tudunk módosítani, valamint a szavazás eredményét is meg tudjuk tekinteni.)

Mit nézzünk meg a kirándulás során?

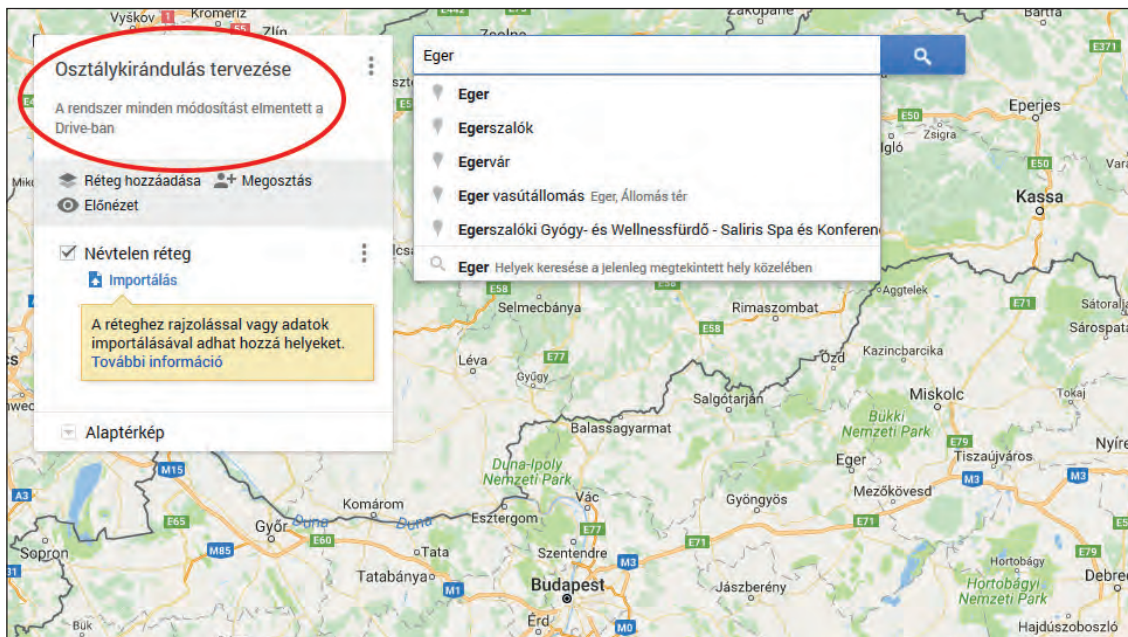
Ha a látnivalók kiválasztásához is szeretnénk diákjaink véleményét kérni, akkor készítsünk saját térképet. Ha ezt szerkesztésre megosztjuk a diákokkal, akkor ők is megjelölhetnek a térképen látnivalókat, olyan helyeket, melyeket meg szeretnének látogatni. Az elkészült térképet mobiltelefonon is elérhetjük, sőt, az osztálykirándulás közben a telefon GPS-vevőjét bekapcsolva tudunk tájékozódni, hogy hol is vagyunk éppen, merre kell tovább menni a korábban együtt elkészített térképet használva.

Saját térkép készítéséhez írjuk be a böngészőbe a következő címet: **www.google.hu/maps/d/**, de előtte jelentkezzünk be a gmailes fiókunkba. (Egyébként a rendszer figyelmeztet erre.)

Ha még nem készítettünk saját térképet, akkor ezt jelzi a rendszer a képernyő közepén látható **Új térkép készítése** gombbal (4. ábra; később ez a bal felső sarokban fog megjelenni).

4. ábra

5. ábra

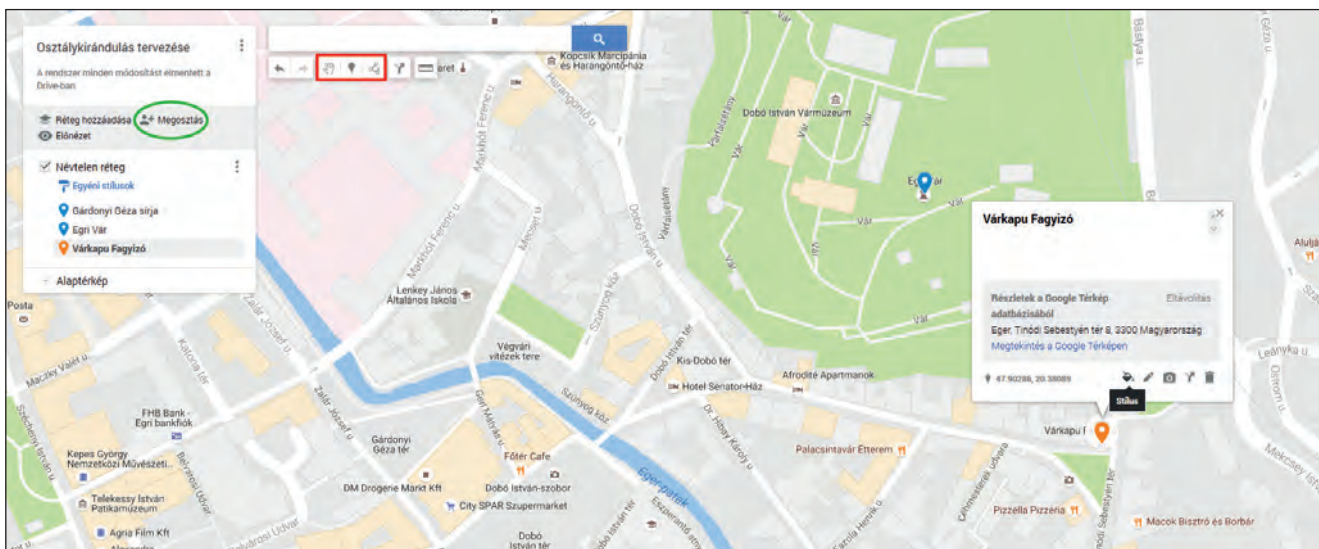
Ekkor megkapjuk az ország térképét (ha „magyar IP-című” gép előtt ülünk) **Névtelen térkép** néven. Erre a szövegnek kattintva tudunk a térképnek nevet adni (például „Osztálykirándulás tervezése”). Alatta pedig jelzi a program, hogy a módosításokat a Drive-ra menti a rendszer (piros kör az 5. ábrán).

A keresőbe beírhatjuk a meglátogatni kívánt várost, vagy az egérgöggövel nagyítva a térképet tudjuk a helységet megkeresni. A térképre jelölőket tudunk elhelyezni a látogatni kívánt helyeket megjelölve, melyek rögtön meg is jelennek a bal felső panelen. Ha rákattintunk egy helyre, akkor a program információkat ad a helyről, a + gombra kattintva pedig hozzáadhatjuk a listánkhoz. Az egyes jelölők színét meg lehet változtatni (6. ábra), adatokat lehet megadni róla, vagy például törölni a végén lévő **Kuka** ikonnal.

A keresősáv alatti ikonok (pirossal jelölve a 6. ábrán) közül a **Jelző hozzáadása** segítségével tudjuk a térkép tetszőleges helyét megjelölni, a mellette lévő **Vonal rajzolása** segítségével lehetőségünk van útvonalat kijelölni a jelzők által megjelölt helyek között, az **Útvonalterv** pedig megtervezi két pont között az útvonalat akár gyalogos, akár autós közlekedés esetén.

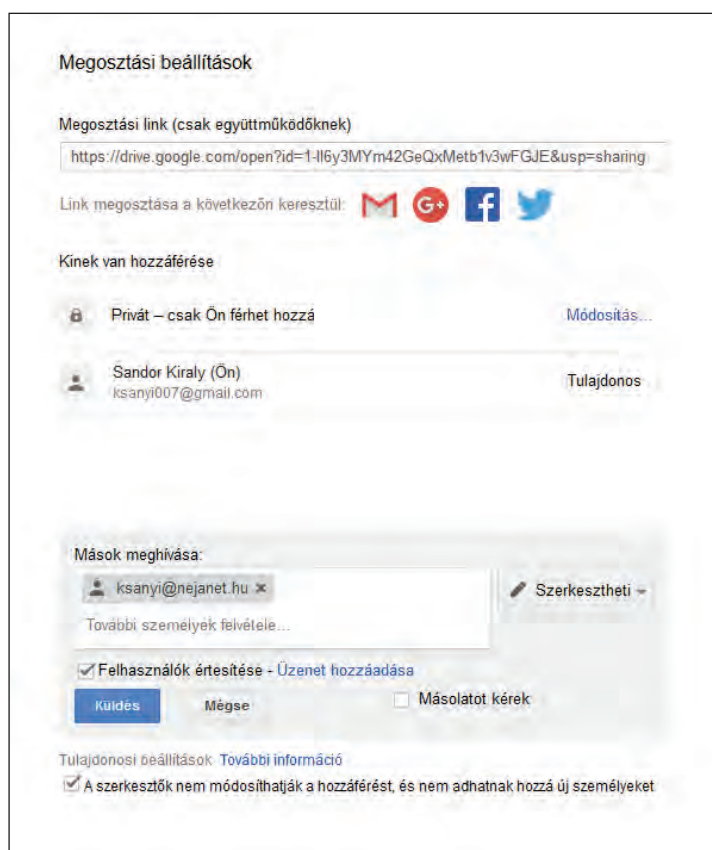
Ha elkészültünk a térképpel, akkor a Drive-unkon láthatjuk a térképet elmentve azon a néven, amelyet még a tervezés elején megadtunk. (A ☰ ikonra kattintva a felugró menüből tudunk a Drive-hoz jutni.) A Drive-on a térképre duplán kattintva pedig visszatérhetünk a térképünk szerkesztéséhez.

Már csak a megosztás maradt hátra. Ehhez kattintsunk a megosztás ikonra (zöld ellipszissel jelölve a 6. ábrán)!

6. ábra

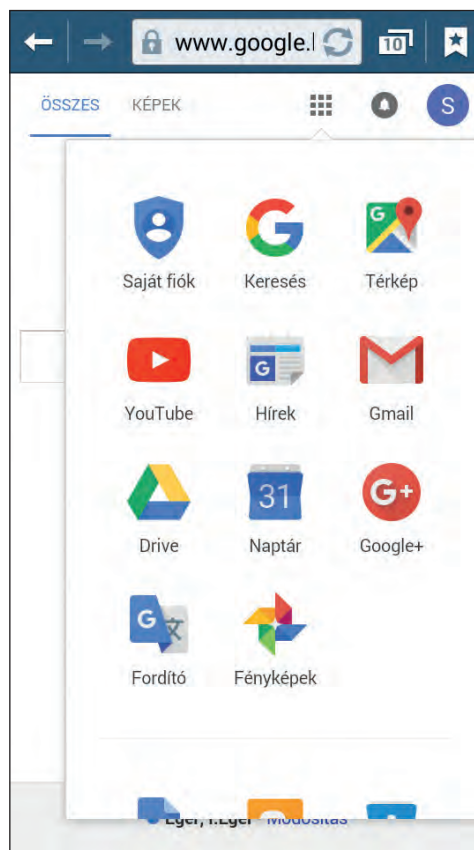
A kapott ablakban láthatjuk a linket, amelyet meg kell majd osztani a diákokkal. Ehhez a **Módosítás** gombra kell kattintani, majd beállítani, hogy a link birtokában bárki szerkeszthesse a térképet. Arra is lehetőségünk van, hogy a **Mások meghívása** részben e-mail címeket beírva csak azok számára engedélyezzük a szerkesztést, akiknek az e-mail címét megadjuk. A **Küldés** gombra kattintva megkapjuk mi is és a címzetek is a térképet, melyet ezek után már ők is szerkeszthetnek, nem csak mi (7. ábra). Az elkészült térképet pedig a mobiltelefonunkon is megnyithatjuk.

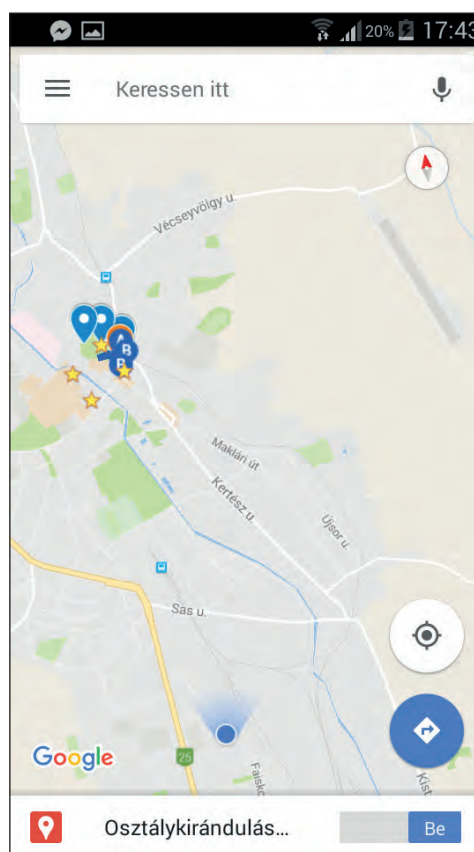
7. ábra

Hogyan használhatjuk ezt a térképet az osztálykirándulás során? Használhatjuk a térképet tartalmazó, korábban megosztott linket, azaz a böngészőnkben megnyitjuk a térképet, felhasználva az URL-t. Ebben az esetben azonban a térkép nem használható navigációra, egyszerű képként látjuk csak. Ha viszont a telefonon bejelentkezünk a gmails fiókunkba (a böngészőbe beírjuk a mail.google.com címet), majd kiválasztjuk a Gmail mellett látható **Internet** fület, akkor megkapjuk a **google.hu** oldalt. Itt a szokásos Google-alkalmazások gombját megérintve tudjuk kiválasztani a **Térkép**et, melyhez a **Térkép művelet**et kell kiválasztani a befejezéshez (8. ábra).

Ezután kiválasztjuk a bal felső sarokban lévő **Menüt** (jele: ☰), majd az így kapott listából a **Saját helyek** menüpontot, végül a felső sáv végén látható **Térkép menüpont**ot választva kapjuk meg a saját térképeink listáját. A térképet megérintve és a telefon GPS-vevőjét használva megjelenik a térképünk, rajta saját jelenlegi pozíciónk (kék kör, a végén kék nyíl), és kezdetjük is a megjelölt helyek felkeresését: eltévedni biztosan nem fogunk (9. ábra).

8. ábra

9. ábra

Egy finnországi szakmai látogatás apropóján

Tapasztalatok, ötletek és bizonytalanságok

Szöveg: **Nagy-Czirok Lászlóné** mesterpedagógus, matematika–fizika szakos tanár, szaktanácsadó

2016 áprilisában egy magyar delegáció gyakorló tanár tagjaként módomban volt részt venni egy pedagógiai szakmai programon Finnországban. Iskolákba és egy tanárképző intézménybe látogattunk, konzultáltunk az oktatásirányításban és a fenntartásban dolgozó finn szakemberekkel. A következőket vártam az egyhetes tamperei látogatástól: (1) a hazai gyakorlatba átültethető elemeket találok; (2) a pedagógusminősítési rendszer magyar indikátorlistája alapján össze tudom hasonlítani finn kollégáink munkáját a magunkéval; (3) itthoni munkánkban is alkalmazható válaszokat kapok a 2000. és 2012. évi PISA-mérések finn eredményeire és azok változására. A 2012. évi mérésen történt mérsékelt jó szereplést már elemezték oktatáskutatók, a válaszok ismertek a magyar érdeklődő szakemberek körében is. Saját válaszaimhoz a tamperei tapasztalataimon túl egy ott megismert tanár kollégával kialakult szakmai kapcsolatom segített.

Nem üres kézzel jöttem haza: tapasztalati alapú tudást szereztem, amit a magyar köznevelés bármely területén dolgozó pedagógus számára továbbgondolásra javaslok.

1. Amit átültethetőnek tartok

Megfigyeléseim és az itthoni tantárgygondozó tanácsadói tapasztalataim alapján a finn rendszerből a következőket tartom átültethetőnek:

1.A. A látott finn tanulásszervezési eljárások és az alkalmazott módszerek ismertek a magyar köznevelésben. Tevékenykedtető, differenciáló és együttműködő megoldásokkal tervezni az órákat, iskolán kívüli élményeket építeni a helyi tantervbe, a tanultak gyakorlatban történő megfigyelésére és alkalmazására összpontosítani – mindez magától értetődőnek számít már itthon is. A kreativitás és az innovatív szellem megkövetelése pedagógusainktól elkerülhetetlen ahhoz, hogy erre ösztönözni tudjuk a tanulókat, mivel a tananyag problémaalapú megközelítése csak így lehet sikeres. Megemlítem továbbá az átvételre érdemes tapasztalatok közt a tanulásszervezést, mert itthoni tapasztalataim indokolják a hangsúlyozását.

A tanórának a látogató számára azonnal feltűnő különbsége a terem el- és berendezése mellett a pedagógus mozgása a teremben. Ritkán tartózkodik közepben, mindig a tanulók, csoportok, tanuló párok között mozog. A pedagógus szerepe inkább a diákokat kalauzoló kísérőé, mint a pódiumról igazságot osztó bölcsé (D. F. Halper).¹ Csak egyszer láttuk központi helyen: amikor az informatikai eszköz kezelése miatt volt erre szükség. A csoportok spontán alakultak. Ha valamelyik gyermek elkülönülni vágyott, azt mindig tiszteletben tartották, s végtelen türelemmel meg rugalmassággal változtattak az eredetileg neki szánt feladaton.

1.B. A finn tanulókörzpontú fizikai környezet a diákok viselkedését jó irányban befolyásolja. Az 1–6. évfolyamos finn gyermekek mindegyike zoknijában tartózkodik az épületben, ami otthonosságot, komfortérzést biztosít a számukra. Mind a fűtés, mind a tisztaság megfelel az ehhez szükséges elvárásoknak. Az iskolabútorok is otthonosak, nem véletlenül, hiszen némelyik bútordarab otthonról származik. Szükség esetén színes ülőkéket vehetők le a falról; a falra tapasztva dekorációként szolgálnak, hasonlóan a laptopot öلبen használni segítő, kispárnaszerű elemekhez. Nem költséges elemek, elkészítésük, megvarrásuk valószínűleg itthon is megoldható lenne. A kisebb tanulóknak nagylabdán ülve is módjuk van eltölteni a tanórát.

A meglátogatott finn középiskolában a természettudományi szaktanterem kialakítása praktikus: A kísérletekhez vizet biztosító csapokat nem középen, hanem a fal mellett helyezték el, hogy az asztalok mozgathatók legyenek a csoportmunkához. A áramforrás elérésére is ötletes megoldás született: a mennyezeten futó sínben futnak a vezetékek, melyekből leágazások lógnak le. Egyes átalakítások csekély költséggel megvalósíthatók lehetnének nálunk is, vagy már ilyen szempontok szerint épülhetnének az új tantermek. A tanítási környezet biztonságos, színes és inspiráló, amihez nem annyira pénz, mint inkább eredeti ötletek kellenek. Léptenyomon pozitív üzeneteket találtunk: például a tükrök mellett „Szép vagy”, a terembejáratok mellett „Elnézést kérek a késésért” feliratokat.

1.C. Elektronikus tananyagokra minden órán építettek a finn kollégák. Angol nyelvű források számunkra éppúgy elérhetők az interneten, mint náluk, de az angol szövegek megértése itthon nagyobb gondot okoz. **Általunk eddig ismeretlen IKT alkalmazásokkal is találkoztunk az órákon.** Kérésünkre ezekre megtanított minket a vendéglátónk. Rögtön alkalmaztuk is őket a pedagógiai téma közös feldolgozására. Csak néhány ingyenes alkalmazás ízelítőnek a közös tevékenység és az értékelés támogatására:

padlet.com: Bejelentkezés után ötleteink közös adatbázisban, felhőben gyűlnek össze. Vezetőnk megjelenítette őket a táblán, így mindenki látta mindenkiét. Felsőbb évfolyamokon mi is alkalmazhatjuk e módszert, ha a tanulóknak már van tabletjük vagy okostelefonjuk.

answergarden.ch: E szoftver a padlethez hasonló, de még többet tud. A beírt ötleteket nemcsak megjeleníti, hanem súlyozza is. A többek által beírtak nagyobb betűmérettel a lap közepén olvashatók.

coggle.it: Ezzel az alkalmazással készítettük el közös tudástérképünket. Először megbeszéltük, hogyan rendszereznének a gyűjtött fogalmakat, ötleteket, a vezetőnk pedig beírta őket a megfelelő csoportba. Majd egyidejűleg dolgoztunk a közös tudástérképen, s helyeztük el mindenki által követhető módon a fogalmakat és ötleteket. Az egyszerűtől a bonyolult felé haladva rendszereztünk, értelmeztünk és értékeltünk. Az egyénileg készített,

felhőalapú tárolású tudástérképek megoszthatók, továbbfejleszthetők, a galériában pedig értékes minták találhatók.

A finn órák utolsó tíz percében gyakran a telefoné a főszerep. Egy tizedikes angolórát tíz kérdésből álló, filmekről szóló kvíz zárt. A vetített kérdésekre adandó helyes válaszok sorszámának kiválasztása, majd telefonon történt elküldése után a helyes válaszokat a kahoot.it oldalon található program segítségével összesítették. A tanulói adatbázis fölvitele sem vesz el időt a pedagógustól, mert a tanulók bejelentkezésük során egy kódot írnak be, amivel a program azonnal rögzíti a válaszadókat, majd válaszaikat. Általában a nyertes válaszadók megtapsolása zárta az órát. Az IKT eszközök alkalmazása és a más forrásokból szerzett ismeretek tanórákba való beépítése kiemelkedő volt, sokat tanulhatunk belőle. Az ilyen (ön)értékelés ugyan több felkészüléssel jár, de az órán a ráfordított idő megtérül, és ezzel a megoldással könnyen lehet aktivizálni a tanulókat.

Sok magyar iskolában házirend tiltja az okostelefonok tanulói alkalmazását. Azért osztom meg ezeket az alkalmazásokat mégis az olvasóval, mert a Digitális Oktatási Stratégia kidolgozásával a magyar oktatásírányítás is ebbe az irányba halad.

1.D. Türelem és empátia a követendő finn attitűd. A látogatott órák hangulatát, a pedagógusok személyiségét nyugalom, kiegyensúlyozottság jellemezte. Hangsúlyos feladatnak tartják, hogy **stresszmentes**

légkört teremtsenek, hogy mindenkire figyeljenek, és senkit ne hagyjanak lemaradni. A gyerekek viselkedési problémáit türelemmel kezelték, a kevésbé motivált tanulókat a konfrontálódást kerülő technikákkal vonták be az órai munkába. A **visszajelzés mindig megerősítő** és további munkára **ösztönző** volt. A tanítónők **türelemesen** megvárták, hogy minden kisgyerek hozzálasson a munkához, s tetszőlegesen választhattak társat a pármunkához. A padra ledőlő kisfiút a pedagógus megsimogatta megállapítva, hogy fáradt. A házi feladat nélkül érkező tanulót nem marasztalta el, mert számított erre: maga készítette megoldást adott neki, hogy ő se maradjon le a többiektől. A késve érkezőt sem fedtte meg: „Egy kicsit későn érkeztél, de így is örülünk neked” – mondta. Nem volt győztes-vesztes játszma, s egy idő után mindenki a feladatával foglalkozott. A finn gyerekek is nyugodtak voltak. Az órákon a „Less teaching, more studying” (Kevesebbet tanítani, többet tanulni) jelmondat érvényesült. Jellemző volt a pedagógusok és tanulók folyamatos önértékelése, a felelősség tudatosítása, az önirányító tanulás és az önszabályozás. Mindennek nem kedvezne a feszültség és zaklatottság.

Finn kollégáink másik jelszava: „No stress.” Érdemes erről beszélni, mert az ellenőrzés és a minősítés miatti szorongás hatására a pedagógusok közül sokan úgy értelmezik a megjelent elvárásokat, hogy egyidejűleg mindent teljesíteni kell. A tantervi követelmények hasonló értelmezése is feszültséget okoz. Pedig a 2016/2017-es tanévet nyitó konferenciákon Sipos Imre helyettes államtitkár a köznevelés fejlesztési irányairól beszélve négy szót emelt ki az alsó tagozat vonatkozásában: **kevesebbet, alaposabban, türelmesebben, igényesebben.**

A fent vázolt esetek kezelése segítheti egy fontos indikátorunk értelmezését: azét, amelyik a tanulók aktuális fizikai, érzelmi állapotának figyelembevételéről szól, aminek következtében a tanár szükség esetén igyekszik változtatni előzetes tanítási tervén. A magyar pedagógusok körében ennek az attitűdnek nem egységes a fogadtatása, mert úgy tűnik, a helyzetek effajta kezelése a felnőtt tekintélyét veszélyezteti. Nem konfliktushelyzetet írtam, csak helyzetet, ugyanis így a másik fél sem provokál konfliktust. Ha nincs győztes szerep, akkor vesztes sincs. Ha nagyobb tiszteletet kap a gyermek, nagyobb tisztelet várható tőle is. Nem lesz gyors folyamat a szemléletváltás és a tanulók új generációjához történő alkalmazkodás. Az itthon egyre elterjedtebb konfliktuskezelő és érzékenyítő tréningek, pedagógus-továbbképzések ezért is fontosak, s mert egyre növekszik a stresszes és problémás családi háttérű tanulók száma.

1.E. A tantervek adaptációjának folyamatáról is érdeklődtünk, melyre felkészítést kapnak a finn pedagógusok. Egy 9. osztály fizikaóráján a tanár ismertetője és a tankönyv átlapozása után kiderült, hogy egy komplex természettudományos tárggyal állunk szemben. A kémia és a csillagászat is beletartozik, ám a jelenlegi magyarországi gyakorlattól eltérően matematika alig. Nemcsak számításokat volt nehéz találni, hanem geometriai szerkesztéseket is. A kis csoportok posztert

készítettek a klímaváltozásról, majd bemutatták. Ez a mi „A” tanterveinknek megfeleltethető szint volt.

Hogy a kerettantervek közül mikor adaptáljuk az „A”, mikor a „B” tantervet, és hogyan, az felelősségteljes munka. Erre tantestületen belüli, még inkább testületek közötti műhelyekben kell, hogy sor kerüljön, és szaktanácsadói segítséget érdemes hozzá igénybe venni. A finn iskolákban arról tájékoztattak minket a pedagógusok, hogy tantervi adaptációt végző csoportok működnek, melyek az értékelési követelményeket is meghatározzák – hasonlóan ahhoz, ahogyan a magyar pedagógusok is részt vesznek az éves tervezési folyamatban saját tanmenetük elkészítésekor.

Mostanában sokat hallunk a magyar oktatás fejlesztésének irányairól, az átdolgozás alatt álló Nemzeti alaptantervhez standardok kidolgozását várhatják a pedagógusok, alap- és középfokon egyaránt. A standardok mint kimeneti szabályozók megjelenése a közeljövőben ismét adaptációs feladatok elé állítja a pedagógusokat. **Bátorságot és magas szintű felkészültséget igényel** a személyes tantervek szintjéig eljutni az adaptáció és a követelmények, kritériumok meghatározása során, s nem csak a különleges bánásmódot igénylő tanulókra vonatkozóan. Tantervelméletet kell tanulni, követelményeket kell meghatározni, melyeket a tanulócsoporthoz és az egyes tanulók képességeihez, igényéhez igazítunk.

Minden finn iskolában úgy tájékoztattak minket, hogy szabadon állítják össze helyi tantervüket, s ahhoz maguk határozzák meg a konkrét követelményeket. Megoldásaikat azonban nem sikerült ellesni, nem álltak rendelkezésre angol nyelvű helyi tantervek. Finn nyelvűt kértünk, de nem kaptunk. Folytatva a kutatást, kiderült: nagyobb fokú önállóságra csak a szakképzésben és a felsőoktatásban van lehetőség, a közoktatásban – **a magyar gyakorlathoz hasonlóan** – az egyéni szintű követelményeket csak a különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében határozzák meg.

1.F. A tanári szerepek nem csak abban térnek el, ami a tanulók körében végzett munka során látszik (a tanár inkább facilitál, mint irányít, és több IKT alkalmazást ismer). Elmondták, hogy már egyetemi éveik alatt tudatosan szervezik tanárrá válásuk folyamatát, sikeres tanári történetekből tanulnak, reflektívek (portfólióban rögzítik, hogy „tudom-e; igaz-e; miből következik”). Fiatall kollégáim gyakornoki vizsgára készülését figyelve megállapíthatom, hogy ezen a területen sincs lemaradásunk. Ami még követendő lehet, hogy nemcsak a helyi testületnek, hanem más hálózatoknak is tagjai. Kutatásokat végeznek, és azok eredményeire építve fejlesztik gyakorlatukat. Eredményeiket publikációkban osztják meg másokkal. Sokkal többet publikálnak, mint magyar kollégáik (erről elérhető magyar nyelvű kimutatások is). Fejlődésüket képzésük során értékelik. Sokan sosem érik el a kiválóság szintjét, de **inspiráló tanárrá válhatnak**, ha más szerepekben (szabadidő-szervező, pszichológus, gyógypedagógus) is bemutatkoznak.

2. A finn pedagógusok erősségei

Tapasztalataim szerint a finn pedagógusok **erősnek bizonyultak az első kompetenciaterület** (Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás) minden indikátora szempontjából. Ugyancsak erősek voltak a következő indikátorok alapján: A tanulók hibáit, tévesztéseit mint a tanulási folyamat részét kezelik, az egyéni megértést elősegítő módon reagálnak rájuk. Óráikon harmóniát, biztonságot, elfogadó légkört teremtenek. Tanítványaikat egymás elfogadására, tiszteletére nevelik. Munkájukban figyelembe veszik a tanulók és a tanulóközösségek eltérő kulturális, illetve társadalmi háttéréből adódó sajátosságait. Az együttműködést támogató, motiváló módszereket alkalmaznak mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során. Az iskolai, osztálytermi konfliktusok megelőzésére törekednek, például megbeszélések szervezésével, közös szabályok megfogalmazásával, következetes és kiszámítható értékeléssel. „A csoportjaiban felmerülő konfliktusokat felismeri, helyesen értelmezi, és hatékonyan kezeli” – erre nem volt szükségük sehol, mert nem voltak konfliktusok. A finn oktatást együttműködés, önzetlenség, nyitottság, társadalmi érzékenység és más kultúrák elfogadása jellemzi.

Hazánkban most ismerkedünk ezzel a finn kompetenciával: **jólét** (*well-being*): „Az iskolának segítenie kellene a diákokat, hogy rájöjjenek, mik az erősségeik, a szenvedélyeik. Képesse kéne tegye az embereket arra, hogy boldog, teljes életet élhessenek. Úgy kell újragondolnunk a tanterveket, hogy a hagyományos akadémiai témákról inkább erre kerüljön át a fókusz” – írja Sahlberg,² aki szerint ez lesz a finn oktatási rendszer következő iránya.

A hatodik kompetencia (Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése) **egyik indikátora sem volt értelmezhető** a finneknél. „Less test!” – ezt a jelmondatot is nemeször hallottuk.

A finnek magatartást és szorgalmat nem értékelnek. Kevés versenyre készítene fel, nem kompetitív a rendszer. A mi pedagógiai kultúránkban ez idegennek tűnik. Nem hiányzik a gyermekeknek a megerősítő visszajelzés? Vagy többet ártana nekik az elmarasztalás? A pedagógusokat pedig nem ellenőrzik. Finnországban nincs tanfelügyelet, mert nagy a bizalom az önkormányzat és a pedagógusok iránt. Érdeklődtünk, hogyan alakult ki ez a bizalom. A kiemelkedő nemzetközi mérési eredményt megelőző időszakban intenzív reformot hajtottak végre, szigorú szabályokkal. Ennek része volt a pedagógusképzés átalakítása is, ahogyan napjainkban történik hazánkban. Minden finn pedagógus mesterképzést teljesített, korszerű pedagógiai, módszertani, oktatásszervezési, sőt kutatás-módszertani ismeretekkel rendelkezik. Tízszeres túljelentkezéstről számoltak be a pedagógusképzésben, ahol korszerű ismereteket, többek között a munkájuk fejlesztéséhez szükséges kutatás módszertanát tanterv-adaptációt is tanulnak.

3. Kövessük szélesebb körben a folyamatot, és nézzük a kimenetet!

Az oktatási szakemberek figyelme a 2000. évi PISA-vizsgálat miatt irányult Finnországra. Ennek közepontjában az olvasás-szövegértés állt. A jó nyelvi és szövegértési készségek, valamint az olvasási kedv és okai között az oktatáskutatók említik az olvasás hagyományos presztízst, a kiterjedt könyvtárhálózatot és a médiának az olvasási kedv fokozására irányuló összehangolt akcióit is.³ Szakmai beszélgetéseink során minderről meggyőződünk. A családoknak még a szaunába szervezett közös programjai is a hosszú beszélgetésekről szólnak, s otthonaikban sok a könyv. Könyvesboltokban, könyvtárak olvasótermeiben sok vásárlót és olvasót látunk. Ez megkönnyíti az anyanyelvi tanárok feladatát.

Az anyanyelvi készségek szintje erős hatást gyakorol az idegen nyelvi teljesítményre is. Szakmai beszélgetéseink során a következőkre jutottunk. A finnek nem azért beszélnek jobban angolul, mert az anyanyelvük jobban hasonlítana az angolra, mint a magyar nyelv. Nem is azért, mert több órában tanulják, vagy jobb módszerekkel. Finn tanárokat kérdeztünk arról, mitől beszélnek olyan jól angolul a finn diákok. Az egyik válasz minden esetben a filmek szinkronizálásának hiánya, a másik a számítógépek, az internet és a mobiltelefonok használata volt. Hozzá kell tennünk azt is, hogy a családi és a tágabb környezetben szerzett tapasztalataik alapján a finn gyerekek a nyelvtanulást magától értetődőnek tekintik, így nem az iskola feladata, hogy erről meggyőzze őket. Az utca emberével való találkozásaink során alig akadt, akinek gondot okozott volna az angol nyelvű kommunikáció.

Nem kívánjuk csökkenteni finn pedagógus kollégáink szerepét az anyanyelvi és az idegen nyelvi területeken elért eredményekben, csak tágabb aspektusban is kerestünk válaszokat az eredményesség okaira. Tapasztalataink alapján a tanulók eredményei iránt érzett felelősség megosztható a pedagógusok, a szülők és a gyerekek között.

Nézzük tovább, mit mondhatunk el a matematikáról és a természettudományokról!

Fizikát tanító finn kollégánk 2012. évi tanulmányában is megállapította, hogy a mérnökhallgatók matematikai és fizikai alapképességei az utóbbi egy-két évtizedben drámai módon csökkentek. Az alapképzésben hatásos tanítási módszerek kidolgozására van szükség. A kimeneti eredmények javítására kutatótanárok dolgoztak ki módszertani jó gyakorlatokat. Ezekre azért is szükség van, mert számos hallgatónál az érdeklődésben is komoly hiányosságok mutatkoznak. Azt várják, hogy a tanárt hallgatva passzív módon vehessenek részt a tanulási folyamatban.⁴

Kollégám fejlesztő csoportja nívódíjat kapott jó gyakorlatára. Ebben szemléltető videoklipeket készítettek a megértéshez, melyeket páros és csoportos munkában elemeztek a hallgatók. Aktív, termén kívüli tanulásra készítő eljárásokat is kidolgoztak, mert így másként tanulnak a diákok – többet is, de mindehhez heti értékelés is kapcsolódik! Korábban említettük a hallott jelszót:

„Less test!” Ezzel ellentétesnek tűnik az itt szereplő: „Continuous assessment” (folyamatos értékelés) instrukciója. Ez utóbbi megközelítés Csapó Benő *mastery learning* gondolatát idézi. „A gyakori siker, az, hogy a tanuló nap mint nap meggyőződik munkája eredményességéről, újabb erőfeszítésekre ösztönzi.”⁵ Ha folyamatos külső kontrollra van szükségük a felsőoktatásba került finn diákoknak, akkor az általános fejlesztési feladatok (felelősség, önirányítás) megvalósulásának szintje nem feltétlenül készlet minket adaptációra.

Azért nem, mert az alapképzésbe 2012 előtti években lépők a közoktatás időszakát már a sokunk által tanulmányozott módszerekkel és szemlélettel működő rendszerben töltötték, ezért annak hatása is megjelenhet tudásukban, elvárásaikban és attitűdjeikben.

A 2012-es PISA-teszten a finnek természettudományokból a hatodikról a tizenkettedik helyre estek vissza. De nem csak ezen a területen történt visszalépés, mert szövegértésben a másodikról az ötödik helyre, matematikából a harmadikról az ötödik helyre volt elég az eredmény. Vannak válaszai a finn oktatáskutatóknak a változásra: a kiugróan jó eredményt követő további, folyamatos fejlesztés hiánya. Mi a közvetlen tapasztalataink alapján a következő kérdést tartjuk továbbgondolásra érdemesnek: Mit és hogyan alkalmazzunk a finn pedagógiai rendszer elemeiből?

4. Összegzés

A tapasztalatoknak saját munkánkba történő beépítése olyan tényezőktől is függ, melyekre nincs hatásunk. Például, hogy a tanulók hány százaléka sajátos nevelési igényű vagy halmozottan hátrányos helyzetű, mekkorák a társadalmi különbségek. Finnországban az alapelvek között szerepel a befogadás, a speciális igényekre, a hátrányos helyzetűekre, a tanulási nehézségekkel küszködőkre való kiemelt figyelem. A társadalmi különbségek, a finn gyermekek szociokulturális háttere kevésbé különbözik egymástól, mint hazánkban (vagy más módon különbözik – gondoljuk csak Lappföld családjaira, akiknek iskoláihoz kiemelt bérezéssel magasan képzett tanárokat irányítottak Finnországban). Így a differenciált és a kooperatív foglalkoztatás nem ugyanolyan kihívás elé állítja a pedagógusokat a két országban, s a válaszok se lehetnek azonosak.

Vitán felül áll, hogy tudatosan és sikeresen felépített oktatási modellről van szó, amelyben a rendszer minden szereplője a tudása legjavát adja. De nem gondolom, hogy egy adott társadalmi környezetben sikeres pedagógiai kultúra ugyanolyan eredményt hozna egy másik környezetbe való átültetés után is.

Gordon Győri Jánossal egyetértve: „Be kell látni – és további kutatásokkal finomítani kell azt a felismerést –, hogy társadalmi, szociális, gazdasági, antropológiai és egyéb okok miatt minden oktatási rendszer specifikus, lényegét tekintve más, mint a többi. Éppen ezért Sadler szerint értelmezhetetlen az a vágy, hogy a különböző oktatási rendszerekről szóló ismereteket színes mezei virágokként összegyűjtsük, majd a hazai pedagógia talajába ágyazva próbáljuk hasznosítani (például oktatásügyi reformok céljára).”⁶

¹ <http://k12teacherstaffdevelopment.com/tlb/paradigm-shift-in-education/> (letöltés ideje: 2016. október 11.)

² http://index.hu/kulfold/2015/06/22/oktatas_finnorszag/ (letöltés ideje: 2016. május 14.)

³ <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00091/2005-04-vt-Benedek-Finn.html> (letöltés ideje: 2016. október 11.)

⁴ https://www.researchgate.net/publication/270886136_Combining_Good_Practices_-_Method_to_Study_Introductory_Physics_in_En (letöltés ideje: 2016. október 11.)

⁵ Csapó Benő: A mastery learning elmélete és gyakorlata. *Magyar Pedagógia*, 1978, 78. évf., 1. sz., 60–73.

⁶ Gordon Győri János: A kulturális összehasonlító pedagógia alapjai, eredményei, valamint jelentősége a mai magyar pedagógiában. *Iskolakultúra*, 2004, 2. sz., 66–75.

LABORFALVI RÓZA

**1817. április 8. –
1886. november 20.**

Nem messze a Magyar Rádió volt épületétől, a Bródy Sándor utcában látható egy emléktábla. Abban a házban halt meg ugyanis a Nemzeti Színház első tragikája, Jókainé Laborfalvi Róza 1886. november 20-án.

A szokásostól eltérően az ő családjában nem okozott

konfliktust, hogy színésznő lett, sőt egyengették is az útját. Apja Benke József miskolci színiigazgató volt, aki 16 éves lányát maga hozta fel Budára, hogy Kántorné figyelmébe ajánlja. Benke Judit olyan jó tanítványnak bizonyult, hogy hamarosan el is homályosította a híres művésznő csillagát. Első szerepét 1833-ban a Várszínházban kapta, majd Miskolcon és Kassán lépett fel. A fővárosba már kiforrott tehetséggel, új névvel és egy szerelmi csalódással tért vissza. Hogy a pletykákat kivédje, Lendvay Mártontól született kislányát nevelőintézetbe adta, ő pedig nemesi előnevét, a Laborfalvit kezdte viselni, sőt még a Juditot is Rózára cserélte. Pályafutásához két nevezetes színháztrágédi esemény is kapcsolódik. Húszévesen ő játszotta el a főszerepet Vörösmarty *Árpád ébredése* című darabjában a Pesti Magyar Színház megnyitó előadásán, 1848. március 15-én este pedig éppen a *Bánk bán* Gertrudisát alakította, amikor a forradalmi tömeg bezúdult a Nemzeti Színházba.

Ezen az estén szeretett bele Jókai Mór, aki aztán családja és barátai felháborodása ellenére feleségül vette. Petőfi dühöngött, hogy a szabadságharc kellős közepén nősüléssel foglalkozik, ráadásul a menyasszony nemcsak hogy 8 évvel idősebb volt Jókainál, de baráti körébe mágnások is tartoztak. Rájuk is uszította Jókai szüleit, akik elől éppen csak meg tudtak szökni, hogy Piliscsabán titokban összeházasodjanak. Petőfit már nem tudták kiengesztelni, de a család végül megenyhült Jókainé iránt. A szabadságharc bukása után ő mentette meg férjét a börtöntől és az üldöztetéstől, ráadásul azt is bebizonyította, hogy szerető feleség és kitűnő háziasszony. Laborfalvi Róza a Nemzeti Színház első korszakának meghatározó művésze volt. Királynői termete, mély zengésű hangja, kifinomult mozgása és tüzes tekintete leginkább Shakespeare tragikus nőalakjaiban érvényesült, de ahogy feljegyezték róla, az úgynevezett „kedélyes anya” szerepkörben is jeleskedett. Szavalművészként is kiemelkedett kortársai közül. Ő vitte például sikerre Arany János balladait, Vörösmarty pedig neki írta *Az árvízi hajós* című versét. 52 évesen visszavonult a színpadtól, de továbbra is vállalt szerepeket ünnepi alkalmakkor és balatonfüredi nyaralásai idején. Utoljára 1883-ban, 50 éves színészi jubileumán lépett fel, ugyanolyan tehetséggel és sikerrel, mint fénykorában.

VASÁLARCOS

1703. november 19-én a Bastille-ban meghalt egy fogoly, akit mindenki csak Vasálarcosként ismert – vagyis valójában senki sem ismerte, legfeljebb azok, akik börtönbe vetették jó harminc évvel korábban. A különös rab kilétét homály fedi. Mindössze annyi bizonyos, hogy nevezetes álarca nem vasból, hanem fekete selyemből vagy bársonyból készült. Legendáját a 18. század közepén Voltaire hagyományozta az utókorra, igazán halhatatlanná azonban a két nagy romantikus mesélő, Victor Hugo és id. Alexandre Dumas tette. A titkot persze ők sem tudták megfejteni, inkább csak tovább szaporították a homályos feltételezések hosszú sorát. Íme, néhány a legképtelenebb híresztelések közül: voltak, akik XIV. Lajos testvérének vagy törvénytelen fiának gondolták, mások Cromwell fiát vagy Napóleon egyik ösét sejtették álarca mögött, sőt még olyan pletyka is lábra kapott, miszerint örmény pátriárka volt. Egy kíváncsi herceg-nő, aki addig puhította az öröket, míg be nem engedték hozzá egy röpke látogatásra, egyenesen azt terjesztette, hogy finom kezéről ítélve nő lehetett.

A kutatók hiába törik a fejüket, nincsenek bizonyítékok. Azt ugyan tudják, hogy a rejtélyes ismeretlen Marchioli néven temették el; ilyen fogoly azonban nem szerepelt egy börtön nyilvántartásában sem. A legvalószínűbb megfejtésnek az látszik, hogy a Vasálarcos nem egy, hanem három személy volt, akik egymástól örökölték a szerepet. Történetük a pigneroli börtönben kezdődött, ahol mindhárman együtt raboskodtak. A legveszélyesebb közülük feltehetően XIV. Lajos egykori pénzügyminisztere, Fouquet volt. Valószínűleg ő viselte először az álarcot, de csak azután, hogy halálhírét keltették, és állítólagos holttestét kiadták a családjának. E változat szerint 14 évig élt még teljes inkognitóban, s nem sokkal azelőtt halt meg, hogy az elítélteket átvitték Sainte-Marguerite szigetére. Hogy a rejtélyt bonyolítsák, álarcát a következő legértékesebb fogolyra testálták. Mattioli gróf, a mantovai herceg államtitkára azonban a költözés után meghalt, így lett a végső örökös a legrégebbi rabtárs, egy Doget nevű férfi. Ha igaz a felvetés, 1698-ban már őt láthatták a Bastille felé vezető úton, s öt évvel később övele szállt sírba a Vasálarcos minden titka.

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

Megrendezték a XVIII. Országos Közoktatási Szakértői Konferenciát

Idén 2016. október 11–13. között rendezték meg Hajdúszoboszlón a XVIII. Országos Közoktatási Szakértői Konferenciát, mely a „Kihívások az oktatásban: demográfia, digitalizáció, tartalomfejlesztés, munkavállalói kompetenciák” alcímet kapta. Több mint ezer pedagógus vett részt a háromnapos rendezvényen, 22 plenáris előadást hallhattak az érdeklődők, és 9 szekcióban folyt a szakmai munka. A rendezvény Sipos Imre helyettes államtitkár előadásával vette kezdetét, aki a köznevelés helyzetéről, aktuális fejlesztési irányairól beszélt. Kiemelte a legfontosabb fejlesztési területeket, többek között a korai kisgyermeknevelést, a kompetenciaméréseket, a tartalmi szabályozók átalakítását és a digitális oktatás lehetőségeinek bővítését.

Dr. Kaposi József, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) főigazgatója az intézmény kutatásalapú tartalmi és módszertani fejlesztéseiről tartott informatív előadást. Az új feladatok között részletesen beszélt az újgenerációs tankönyvekről, a rugalmas tanmenetekről, a Nemzeti Köznevelési Portál továbbfejlesztéséről, az okostankönyvekről, a tanulmányi standardokról és a „Fejlesszünk együtt!” programról. A köznevelésben megvalósuló új uniós fejlesztéseket mutatta be Schanda Tamás európai uniós fejlesztéspolitikáért felelős államtitkár (EMMI). Az EFOP-projektek mindegyike össztársadalmi fejlesztést szolgál: a fejlesztésekben az oktatáson keresztül megvalósuló megoldáson van a hangsúly. Az új fejlesztési célok közül kiemelte a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentését, az egész életen át tartó tanulást és a felsőfokú végzettségűek arányának növelését.

A második nap plenáris előadásainak sorát Magyar Zita szakmai elnökhelyettes (KLIK) nyitotta meg. Előadásában a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ és a tankerületek átalakítását ismertette. Hangsúlyozta, hogy komplex fejlesztésben kell gondolkodni: az intézményrendszer fejlesztése mellett módszertani és tartalmi fejlesztésekre is szükség van. Az átalakított szakképzési rendszer jellemzőit mutatta be Palotás József szakmai főigazgató-helyettes (NSZFH). A főigazgató-helyettes elmondta, hogy 44 szakképzési centrum jött létre a Nemzetgazdasági Minisztérium alatt, és változott a képzés szerkezete a szakgimnáziumok és szakközépiskolák létrehozásával.

A délelőtti folytatásában prof. dr. Csépe Valéria elnök (MTA Közoktatási Elnöki Bizottság) a 21. századi iskola feladatairól tartott előadást. Alaptételként fogalmazta meg, hogy a 21. századi iskoláknak új típusú készségeket kell megtanítaniuk, többek között globális tudatosságot, pénzügyi-gazdasági ismereteket, állampolgári tudatosságot, egészségtudatosságot, digitális tudást, kritikai gondolkodást és problémamegoldó

képességet, interperszonális készségeket. A diagnosztikus értékelés új módszerét dolgozták ki a Szegedi Tudományegyetemen. Erről beszélt dr. Csapó Benő egyetemi tanár (SZTE Neveléstudományi Intézet). Az eDia az 1–6. osztályos tanulók mérés-értékelésére alkalmas módszer, a feladatok online elvégezhetőek. Jelenleg több mint 20 ezer multimédiás feladatot tartalmaz a rendszer. Egy új projekt keretében pedig cél az óvodai kiterjesztés.

Czunyiné dr. Bertalan Judit digitális tartalomfejlesztéért felelős kormánybiztos a Digitális Oktatási Stratégiát mutatta be. Hangsúlyozta, hogy a stratégiának nem az informatikaoktatás fejlesztése vagy az eszközbeszerzés a célja, hanem a digitális kompetenciák megalapozása, a digitális írástudás más alapkompenciaként való értelmezése a feladata. Dr. Deutsch Tamás, a Digitális Jólét Program összehangolásáért és megvalósításáért felelős miniszterelnöki biztos leszögezte, hogy a digitális átalakulás már a jelenben zajló folyamat, ezért alapvetően fontos cél 2019-ig digitalizálni a köznevelést: a pedagógusoknak továbbképzéseket szervezni, a diákok digitális kompetenciáját megalapozni, az eszközparkot modernizálni, széles sávú internetet biztosítani az iskolákban, az adminisztrációs terheket pedig csökkenteni a digitális átállással.

Erasmus+ pályázatíró szemináriumok novemberben országsszerte

Külföldi nyelvtanfolyam, tanulmányút, módszertani továbbképzés, vendégtanítás, szakmai látogatás. Ez mind elérhető a köznevelésben és szakképzésben dolgozók számára az Erasmus+ programban. Élmények, tapasztalatok és inspirációk várják a tanárokat Európában. Az Erasmus+ program az oktatás minden szintjén kínál nemzetközi együttműködési lehetőségeket – diákok, pedagógusok, oktatók, intézményi munkatársak és oktatási szakértők is szerezhetnek tapasztalatokat az EU legjelentősebb, nemzetközi együttműködéseket támogató programjában.

A sikeres pályázáshoz szeretnének minden információt megadni az Erasmus+ program hazai koordinálását végző Tempus Közalapítvány munkatársai, ezért pályázatíró szemináriumokat rendeznek novemberben Budapesten és hat vidéki helyszínen: Szolnokon, Pécsen, Siófokon, Keszthelyen, Zalaegerszegen és Győrben. A rendezvényekre az Erasmus+ program köznevelési, szakképzési és felnőttoktatási lehetőségei iránt érdeklődőket várják.

Részletek: www.tka.hu/rendezvenyek
www.tka.hu/palyazatok/108/erasmus

Több magyarországi iskolában is elindul a KiVa program

A finnországi Turku Egyetemen kidolgozott, tudományosan megalapozott KiVa antibullying (bántalmazásellenes) programot a 2016/17-es tanévben három magyarországi iskolában vezetnek be egy pilotprogram keretén belül. Magyarországi licenctulajdonosként a program magyarországi adaptációját és tesztelését az OFI valósítja meg. A KiVa egy olyan innovatív, iskolai tantervbe épített program, amelyet a bántalmazással és az annak hátterében zajló folyamatokkal foglalkozó legmodernebb kutatások felhasználásával dolgoztak ki. A KiVa bevezetésének első évében a papkeszi Bocskai István Református Általános Iskola, a Hungária Általános Iskola és Kollégium, valamint a Kelenvölgyi Általános Iskola tantestülete ismerkedhetett meg a program részleteivel a kétnapos tréningek során, így többek között szó volt a KiVa-foglalkozások gyakorlatairól és az előre kidolgozott óratervekről, amelyekkel a KiVa-óra való felkészülés, illetve az ezzel járó

adminisztráció, háttér munka is minimálisra csökken. A KiVa ezenkívül egy számítógépes játékot is kínál a diákoknak, melynek segítségével a KiVa-foglalkozásokon tanultakat ismételhetik át és mélyíthetik el játékos formában. A programban részt vevő diákok évente két kérdőívet töltenek ki (év elején és év végén), így az iskola vezetősege képet kaphat az iskolában előforduló bántalmazási esetek gyakoriságáról.

Finnországban a KiVa program igen népszerű: az ország összes állami általános iskolájának 90%-át tartják nyilván a programot megvalósító KiVa-iskolaként. Jelenleg számos országban értékelik a KiVát: Hollandiában, Észtországban, Olaszországban és Walesben már megjelentek az első nemzetközi tanulmányok, amelyek azt mutatják, hogy a KiVa Finnországon kívül is hatékony.

További részletek: www.kivaprogram.net/hu

VERSENYFELHÍVÁS

Játékos művelődéstörténeti vetélkedő lengyel és magyar középiskolásoknak

A „Lengyelországi Magyar Kulturális Évad” keretében játékos vetélkedőre hívunk. A program célja, hogy a két ország diákjai és tanárai találkozzanak egymással: jobban megismerjék közös múltunkat, beszélgessenek a két nép sorsközösségéről, térségünk fontos kérdéseiről.

A három részből álló vetélkedősorozatra négy diákból és egy tanárból álló csapatokat várunk. Egy iskolából több csapat is nevezhet. A vetélkedő közös nyelve az angol, de a digitális fordulók feladatait nemzeti nyelven is meg lehet oldani. A Budapesten megrendezésre kerülő döntőbe és az azt követő kulturális programokra két-két nemzeti csapat jut majd be. A vetélkedősorozat részei:

1. Az első forduló 2016. október 23-tól 2016. december 20-ig tart. Ebben a fordulóban a csapatoknak közös történelmünk különböző időszakaira vonatkozó kérdésekre kell majd válaszolniuk digitális (elektronikus) formában. A kérdések politikatörténeti és művelődéstörténeti (életmód, művészet, tudomány) jellegűek, és a legtöbb közös elemet fölmutató történelmi korszakokhoz kötődnek: kiemelten foglalkozunk majd 1956 eseményeivel, a második világháború időszakával, a 18–19. század kulturális örökségével, középkori királyaink korával.

2. A második digitális forduló feladatain 2017. január 5. és 2017. február 28. között lehet dolgozni. Ebben a fordulóban a csapatoknak különböző korszakokról tudósító történelmi újságot kell szerkeszteniük megadott témák és rovatok alapján.

3. A Budapesten megrendezendő angol nyelvű döntőre április második hetében egy ötnapos tábor keretében kerül sor. A vetélkedő három nagyobb kreatív feladatra épül, amelyek lényegében egy-egy napot vesznek igénybe.

- Történelmi hírműsor készítése. A közös történelem fontos szereplőit – például Szent Hedviget (Jadwiga Andegaweńska), Józef Bemet (Bem József) – és korukat kell bemutatni. A csapatoknak a kisorsolt személyről 15-20 perces, kosztümös televíziós műsort kell készíteniük, amelyben híradó, interjú és korabeli életkép szerepel. A technikai stábot a szervezők biztosítják, a műsort teljes egészében a versenyző csapatoknak kell összeállítaniuk.
- „Disputa” (vita). A vitakultúra fejlesztése érdekében létrehozott úgynevezett „disputa”-program keretében a csapatok különböző, globális, illetve az európai és közép-kelet-európai térséget érintő kérdésekről, problémákról vitatkoznak, érvelnek majd.
- Filmek új szöveggel. A csapatoknak játékfilmek kiemelt részleteire kell új szöveget alkotniuk és azt a képsorok alá mondaniuk, mintegy újra szinkronizálniuk a filmrészleteket megadott témák és szempontok alapján.

Balassi Bálint Intézet, Budapest Főváros Önkormányzata, Agape Alapítvány, Fialatok Mentorai Egyesület

Jelentkezés:

Jakab György – jakabb.gyorgy@gmail.com

Programajánló

Összeállította: **Balatoni Kinga Cecília, Indri Dániel**

Mozaikok az élelmiszer- vizsgálat történetéből

**Budapest,
Állatorvostudományi Egyetem,
december 31-ig látogatható**

Az emberek számára a biztonságos élelmiszer szó szerint életbevágóan fontos. Az egészségügyi szempontból biztonságos élelmiszereknek meghatározó szerepük van az utóbbi évtizedekben jelentősen megnőtt átlagos emberi életkorban. Hogyan jutottunk el addig, hogy ma már ellenőrzött, steril rendszerekben készült élelmiszerek kerülnek a boltok polcaira, hogy elolvashatjuk az élelmiszerek pontos összetételét, és laboratóriumi vizsgálatok igazolják a minőségüket? Az élelmiszer-vizsgálatot a 19–20. század fordulóján helyezték tudományos alapokra, amikor a hús- és tejvizsgálat, valamint az élelmiszer-analitika és -kémia fejlődésnek indult. Ezzel párhuzamosan fejlődésnek indult az élelmiszerlánc biztonságát felügyelő intézményhálózat is. Már a céhek is vigyáztak arra, hogy tagjaik minőségi árut adjanak el, később húslátók, majd a 19. századtól hatósági jogkörrel felruházott állatorvosok felügyelték a vágóállatok és az állati termékek szakszerű, higiénikus feldolgozását és kizárólag az egészségre ártalmatlan termékek forgalomba hozatalát.

Kamarakiállításunkon természetesen nem tudjuk az élelmiszer-vizsgálat történetének minden részletét nyomon követni, legfeljebb arra vállalkozhatunk, hogy néhány eszközt és módszert bemutassunk a régebbi és újabb időkből. Szeretnénk egy kis bepillantást engedni abba is, hogy régen, jóval a hűtőszekrények elterjedése előtt a háztartásokban milyen „élelmiszer-biztonsági” rendszabályokat és fortélyokat alkalmaztak a háziasszonyok.

További információ:
muzeum.univet.hu

Kincseink és egyedi értékeink

**Budapest,
Magyar Mezőgazdasági
Múzeum és Könyvtár,
december 31-ig látogatható**

A múzeum alapításának 120 éves évfordulóját ünnepli. Ezen a kiállításon olyan gyűjteményi anyagokat mutatunk be, amelyek ritkán van lehetőség megtekinteni eredetiben, részben anyaguk értéke (arany, ezüst, gyöngy), részben óvandó állapotuk miatt.

A kiállítás legújabb értékes darabját, a Térey Pál 1867. évi párizsi királyi kiállítási biztos számára Laky Adolf neves ötvösművésszel készített ezüstserleget is bemutatja, de megtekinthető textilgyűjteményünk legrégebbi, a 17–18. század fordulójáról származó darabja, a Teleki-nyeretkarakó skófiomos hímzésével, az 1896. évi kiállításon már szerepelt Andrassy-féle díszhám és kerámia-gyűjteményünk 18. századi habán tárgyai, melyeknek egyike Ravasz László (1882–1975) református püspök étkezőjét is díszítette.

További információ:
www.mmmgm.hu

ÖTVENHAT - HATVAN Történelmi filmklub budapesti diákoknak

**Vörösmarty mozi,
1085 Budapest, Üllői út 4.**

Az **Iskolai Nevelés Filmművészettel Alapítvány** programjának a célja, hogy különböző budapesti iskolák diákjai találkozzanak egymással és közösen beszélgessenek a filmek után a meghívott '56-os résztvevőkkel.

A program idején filmjei:

- 2016. november 8. (kedd) 15.30:
**Goda Krisztina:
Szabadság, szerelem**
- 2016. december 13. (kedd) 15.30:
**Mészáros Márta:
Napló gyermekeimnek**
- 2017. január 24. (kedd) 15.30:
**A forradalom képei,
dokumentumfilm-összeállítás
(Így történt [Kolonits Ilona,
1957], Ungarn in Flammen
/ Magyarország lángokban
[Ferdinand Khittel, 1957]
felhasználásával, rendezte:
Zsombolyai János, 1993)**
- 2017. február 21. (kedd) 15.30:
**Colin K. Gray:
A forradalom vihara**
- 2017. március 21. (kedd) 15.30:
Gothár Péter: Megáll az idő

Jelentkezni lehet:
jakabb.gyorgy@gmail.com

2016 | 10 | 10

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

KIADÓI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS IGAZGATÓSÁG

SAJTÓKÖZLEMÉNY

FOLYTATÓDIK A KÍSÉRLETI TANKÖNYVEK ÁTDOLGOZÁSA ÉS A DIGITÁLIS TANANYAGOK FEJLESZTÉSE AZ EFOP-3.2.2-VEKOP-15 PROJEKTBEN

2016. szeptember 1-jén indult el az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben (OFI) az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 jelű, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című uniós projekt, melynek keretében az OFI folytatja az újgenerációs tankönyvek készítését és a Nemzeti Köznevelési Portál továbbfejlesztését.

A projekt célja, szakmai tartalma:

A projekt célkitűzése a TÁMOP-3.1.2-B/13 azonosító számú, „Az új Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz, és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című kiemelt projektben megkezdett fejlesztések folytatása.

A projekt egyik célja, hogy befejezze a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény elvárás-rendszeréhez, valamint a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek változásaihoz igazodó taneszköz-rendszer kiépítését. Ennek keretében folytatódik a kísérleti tankönyvek iskolai kipróbálása, majd a visszajelzések alapján a kiadványok átdolgozása, újgenerációs taneszközökként való véglegesítése. Emellett e tankönyvek eredményes használatát elősegítő tanári segédanyagok is készülnek, valamint a pedagógusok részére szakmai, módszertani támogatást nyújtunk az újgenerációs taneszközök használatában.

A projekt másik céljaként a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) továbbfejlesztése során új funkciók kialakítására, a meglévők kiegészítésére, valamint az elérhető digitális tananyagok bővítésére kerül sor. A felhasználói élmény javítása érdekében a visszajelzések alapján bővülnek például a közösségimédia-használattal, az akadálymentesítéssel és a keresés-optimalizációval összefüggő funkciók. Az NKP használatának elterjesztésére online tanulmányi versenyeket szervezünk az általános iskolások és a középiskolások számára is.

Az OFI az újgenerációs tankönyvek megjelenítésére olyan korszerű felületet alakít ki, amely eredményeként létrejönnek az okostankönyvek, emellett modern, XXI. századi tanulást támogató új tantárgyközi tananyagokat fejleszt.

További információ:

Hugyecz Enikő Henriett, sajtóreferens
+36307236219, hugyecz.eniko@ofi.hu

Új!

Zempléni
Fenntarthatósági Központ

.ÖKOFALU.

Komlóska

ERDEI ÓVODA ÉS ISKOLA

KÉPZÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS CÉLJAINAK MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

OSZTÁLYKIRÁNDULÁS, CSALÁDI HÉTVEGÉK, NYÁRI TÁBOR

Tanmodulok

A KECSKÉTŐL A SAJTIG
kecskefejtés, legeltetés,
pásztorbotfaragás, sajt készítés

A GYÜMÖLCSFÁTÓL A LEKVÁRIG ÉS A SZÖRPIG
ismerkedés a gyümölcsfákkal, gyümölcsökkel,
gyümölcsök feldolgozása hagyományosan
és modern módon

ÉN KIS KERTEM
házi kertek jelentősége; a zöldségek
felhasználási módjai

RÉGI TUDÁST ÚJRAHASZNOSÍTANI
gyógynövények és széles körű felhasználásuk,
kenyérsütés kemencében

AZ ERDŐ, MINT TERMÉSZETES ÉLETTÉR
az erdő lakói, vadgazdálkodás,
erdőgazdálkodás: facsetetétől a farönkig

HELYI KÖRFORGÁSOKAT ÚJBÓL ÉLETRE KELTENI
állatsimogató, ökolgazdálkodás,
harmóniában a természettel

A FÜGGÉSTŐL AZ ÖNELLÁTÁSIG
a megújuló energia hasznosítása
a tündérvilágban

Elérhetőség és időpont-egyeztetés: Komlóska Község Önkormányzata - H-3937 Komlóska, Rákóczi F. út 27.
Tel., Fax: (00 36) 47 338127, (00 36) 47 338107, (00 36) 47 538013
E-mail: komloska@t-online.hu - Honlap: www.komloska.hu